

Hyvää perhehoitoa ikäihmisille

toimeksiantosuhteisen
perhehoidon tietopaketti

Hyvää perhehoitoa ikäihmisille - toimeksiantosuhteisen perhehoidon tietopaketti

Taitto Raija Leinonen ja Kirsi-Marja Nurminen

Kuvitus Jonna Markkula

ISBN 978-952-69585-7-6

2. uudistettu painos, 2023

© Perhehoitoliitto ry

Perhe-
hoitoliitto

Sisältö

1	Mitä perhehoito on?	4
2	Ikäihminen perhehoidossa	6
3	Toimeksiantosuhteisen perhehoidon järjestäminen	10
4	Perhehoidon toimintaohje	18
5	Perhehoitajan ennakkovalmennus	19
6	Toimeksiantosopimus	22
7	Hyvän perhehoidon tuki ja yhteistyö	30
8	Perhehoidon laadunhallinta ja valvonta	34
9	Lääkehoidon järjestäminen	44
10	Perhehoitajan sosiaaliturva	48
11	Perhehoitajan verotus	55
12	Vakuutukset perhehoidossa	60
13	Ikäihmisen sosiaalietuuksia ja palveluja	63
14	Perhehoito ja muutto toiselle hyvinvointialueelle	65
15	Muutoksenhaku ja vaikutusmahdollisuudet	66
	Toimeksiantosuhteista perhehoitoa ja sen järjestämistä normittavia lakeja sekä kirjallisuutta	68
	Liitteet	69

1

Mitä perhehoito on?

Perhehoito on hyvinvointialueen järjestämää sosiaalipalvelua, josta säädetään perhehoitolaissa (263/2015, liite 1). Perhehoito järjestetään perhehoitajan yksityiskodissa tai ikäihmisen kotona.

Laki määrittelee muun muassa sen, kuka voi toimia perhehoitajana, millainen perhekodin tulee olla ja kuinka monta ikäihmistä voidaan perheeseen sijoittaa. Laissa säädetään myös perhehoitajan asemasta ja tuesta, toimeksiantosopimuksessa sovittavista asioista sekä perhehoidon toteuttamisesta.

Perhehoitolain toimeenpanon tuki -julkaisussa (STM 2017) avataan perhehoitolain säännöksiä sekä nostetaan esille painopisteitä, joita julkaisun tehnyt työryhmä pitää erityisen tärkeinä ottaa huomioon lain toimeenpanossa. Julkaisu on ladattavissa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi>

Tässä tietopaketissa käsitellään ikäihmisten toimeksiantosuhteista perhehoitoa, joka perustuu perhehoitolaikiin.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (ns. vanhuspalvelulaki, 980/2012) ja STM:n laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (2013) linjaavat ikäihmisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä. Palveluiden tulee olla ikäihmisen tarpeisiin nähden oikea-aikaisia ja riittäviä. Palvelut on toteutettava niin, että iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi, hän voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta ja osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä tukevaan toimintaan.

Pitkäaikainen hoito ja hoiva tulee toteuttaa ensisijaisesti ikäihmisen omassa kodissa tai

kodinomaisessa asuinpaikassa, kuten perhehoidossa. Ikäihmisten perhehoidon lähtökohdat ovat vanhuspalvelulain hengen mukaiset; ikäihminen voi elää perheessä normaalia arkea ja osallistua arjen askareisiin omien voimavarojen ja halun puitteissa.

Perhehoidossa ikäihmisellä on mahdollisuus saada yksilöllistä hoivaa ja huolenpitoa sekä läheisiä ihmissuhteita. Perhehoidon vahvuuksia ovat myös pysyvät ihmissuhteet, jatkuvuus ja koti elinympäristönä. Perhehoito antaa hyvät mahdollisuudet käyttää yhteisöllisyyttä, yhdessä tekemistä ja kokemista hoivan ja huolenpidon perustana.

Hyvinvointialueen järjestämä monimuotoinen palvelu

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitoa tekemällä toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa.

Toimeksiantosopimussuhde ei ole työsuhde (työsopimuslaki 2001) eikä toimeksiantosuhteinen perhehoitaja ole yrittäjä.

Perhehoidon tulee vastata ikäihmisen tarpeisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.

Perhehoito voi olla jatkuvaa (pitkäaikaista) tai lyhytaikaista (määräaikaista). Jatkuva perhehoito on toistaiseksi voimassa olevaa, ympärivuorokautista perhehoitoa. Ikäihminen saa tarvitsemansa hoivan ja huolenpidon mahdollisesti vuosien ajan.

Lyhytaikainen ympärivuorokautinen ja osavuorokautinen perhehoito antavat hyvän mahdollisuuden tukea ikäihmisten kotona asumista. Lyhytaikainen ympärivuorokautinen perhehoito kestää yleensä muutamasta päivästä muutama viikkoon, ja se

voi olla enakkoon sovittua esim. omaishoidon sijaishoitoa, sairaalahoidon jälkeinen toipumisjakso tai se voi perustua äkilliseen hoidon tarpeeseen.

Osavuorokautinen perhehoito voi olla päivätai yöaikaista. Kokemusten mukaan se on hyvä vaihtoehto omaishoidon tueksi tilanteissa, joissa ei ole tarvetta tai halua ympärivuorokautiselle perhehoidolle. Päiväaikainen perhehoito voi antaa yksin asuvalle ikäihmiselle mahdollisuuden päästä virkistäytymään ja toisten ihmisten seuraan. Tämä voi parantaa hänen elämänlaatuaan ja tukea kotona asumista.

Perhehoidon järjestäminen hoidettavan kotona lisää mahdollisuuksia räätälöidä perhehoito yhä paremmin ikäihmisen tarpeisiin.

Kuka voi ryhtyä perhehoitajaksi?

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. (perhehoitolaki 6 §)

Mikä on perhekoti?

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa perhekodilla tarkoitetaan hyvinvointialueen hyväksymää perhehoitajan yksityiskotia, jossa annetaan perhehoitoa. Perhekodin pitää olla olosuhteiltaan ja tiloiltaan perhehoidolle sopiva. Perhekodin sopivuutta harkittaessa erityistä huomiota tulee

kiinnittää perhekodin ihmissuhteisiin sekä perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Lisäksi on selvitettävä, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. (perhehoitolaki 5 §)

Perhekodissa hoidettavien määrä

Perhekodissa voi olla hoidossa enintään neljä henkilöä, mikäli perhehoitaja toimii tehtävässä yksin tai mikäli perhehoitajia on kaksi, mutta heistä kummallakaan ei ole soveltuvaa koulutusta. Hoidettavien henkilöiden määrä voi olla enintään kuusi, jos perhehoidosta vastaa vähintään kaksi ennakkovalmennuksen käynyttä, perhekodissa asuvaa henkilöä, ja ainakin toisella heistä on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoitotehtävistä. Enimmäismäärään lasketaan mukaan perhehoitajan omat samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja perheen muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt. (perhehoitolaki 7 §)

Hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä voidaan poiketa, kun perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä. Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja toiminnan luonteeseen. (perhehoitolaki 9 §)

2

Ikäihminen perhehoidossa

Kenelle perhehoito sopii?

Perhehoito sopii ikäihmiselle, joka saamistaan tukipalveluista huolimatta ei pärjää enää kotona, mutta ei tarvitse vielä palveluasumista tai laitoshoidoa. Perhehoito on erityisen sopiva hoivamuoto silloin, kun toimintakykyyn vaikuttavat korkean iän mukanaan tuoma hauraus ja turvattomuuden tunne. Moni perhehoitoon tuleva ikäihminen sairastaa jotain muistiin vaikuttavaa sairautta.

Erytisen hyvin perhehoito sopii ikäihmiselle, joka ulkopuolisesta avusta huolimatta joutuu olemaan paljon yksin ja kokee turvattomuutta. Kokemusten mukaan tietoisuus avun saamisesta luo turvallisuutta ikäihmisen elämään ja luo levollisuutta esimerkiksi yöaikaan. Tämä on tärkeää, koska perhehoidossa olevan ikäihmisen tulee pääsääntöisesti pärjätä yöt ilman säännöllistä apua.

Myöntämisperusteita määriteltäessä on tärkeää pohtia konkreettisia asioita siitä, kenelle perhehoito on sopiva hoivan ja huolenpidon muoto ja ketkä ikäihmiset hyötyisivät siitä:

- Ketkä ikäihmiset pärjäävät kotiin annettavista palveluista huolimatta heikosti omassa kodissaan? (yksin asuvat muistisairaavat henkilöt, turvattomuudesta ja pelkotiloista kärsivät)
- Keitä ovat paljon palveluita käyttävät ikäihmiset, jotka palaavat aina uudestaan palveluiden piiriin? (ns. pyöröovi-ilmiö)
- Ketkä hyötyisivät lyhytaikaisista jaksoista perhehoidossa? (omaishoidon vapaat, toipilasjaksot, toimintakyvyn ylläpito, virkistys)
- Missä tällä hetkellä ovat he, jotka eivät täytä (tehostetun) palveluasumisen kriteereitä, mutta eivät pärjää kotona? (Ikäihminen on esimerkiksi "lukinnut" itsensä ulos avainten jäätyä sisään tai hellan unohtuminen päälle aiheuttaa vaaratilanteita.)

Perhehoidon soveltuvuutta arvioitaessa tulee huomioda, että perhehoitoon ei voi sijoittaa hoidollisesti erityistä ammattitaitoa vaativaa, aggressiivisesti tai muulla tavoin erittäin haasteellisesti käyttäytyvää ikäihmistä. Perhehoitajien jaksamisen kannalta on olennaista, ettei ikäihmisen tarvitsema hoiva ja huolenpito ole tehtävänä liian raskas huomioiden, että perhehoidossa voi olla yhtä aikaisesti useita ikäihmisiä.

Toisaalta kannattaa muistaa, että esim. yöaikainen levottomuus voi perhehoidossa myös vähentyä tai jäädä kokonaan pois, kun ympäristö on turvallinen ja päivään tulee sisältöä ja aktiivisuutta. Myös muistisairautta sairastavan henkilön haasteellinen käyttäytyminen voi joskus rauhoittua kodikkaassa ympäristössä, jossa työntekijät eivät vaihdu, ryhmäkoko on pieni ja ikäihminen voi tulla paremmin kuulluksi ja kohdatuksi yksilöllisine tarpeineen.

Palvelutarpeen arviointi

Perhehoitoon siirtymistä edeltää palvelutarpeen arviointi. Toimintamallista riippuen esimerkiksi hyvinvointialueen SAS -ryhmä tai palveluohjaaja arvioi yhdessä ikäihmisen ja hänen läheistensä kanssa ikäihmisen palvelutarpeen ja hänen tilanteeseensa sopivan palvelumuodon. Päätöstä tehtäessä on ensisijaisesti otettava huomioon ikäihmisen toivomukset ja mielipide sekä muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 8 §).

Mikäli perhehoito todetaan sopivaksi palvelumuodoksi, tehdään päätös siitä yhteistyössä. Ennen lopullista päätöksen tekoa on kuitenkin suositeltavaa käydä tutustumiskäynnillä ja / tai lyhyellä tutustumisjaksolla perhehoidossa. Perhehoi-

topaikkaa valittaessa tärkeintä on valita ikäihmisen ja hänen läheistensä tarpeita ja toiveita vastaava perhehoitaja ja perhekoti. Yhteistyö ikäihmisen omaisten ja läheisten kanssa on tärkeää ja sitä tuetaan perhehoidon aikana.

Palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 36§) sekä laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (ns. vanhuspalvelulaki, 980/2012 15 §, 15a§). Vanhuspalvelulaki edellyttää RAI-välineistön käyttöä iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn arvioinnissa mikäli ikäihminen tarvitsee ammattihenkilön alustavan arvion mukaan säännöllisesti sosiaalipalveluja hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi. Laki edellyttää myös RAI-arvioinnin käyttöä palvelujen toteutuksen aikana.

Palvelutarpeen arviointia on ohjeistanut myös toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallinen TOIMIA -asiantuntijaverkosto (thl.fi/aiheet/toimintakyky/Toimia-tietokanta: Suositus iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn mittaamisesta palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä).

TOIMIA-verkoston suositus painottaa lisäksi, että toimintakyvyn heikkenemistä ennakoivia riskitekijöitä, muun muassa terveydentilan epävakaus, heikko ravitsemustila, turvattomuus, sosiaalisten kontaktien vähyys ja kipu, tulee arvioida. Vastaavasti arvioidaan toimintakyvyn eri ulottuvuuksiin liittyvät voimavarat. Taloudellisen tilanteen vakaus sekä asumisympäristön puutteet, vaaratekijät, mahdollisuudet ja vahvuudet on myös tarpeen arvioida.

Arviointi tehdään keskustellen, havainnoiden ja mittareita apuna käyttäen. Saatua tietoa hyödynnetään muodostettaessa kokonaiskuvaa henkilön palvelutarpeesta.

Perhehoidon perustana asiakassuunnitelma

Perhehoidon perustana on ikäihmisen asiakassuunnitelma. Suunnitelman tulee tukea iäkkään henkilön palvelujen kokonaisuuden hallintaa, tavoitteellista kuntoutumista ja osallisuutta. Perhehoidon lisäksi asiakassuunnitelmaan tulee kirjata myös muut ikäihmisen tarvitsemat palvelut.

Perhehoidossa olevalla ikäihmisellä voi olla asiakassuunnitelman lisäksi myös muita hänen hoitoonsa tai kuntoutukseensa liittyviä lakisääteisiä suunnitelmia (laki sosiaalihuollon

Asiakassuunnitelmassa on määriteltävä iäkkään henkilön toimintakykyä koskevan arvion perusteella, millainen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuus tarvitaan hänen hyvinvointinsa, terveytensä, toimintakykynsä ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä hänen hyvän hoitonsa turvaamiseksi. Iäkkään henkilön hoitoa ja huolenpitoa sekä toimintakyvyn ylläpitämistä turvaavat palvelut on suunniteltava niin, että ne vastaavat määrältään, sisällöltään ja ajoitukseltaan hänen tarpeitaan. Iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä, omatyöntekijänsä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa on neuvoteltava vaihtoehtoista kokonaisuuden muodostamiseksi. Iäkkään henkilön näkemykset vaihtoehtoista on kirjattava suunnitelmaan.

Asiakassuunnitelma on tarkistettava ilman aiheetonta viivytystä aina silloin, kun iäkkään henkilön toimintakyvyssä tapahtuu hänen palveluntarpeeseensa vaikuttavia olennaisia muutoksia.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 908/2012, 16 §, 2-3 mom.

asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Sijoittavan hyvinvointialueen tulee varmistaa, että perhehoidossa oleva henkilö saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet riippumatta siitä, onko hän sijoitettuna omalle tai muulle hyvinvointialueelle (perhehoitolaki 22 §, 1 mom).

Liitteessä 2 on malli asiakassuunnitelmalomakkeesta (hoito- ja palvelusuunnitelmalomake, OSSI-hanke, I&O kärkihanke 2016-2018)

Ikäihmisen osallisuus

Ikäihmisen ja hänen läheistensä kuuleminen niin perhehoitoa järjestettäessä ja toteutettaessa kuin sen oikea-aikaisessa päättämisessä on perhehoidon onnistumisen kannalta välttämätöntä ja asiakkaan oikeus. Osallisuus toteutuu vain siten, että ikäihminen on mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä ja hänen tahtonsa ja etunsa otetaan ensisijaisesti huomioon.

Osallisuuden toteutuminen edellyttää joustavaa ja kaikkia osapuolia arvostavaa yhteistyötä, jolla varmistetaan toimiva vuorovaikutus ja saumaton tiedonkulku. Myös perhehoitajan osallisuuden vahvistuminen on tärkeää, koska vain osalliseksi itsensä kokeva voi tukea toisen osallisuutta.

Perhehoidossa olevan, usein muistisairaana ikäihmisen osallisuuden vahvistaminen edellyttää perhehoitajalta erityistä osaamista. Arjessa korostuvat pitkän elämänsä ja -kokemusten sekä yksilöllisten tottumusten huomioonottaminen sekä toimintakyvyn tukeminen. Perhehoitajan rooli ikäihmisten osallisuuden ja itsemääräämisoikeutta edistävien toimintatapojen mahdollistajana ja ylläpitäjänä on ensiarvoinen.

Perhehoidon päättymisen oikea aika on monen

tekijän summa. Kun ikäihmisen hoivan ja hoidon tarve kasvaa eikä esimerkiksi sairaanhoidollisia palveluja ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista järjestää perhekotiin tai ikäihminen tarvitsee säännöllisesti apua yöaikaan, tulee aika pohtia siirtymistä toisen palvelun piiriin. Ikäihmisen omaa toivetta on syytä kuulla niin paljon kuin on mahdollista: tuoko suurempaa turvallisuutta kodin tuttu ympäristö vai hoitajien ja lääkäreiden läsnäolo.

Perhehoitoliiton Kotona perheessä -hankkeessa (2020-2023) ikäihmiset itse määrittivät, mitä hyvä perhehoitoarki on. Hankkeessa saatiin esille ikäihmiselle hyvinvointia tuottavia kokemuksia, joihin perustuen luotiin hyvän perhehoitoarjen suositukset. Suositukset ovat ladattavissa: www.perhehoitoliitto.fi/osallistu/tutustu_tuoteisimme

Edunvalvonta perhehoidossa

Edunvalvonnalla turvataan ikäihmisen oikeudet silloin, kun muut keinot (esim. valtakirjavaltuutukset, yhteiset pankkitilit) eivät ole riittäviä. Edunvalvonnan tavoitteena on rajoittaa niin vähän kuin mahdollista henkilön omaa vapautta toimia, joten edunvalvonta rajataan koskemaan vain niitä päätöksiä, joihin hän ei itse kykene. Useimmiten rajaus tehdään koskemaan taloudellisia asioita tai henkilöä itseä koskevia asioita (esim. terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvät päätökset) tai molempia edellisistä.

Ihminen voi varautua tulevaisuuteen eli tehdä oikeudellista ennakointia itse mm. **edunvalvontavaltuutuksen** avulla. Edunvalvontavaltuutusta koskevan lain mukaan henkilö voi etukäteen järjestää asioidensa hoidon sen varalta, että hän

tulee myöhemmin sairauden tai muun synn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan. Valtuuttaja määrittelee valtuutuksessa asiat, jotka se kattaa. Hän voi oikeuttaa toisen henkilön edustamaan itseään muun muassa talouteensa tai terveyteensä liittyvissä asioissa. Valtuutetun tulee hakea edunvalvontavaltuutuksen vahvistamista Digi- ja väestötietovirastosta, joka myös valvoo valtuutetun toimintaa. Lisätietoa edunvalvontavaltuutuksesta on luettavissa esimerkiksi Suomen muistiasiantuntijoiden julkaisuista (www.muistiasiantuntijat.fi).

Mikäli edunvalvontavaltuutusta ei ole tehty ja edunvalvonnalle on tarve, voidaan henkilölle määrätä **edunvalvoja** (laki holhoustoimesta 1999/442). Edunvalvojan määrää Digi- ja väestötietovirasto tai tuomioistuin. Edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva ja suostuva henkilö, jolla on tehtävään riittävä taito ja kokemus. Edunvalvoja voi olla ikäihmisen lähiomainen, sukulainen, ystävä tai hyvinvointialueen (kunnan) yleinen edunvalvoja.

Edunvalvoja edustaa ikäihmistä asioissa, jotka on määrätty edunvalvojan hoidettavaksi. Hän on ikäihmisen luottohenkilö, jonka on hoidettava ikäihmistä ja hänen asioitaan aina ikäihmisen edun mukaisesti. Edunvalvojan on pidettävä kirjaa ikäihmisen varoista ja veloista sekä annettava vuosilitykset Digi- ja väestötietovirastolle.

Perhehoidon asiakasmaksut

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksusta säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (1992/734), johon tehdyt uudistukset (2020/1201) astuivat voimaan 1.7.2021.

Perhehoidossa olevalta henkilöltä peritään

asiakasmaksu; maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruisen (2§).

Hyvinvointialue voi periä pitkäaikaisesta perhehoidosta kuukausimaksun. Maksu saa olla enintään 85 prosenttia kuukausituloista, joista on vähennetty asiakasmaksulain 10c ja 10d:ssä säädetty vähennykset. Maksua määrätessä tulee huolehtia, että ikäihmisen henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain asiakasmaksulaissa määritetty vähimmäismäärä (164 euroa 1.7.2021 alkaen). (7c §)

Asiakasmaksulain 10 b §:n mukaan vammaistuki ja eläkettä saavan hoitotuki otetaan huomioon pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön tuloina asiakasmaksua määrättäessä. Sen sijaan eläkettä saavan hoitotuen osana maksettavaa veteraanilisää ei oteta huomioon tulona. Myöskään rintamalisää ei oteta huomioon tulona.

Omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien (laki omaishoidon tuesta 4 §) samoin kuin sosiaalihuoltolain 27b §:n perusteella myönnetyn omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaan ajaksi järjestettävistä palveluista voi hyvinvointialue periä asiaskasmaksulaissa (6 b §) määritetyn maksun (1.1.2022 alkaen enintään 11,60 euroa / vrk). Omaishoitaja ja hyvinvointialue voivat myös sopia vapaapäivien pitämisestä useampana alle vuorokauden pituisena jaksona siten, että jaksojen pituus on yhteensä enintään vuorokausi. Tällöin hyvinvointialue voi periä enintään yhden asiakasmaksulain 6 b §:n tarkoittaman maksun vapaata vuorokautta kohti.

Hyvinvointialue määrittää muusta kuin omaishoitajan lakisääteisten vapaiden aikaisesta lyhytaikaisesta tai osavuorokautisesta perhehoidosta perittävät asiakasmaksut.

3

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon järjestäminen

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon järjestämisestä vastaa hyvinvointialue. Hyvinvointialue tekee päätöksen siitä, miten se järjestää perhehoidon ja vastaa perhehoidon laadusta. Sivuilla 12-13 on kuvattu perhehoidon kokonaisprosessi perhehoidon järjestämisestä ja toteuttamisesta.

Perhehoidon järjestämistä varten hyvinvointialueella tulee olla perhehoidon toimintaohje (s. 20). Perhehoidon toimintaohje soveltaa perhehoitolakia käytäntöön. Se on hallinnollinen päätös siitä, kuinka hyvinvointialue järjestää toimeksiantosuhteisen perhehoidon. Toimintaohje yhdenmukaistaa toimintakäytäntöjä, lisää suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta sekä turvaa perhehoidon jatkuvuutta. Toimintaohje turvaa perhehoitajan ja työntekijän yhteisen tiedon saantia. Hyvinvointialue varaa perhehoidon järjestämistä varten riittävät henkilöstö- ja talousresurssit.

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoidon kokonaisuuden itsenäisesti eli rekrytoida, valmentaa, kouluttaa ja järjestää tuen perhehoitajille. Hyvinvointialue voi myös ostaa perhehoitopalveluja niitä tuottavilta toimijoilta. Perhehoitolain mukaan **toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tekee aina hyvinvointialue.**

Perhehoitoon sijoittaminen perustuu palveluntarpeen arviointiin, mutta päätös perhehoitoon siirtymisestä tehdään yhdessä ikäihmisen ja hänen läheistensä kanssa. Sijoittava hyvinvointialue tekee tarvittavat viranomaispäätökset ja päivittää asiakassuunnitelman. Perhehoidon sijainti hyvinvointialue vastaa ikäihmisen tarvitsemien muiden palvelujen järjestämisestä.

Sijoittaja vastaa ja järjestää perhehoitajan lakisääteisen tuen sekä seuraa ja arvioi perhehoidon toteutumista yhdessä perhehoitajan kanssa (perhehoitolaki 22 §). Sijoittava hyvinvointialue vastaa perhehoidon ja toimeksiantosuhteen suun-

Hyvä perhehoito toteutuu toimivassa yhteistyössä perhehoitajan, hyvinvointialueen, perhehoidossa olevan ikäihmisen ja hänen läheistensä kesken. Perhehoitajan ja hyvinvointialueen työntekijöiden tehtävien vastuiden ja roolien tulee olla kaikille yhteistyön osapuolille selviä.

nitelmallisesta päättymisestä sekä perhehoitajan ja hänen perheensä tuesta perhehoidon päättyessä.

Toimeksiantosuhteinen perhehoitaja ei ole työsuhhteessa hyvinvointialueeseen eikä hän ole yrittäjä. Hyvinvointialue ottaa perhehoitajalle lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja eläkevakuutuksen (perhehoitolaki 20 §). Toimeksiantosopimuksen sisältö on kuvattu tarkemmin luvussa 6.

Toimeksiantosuhteinen perhehoitaja **voi toimia myös toiminimellä.** Hyvinvointialue ottaa myös toiminimelliselle toimeksiantosuhteiselle perhehoitajalle lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja eläkevakuutuksen (perhehoitolaki 20 §). Lue lisää toiminimellä toimimisesta sivulta 30.

Perhehoidon rekrytointiprosessi

Perhehoitajan tehtävästä kiinnostuneiden henkilöiden rekrytointiprosessi on kuvattu liitteessä 3. Perhehoitajien rekrytoinnin tulee olla suunnitelmallista. Tehokas perhehoidosta tiedottaminen on jatkuvaa ja siinä hyödynnetään kaikkia tiedotuskanavia. Erityisesti perhehoidon käynnistämismvaiheessa tiedottamisen merkitys on erittäin suuri. Kokemusten mukaan lehtiartikkelit, joissa perhehoitaja ja/tai ikäihminen ja hänen läheisensä kertovat kokemuksistaan, ovat tehokkaita kiinnostuksen herättäjiä.

Rekrytointivaiheessa ennen ennakoivalmennuksen alkua selvitetään perhehoitajan tehtävän ja siten myös ennakoivalmennukseen osallistumisen kannalta ns. ehdottomat esteet, kuten esimerkiksi epävakaa taloudellinen tilanne ja päihteiden käyttö. Ns. hyvinvointialueen lausunto voidaan pyytää hakijan hyvinvointialueen (esimerkiksi aikuissosiaalityön) työntekijöiltä vasta siinä vaiheessa, kun ensimmäinen perhehoitosijoitus on tiedossa. Lausunnon voi pyytää perhehoitajana aloittava henkilö tai perhehoidosta vastaava työntekijä saatuaan luvan ko. henkilöltä. Lausunnossa kysytään, onko tiedossa perhehoitajan tehtävää suunnittelemaan henkilöön liittyviä asioita, joiden voidaan katsoa olevan ehdottomia esteitä perhehoitajana toimimiselle.

On suositeltavaa, että ennen valmennuksen alkua tehdään myös kotikäynti. Perhehoitajan tehtävästä keskustelu ja tutustuminen ennen valmennuksen alkua nopeuttaa valmennusprosessin käynnistymistä. Mikäli perhehoidon vastuutyöntekijä ei toimi ennakoivalmennuksessa kouluttajana, on suositeltavaa, että hän on mukana kotikäynnillä.

Perhehoitajan ennakoivalmennus esitellään kappaleessa 5.

Perhehoidon prosessi

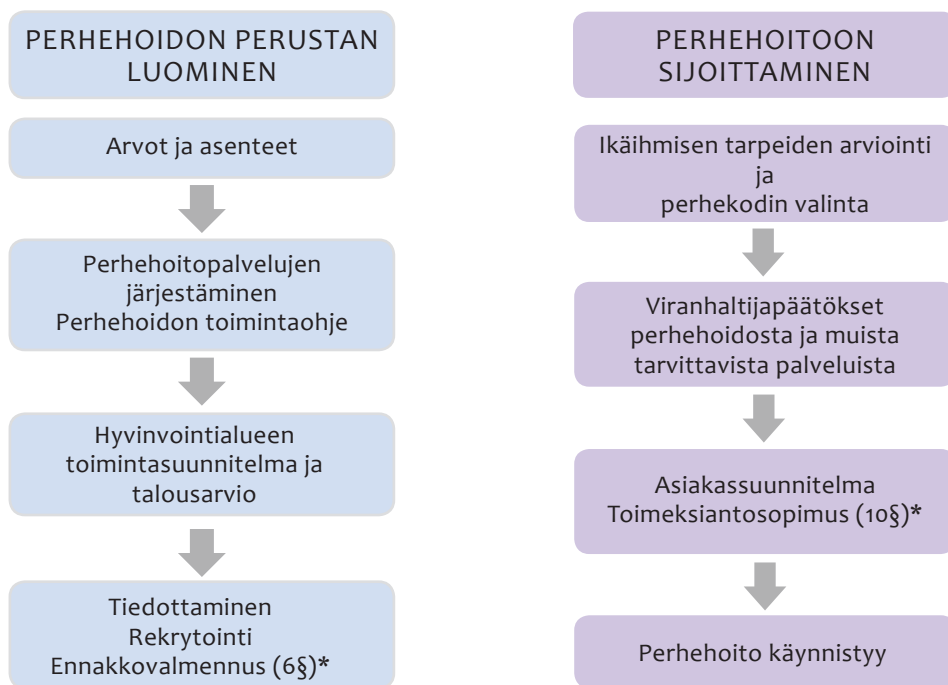
Perhehoidon prosessi on kuvattu pääpiirteissään liitteessä 4. Ikäihmisen ja hänen läheistensä osallisuuden kannalta on tärkeää, että he saavat tietoa perhehoidosta.

Hoivaa ja huolenpitoa tarvitsevan ikäihmisen kannalta keskeinen vaihe on palvelutarpeen arviointi, ja siihen liittyen perhehoidon sopivuuden arviointi, mikäli ikäihminen on kiinnostunut ko.

vaihtoehdosta. Palvelutarpeen arvioinnin jälkeen tulee perhehoitoon siirtyvälle ikäihmiselle tehdä asiakassuunnitelma viimeistään tutustumisjakson jälkeen. Perhehoitosijoituksen aikana säännöllinen toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointi auttavat hahmottamaan perhehoidon soveltuvuutta ikäihmiselle, ja sitä miten se vastaa hänen tarpeisiinsa. Suositeltavaa on, että perhehoitaja osallistuu ikäihmisen asiakassuunnitelman tekoon.

Perhehoidon vastuutyöntekijä on tärkeä perhehoitajan yhteistökumppani. Toimeksiantosopimus on tarpeen tarkistaa määräajoin tai tarvittaessa, mikäli ikäihmisen hoivan ja huolenpidon tarve muuttuu. Perhehoidon vastuuhenkilöllä tulee olla riittävät resurssit, jotta hänellä on mahdollisuus tukea sekä ikäihmistä että perhehoitajaa koko perhehoitoprosessin ajan. Säännöllinen yhteydenpito perhehoitajaan on erittäin tärkeää koko perhehoidon ajan ja erityisesti sijoituksen alkuvaiheessa. Myös perhehoidon päättämiseen liittyy sekä hallinnollisia tehtäviä että tunnetyöskentelyä, jossa perhehoitaja voi tarvita vastuutyöntekijän tukea.

Perhehoitoon liittyy yleensä monia muita toimijoita tai palveluja, joiden kanssa on hyvä käydä läpi, mitä perhehoito on ja millaista se on luonteeltaan. Perhehoitoa varten tulee luoda yhteistyössä hyvinvointialueen taloushallinnon / palkanlaskennan kanssa muun muassa käynnistämiskorvauksen maksun ja poistoajan suunnittelua varten lomake sekä lomake kuu-kausittain toteutuneiden hoitovorokausien ilmoittamiseksi. Liitteessä 6 on esitetty malli käynnistämiskorvauslomakkeesta. Liitteessä 7 on tarkistuslista asioista, jotka tulee muistaa sijoitettaessa ikäihminen perhehoitoon ja liitteessä 8 toimeksiantosopimuksen irtisanomislomake.

Arvot ja asenteet

Perhe ja perhe-elämä nähdään arvona sinällään.

Perhehoitopalvelujen järjestäminen, perhehoidon toimintaohje

Perhehoito sisältyy hyvinvointialueen palvelustrategiaan. Hyvinvointialueella on perhehoitopalvelujen järjestämistä, tuottamista ja toteuttamista varten toimintaohje.

Hyvinvointialueen toimintasuunnitelma ja talousarvio

Perhehoito sisältyy hyvinvointialueen toimintasuunnitelmaan ja talousarvioon.

Tiedottaminen, rekrytointi ja perhehoitajien ennakkovalmennus

Hyvinvointialueen perhehoidon toimintaohjeessa on määriteltävä, miten perhehoidosta tiedotetaan, perhehoitajia rekrytoidaan ja ennakkovalmennus järjestetään.

* Perhehoitolaki 263/2015

Perhehoitoa tarvitsevan ikäihmisen tarpeiden ja perhehoitajan valmiuksien yhteensovittaminen

Hyvinvointialue käyttää RAI-arviointimenetelmää ja muita tarvittavia menetelmiä perhehoitoon sijoitettavan henkilön tarpeiden arvioinnissa.

Perhehoitajan valmiudet sisältyvät valmennuksen kirjalliseen loppuarviointiin.

Perhehoitaja saa ikäihmisestä perhehoidon kannalta välttämättömät tiedot.

Viranhaltijapäätökset perhehoidosta ja muista tarvittavista palveluista

Sijoittaja- ja sijoitushyvinvointialue järjestävät yhteistyössä perhehoitoon sijoitetun ikäihmisen tarvitsemat muut palvelut, kuten sosiaali- ja terveyspalvelut.

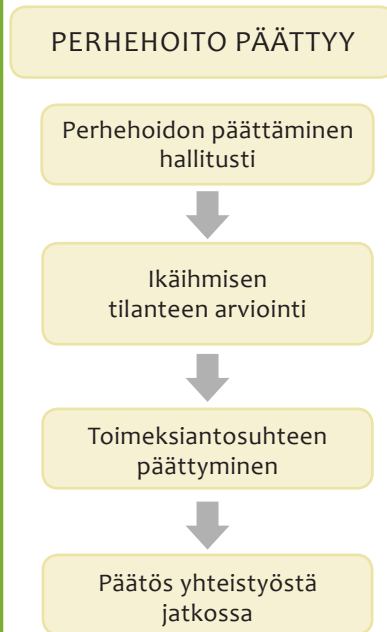
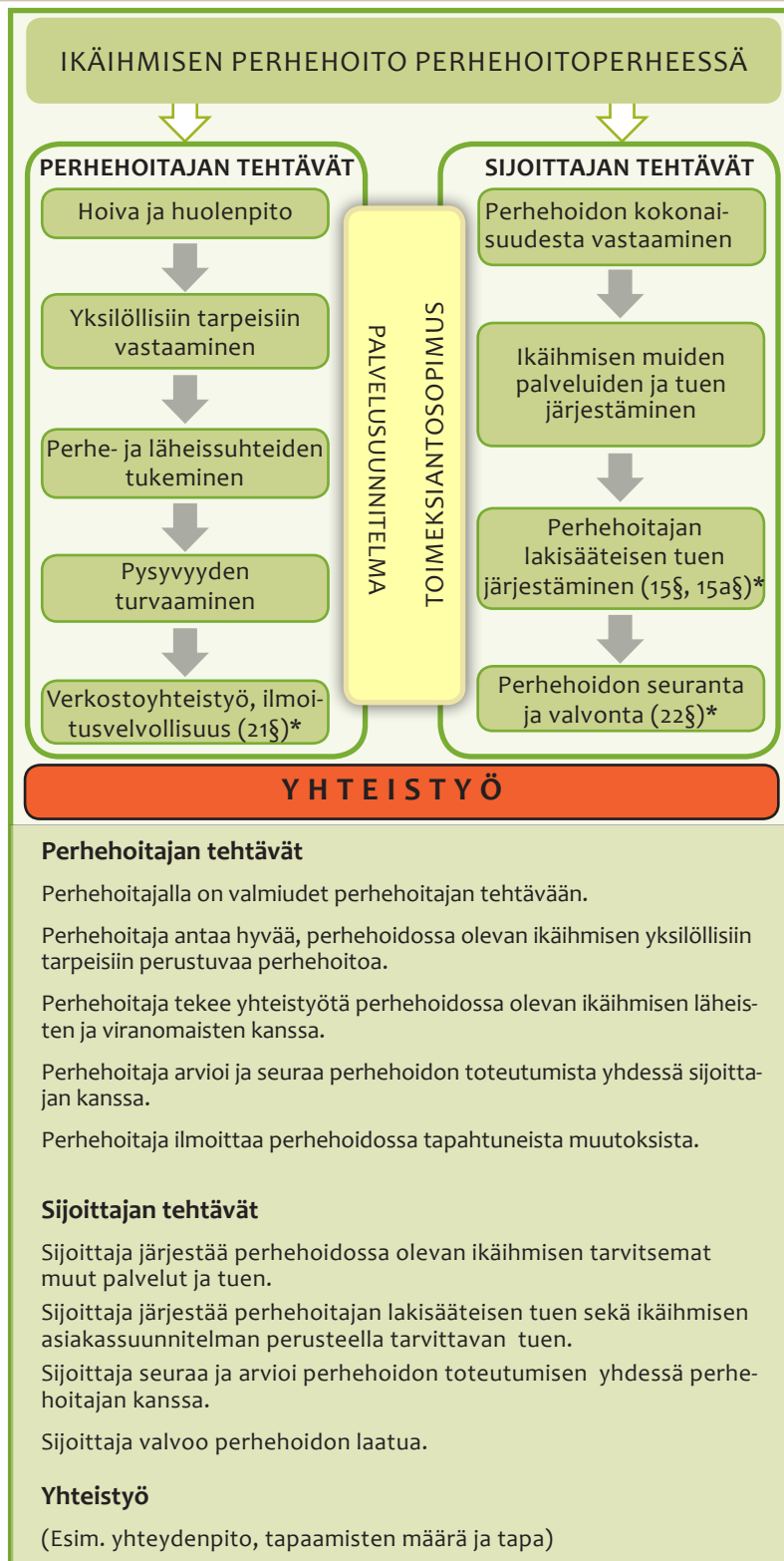
Asiakassuunnitelma ja toimeksiantosopimus

Perhehoito perustuu ikäihmisen asiakassuunnitelmaan.

Sijoittava hyvinvointialue ja perhehoitaja tekevät toimeksiantosopimuksen.

Perhehoito käynnistyy

Perhehoito käynnistetään suunnitelmallisesti.

Hallittu päättäminen

Perhehoito päätetään hallitusti yhteistyössä sijoittajan, perhehoitajan, ikäihmisen ja hänen läheistensä kanssa.

Hyvinvointialueella on toimintamalli perhehoidon ennakoimattomia päättymiä varten.

Perhehoidossa olevan ikäihmisen tilanteen arviointi

Ikäihmisen tarpeiden, tuen tai palvelujen tarpeen arviointi.

Tarvittaessa uusien suunnitelmien tekeminen.

Toimeksiantosopimuksen päättäminen

Toimeksiantosopimus päättyy irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua.

Toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi perusteiden täytyessä.

Irtisanominen ja purkaminen tehdään kirjallisesti.

Päätös yhteistyöstä jatkossa

Sijoittaja ja perhehoitaja sopivat mahdollisesta yhteistyöstä jatkossa.

Perhehoitajan tulee tarvittaessa saada kirjallinen arvio toimimisestaan perhehoitajana.

Perhehoidon järjestäminen hyvinvointialueella yhteistyötä

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon tehokas järjestäminen vaatii onnistuakseen riittävän suuren väestöpohjan sekä keskitetyn koordinoinnin esimerkiksi perhehoidon yksikön tai omais- ja perhehoitokeskuksen kautta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen alueellinen järjestäminen tukee perhehoidon järjestämisen onnistumista, joten hyvinvointialueiden käynnistyminen tukee siltä osin perhehoidon järjestämistä.

Perhehoidon alueellisessa järjestämisessä on olemassa hyviä käytännön kokemuksia toimintamallista, jossa sen järjestämistä varten on alueellinen perhehoitoyksikkö, perhehoidon ohjausryhmä, yhteinen perhehoidon koordinaattori ja alueellisesti (tai kuntakohtaisesti) nimetty ikäihmisten perhehoidon vastuutyöntekijä. Jäljempänä kuvatussa toimintamallista löytyy vinkkejä rakennettaessa toimintaa hyvinvointialueilla.

Perhehoitoyksikkö on sekä verkostomainen toimintatapa että toimipiste, missä perhehoidon koordinaattori(t) / vastuutyöntekijät ja mahdollisesti muut perhehoidon yhteistyötahot työskentelevät. Tällaisia yksiköitä on perustettu myös omais- ja perhehoidon keskus -nimellä.

Eri toimijoiden roolit ja tehtävät

Perhehoidon ohjausryhmä

Alueen työntekijöistä kootaan ohjausryhmä, jonka jäsenillä on toimivaltaa ohjausryhmässä käsiteltäviin asioihin. Lisäksi on tärkeää, että ohjausryhmässä on mukana perhehoitajien edustaja(t).

Ohjausryhmä ohjaa perhehoidon järjestämistä ja kehittämistä alueella. Se vastaa perhehoidon tavoitteiden määrittelystä ja alueellisen toimin-

taohjeen valmistelusta ja päivittämisestä. Ohjausryhmässä hyväksytään käytettävät materiaalit, kuten esitteet ja lomakkeet.

Ohjausryhmä linjaa toimintatavat ja vastuunjaot perhehoitoon liittyvissä asioissa, kuten:

- Miten perhehoidosta tiedottaminen hoidetaan?
- Miten ennakoivallisuus järjestetään?
- Kuka tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa? Mikä rooli on alueellisella (kuntakohtaisella) työntekijällä ja mikä rooli on koordinaattorilla, esimerkiksi sopimuksen valmistelu? Kenellä on sopimuksen allekirjoitusoikeus?
- Miltä osin koordinaattori ja miltä osin alueelliset työntekijä(t) vastaavat perhehoitajien tuen järjestämisestä?
 - Kenet nimetään perhehoitajan vastuutyöntekijäksi?
 - Kenen kanssa perhehoitaja sopii vapaistaan ja kuka järjestää sijaishoidon? Keille tieto perhehoitajan vapaasta välitetään?
 - Kenen kanssa perhehoitaja sopii yksikön tai ulkopuolisen tahon järjestämään koulutukseen osallistumisesta, kustannuksista ja tarvittavista sijaisjärjestelyistä?
- Mitkä ovat perhehoidon myöntämisen perusteet?
- Millainen on asiakasprosessi pitkäaikaisessa ja lyhytaikaisessa perhehoidossa?
- Kuka ottaa yhteyttä perhekotiin, kun tarvitaan paikka ikäihmiselle?
- Kuka / ketkä osallistuvat ikäihmisen tutustumiskäynnille perhekotiin?
- Kuka vastaa ikäihmisen muista palveluista?
- Miten mahdolliset maksusitoumukset hoidetaan?
- Miten perhehoidon valvonta toteutetaan?

Ohjausryhmä ohjaa ja seuraa perhehoidon kehittymistä ja laatua. Toiminnan toteutumista voi seurata ja arvioida perhehoidon määrällisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen lisäksi perhehoitajien jaksamisen ja hyvinvoinnin sekä asiakastytyvyyden näkökulmista.

Perhehoidon koordinaattori

Perhehoitoyksikössä työskentelevä perhehoidon koordinaattori(t) vastaa(vat) hyvinvointialueen perhehoidon koordinoinnista ja toimii alueellisten työntekijöiden ja perhehoitajien kanssa yhteistyössä.

Perhehoito on lähtökohtaisesti ympärivuorokautista, jolloin erikoisjärjestelyjä vaativia tilanteita syntyy myös koordinaattorin työajan ulkopuolella. Tästä syystä tulee sopia, mihin perhehoitajat voivat ottaa yhteyttä tilanteen niin vaatiessa.

Esimerkkejä koordinaattorin tehtävistä:

- Tiedottaa perhehoidosta.
- Rekrytoi perhehoitajan tehtävästä kiinnostuneita henkilöitä.
- Järjestää ennakkovalmennusta.
- Osallistuu perhekotien tilojen hyväksymiseen ja käynnistämiskorvauksella tehtävien hankintojen sopimiseen.
- Ohjaa ja neuvoo perhehoitajia.
- Osallistuu perhehoitajien tuen järjestämiseen.
- Vastaa sijaisjärjestelmästä.
- Osallistuu perhehoidon valvontaan.
- Konsultoi alueen työntekijöitä.
- Ylläpitää tietoa perhehoitopaikoista (perhehoitajapankki).
- Tekee yhteistyötä muiden työntekijöiden kanssa ikäihmisten sijoittamisessa perhehoitoon.
- Tuottaa ja päivittää perhehoidon järjestämisessä tarvittavia lomakkeita ja materiaaleja.

- Vastaa omalta osaltaan perhehoitoon liittyvän tiedon keräämisestä sekä raportoinnista.
- Kehittää perhehoitoa alueella.

Koordinaattorin aktiivinen rooli yhteydenpidossa perhehoitajiin tukee myös valvontatehtävän toteutumista. Kun perhekodin tapahtumat ja arki ovat tuttuja, perhehoitajilla on matala kynnys lähestyä koordinaattoria. Näin mahdolliset ongelmat tulevat ajoissa esille ja ovat helpommin ratkaistavissa.

Koordinaattori pitää huolta siitä, että kaikilla perhehoitajilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua lakisääteiseen täydennyskoulutukseen, työnohjaukseen sekä hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin. Lisäksi koordinaattorilla on tärkeä rooli vertaisuuteen perustuvien tukimuotojen, kuten mentoroinnin, vertaisryhmätoiminnan ja sosiaalisen median keskusteluryhmien mahdollistamisessa perhehoitajille. Kehityskeskusteluista on hyviä kokemuksia perhehoidon ohjauksen välineenä ja ne voisivat kuulua koordinaattorin tehtäviin.

Perhehoidon alueellinen vastuutyöntekijä

Alueelliset vastuutyöntekijät toimivat yhteistyölinkkinä perhehoitoyksikköön.

Esimerkkejä aluevastaavan tehtävistä:

- Tiedottaa ikäihmisiä ja heidän omaisiaan perhehoidosta
- Ohjaa perhehoidosta hyötyviä ikäihmisiä perhehoitoon.
- Tekee ikäihmisille tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin
- Järjestää ikäihmisille ja heidän omaisilleen tutustumiskäyntejä perhekotiin.
- Järjestää perhehoitoon siirtyvien ikäihmisten muut palvelut sekä asiakassuunnitelman päivittämisen.

- Varmistaa, että perhehoitaja saa riittävät tiedot ikäihmisestä ja hänen hoidostaan
- Vastaa perhehoidon valvonnasta.
- Vastaa toimeksiantosopimusten valmistelusta tai tekemisestä sekä palvelupäätöksen tekemisestä asiakkaalle.

Alueelliset astuutyöntekijät ja koordinaattori tekevät yhteistyötä ja tiedonkulku heidän välillään on varmistettava.

Aluevastaavan lisäksi alueen koosta riippuen on usein myös muita ikäihmisten palveluista vastaavia työntekijöitä, jotka ohjaavat ikäihmisiä perhehoitoon ja vastaavat muista perhehoitoon liittyvistä tehtävistä.

Päätöksenteko hyvinvointialueella

Hyvinvointialue myöntää ikäihmiselle perhehoidon ja tekee asiakasmaksupäätöksen sekä maksusitoumukset muihin mahdollisesti tarvittaviin palveluihin. Hyvinvointialue ja perhehoitaja tekevät ikäihmisen perhehoidosta toimeksiantosopimuksen (luku 6).

Hyvinvointialueen aluevaltuusto/hallitus hyväksyy ohjausryhmän laatiman perhehoidon toimintaohjeen.

Hyvinvointialue delegoi ohjausryhmän toimivaltaan kuuluviksi asiat, joista ohjausryhmä voi päättää, esimerkiksi käytännön kokemuksen kautta esiin nousevat tarpeet päivittää toimintaohjetta.

Hyvinvointialue nimeää perhehoitajan vastuutyöntekijän, joka voi olla alueellinen tai perhehoitoyksikön työntekijä (koordinaattori). sekä ikäihmisen palveluista vastaavan työntekijän. Mikäli ikäihminen on ollut jo palveluiden piirissä, vastuutyöntekijä voi olla henkilö, joka on aiemmin vastannut hänen palveluistaan. On tärkeää, että perhehoitaja tietää keitä ikäihmi-

sen asioista vastaava vastuutyöntekijä ja hänen varahenkilönsä ovat.

On tärkeää varmistaa, että hyvinvointialueella on nimetty myös alueellisia perhehoidon vastuutyöntekijöitä, jotka vastaavat muun muassa ikäihmisten perhehoitoon liittyvistä asioista sekä toimivat läheisessä yhteistyössä perhehoitajien kanssa. Yksi tai kaksi koordinaattoria eivät pysty vastaamaan yksin perhehoidon järjestämisen kokonaisuudesta suurilla hyvinvointialueilla.

Tiedottaminen

Samanaikaisesti koordinaattorin hoitaman yleisen tiedottamisen ja rekrytoinnin kanssa täytyy alueellisesti varmistaa, että kaikilla työntekijöillä on oikea käsitys ja yhteinen ymmärrys siitä, mitä perhehoito on ja keille ikäihmisille se on tarkoituksenmukainen asumisen, hoivan ja huolenpidon muoto.

Tiedotusta ja yhteistä keskustelua on tärkeää järjestää yhteisten foorumien sisällä, kuten SAS-työryhmissä, terveyskeskuksen osastotunnilla tai kotihoiton tiimipalaverissa. Palveluohjaajien, kotiutushoitajien ja muiden ikäihmisten palveluissa toimivien työntekijöiden kanssa on hyvä käydä keskustelua siitä, mikä vastuu ja mahdollisuus kenelläkin on tehdä tunnetuksi uutta palveluvaihtoehtoa. On tärkeää, että sovitaan käytännöt, kuinka ja kenelle henkilölle (esim. perhehoidon palveluohjaajalle) työntekijät välittävät tiedon perhehoitoon mahdollisesti sopivista ikäihmisistä.

Ikäihmisten ja omaisten suhtautuminen uuteen palveluvaihtoehtoon voi olla epäilevä, pelonsekainen ja torjuvakin. Hyvinvointialueen vastuulla on varmistaa, että alueen ikäihmiset ja heidän omaisensa saavat riittävästi tietoa ja tukea siihen, että he tutustuvat perusteellisesti

perhehoitoon harkitessaan eri palveluvaihtoehtoja, jotka vastaavat ikäihmisen tarpeisiin. Ikäihmisille ja heidän läheisilleen kannattaa järjestää tutustumiskäynti perhekotiin, jossa perhehoitajat saavat kasvot ja perhekodin tiloihin voi tutustua. Koordinaattori tai palveluohjaaja on tarvittaessa mukana vastaamassa esille nouseviin kysymyksiin.

Perhehoitoon sijoittaminen, käynnistämiskorvaus ja muiden palveluiden järjestäminen

Kaikilla ikäihmisten palvelujen parissa toimivilla työntekijöillä tulee olla perustietoa perhehoidosta ja alueella käytettävissä olevista perhehoidon muodoista. Perhehoitoon sijoittamisesta tarvitaan prosessikuvaus varmistamaan, että ikäihmisten palveluista vastaavat tietävät, kehen he ottavat yhteyttä tilanteessa, jossa heidän asiakkaanaan on perhehoitoa tarvitseva ikäihminen.

Perhehoidon palveluohjaaja välittää tiedon perhehoidon tarpeesta sovitun toimintamallin mukaisesti esimerkiksi koordinaattorille. Koordinaattori on yhteydessä sopivaksi arvioimaansa perhehoitajaan ja esittelee mahdollisen tulevan asiakkaan hänelle. Koordinaattori välittää tiedon mahdollista perhehoitajasta palveluohjaajalle, joka käynnistää ikäihmisen sijoittamisen perhehoitoon.

Ikäihmisen palvelujen kokonaisuuden kannalta on tärkeää, että on sovittu, kuka työntekijä vastaa perhehoidossa olevan ikäihmisen mahdollisesti tarvitsemista muista palveluista.

Käynnistämiskorvauksella tehtävät muutostyöt ja hankinnat sekä niiden toteutustapa sovitaan yhdessä perhehoitajan ja koordinaattorin kanssa. Näihin tarpeisiin voidaan käyttää vammaispalvelun tai lääkinnällisen kuntoutuksen hankintatapoja, mikäli se tilanteeseen sopii.

Perhehoitajan tuen järjestäminen

Perhehoitajan lakisääteisen tuen järjestäminen on viranomaistehtävä. On tärkeää sopia, miten tuki käytännössä järjestetään. Järjestämisvastuu voidaan jakaa esimerkiksi niin, että koordinaattori järjestää keskitetysti täydennyskoulutusta ja työhönohjausta sekä tarvittaessa sijaisjärjestelyt, jotta osallistuminen esim. koulutuksiin mahdollistuu. Lisäksi tulee määritellä mm., missä perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset tehdään ja miten niihin ohjaututaan.

Hyvinvointialue vastaa siitä, että perhehoitajan hoitopalkkioiden ja kustannusten korvausten maksatukset hoidetaan toimeksiantosopimuksessa sovitulla tavalla.

Perhehoitajan on tärkeää tietää, kehen/keihin hän ottaa yhteyttä vapaan pitämiseen ja sijaisjärjestelyihin liittyvissä asioissa.

Perhehoidon valvonta

Perhehoidon vastuutyöntekijä vastaa perhehoidon valvonnasta yhteistyössä koordinaattorin kanssa. Perhehoidon laadunhallintaa ja valvontaa käsitellään luvussa 7.

4

Perhehoidon toimintaohje

Perhehoidon toimintaohjeessa / sääntökirjassa määritellään miten hyvinvointialue järjestää ja toteuttaa toimeksiantosuhteisen perhehoidon.

Toimintaohje toimii hyvinvointialueen työntekijöille ”nuottikirjana”, joka tukee ja auttaa perhehoidon kokonaisuuden järjestämiseen liittyvissä asioissa. Se on myös osa perhehoidon laadunvarmistusta. Toimintaohje yhdenmukaistaa toimintakäytäntöjä, lisää suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta sekä turvaa perhehoidon jatkuvuutta. Toimintaohje on myös uuden työntekijän yksi olennainen perehdytyksen väline. Perhehoitaja saa toimintaohjeesta kattavasti tietoa siitä, miten hyvinvointialue hoitaa perhehoidon kokonaisuuden. Olennaisinta perhehoitajan kannalta on perhehoitajan tuen huolellinen kuvaus.

Perhehoitajan tehtävää suunnittelevan on hyvä saada hyvinvointialueen perhehoidon toimintaohje viimeistään valmennuksen aikana.

Toimintaohje on hyvä päivittää vähintään kahden vuoden välein tai tarvittaessa. Hoitopalkkioiden, kulukorvausten ja käynnistämiskorvauksen osalta päivitys tulee tehdä vuosittain lakisääteisten indeksikorotusten takia.

Toimintaohjeessa on tärkeää avata yksityiskohtaisesti, mitä peruskulukorvaukseen sisältyy ja mitä perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista aiheutuvia erityisiä kustannuksia korvataan. Toimintaohjeessa on tärkeää määritellä, kuinka hoitopalkkio ja kustannusten korvaukset määräytyvät erityistilanteissa (esim. perhehoidon keskeytyminen, osallistuminen koulutuksiin ja vertaistapaamisiin, kuolemantapaus).

Toimintaohjeen lisäksi hyvinvointialueella voi olla myös esimerkiksi käsikirja tai ohjeistus, jossa annetaan tarkempia ohjeita käytännön

tilanteita varten.

Malleja perhehoidon toimintaohjeista löytyy perhehoitoa järjestävien toimijoiden verkkosivuilta.

Hyvinvointialueen perhehoidon toimintaohjeen sisältö:

- perhehoitolaki ja muu perhehoitoa normittava lainsäädäntö
- perhehoidon eri muodot sekä niiden tarkoitus ja tavoite
- perhehoidon myöntämisen perusteet
- perhehoidon järjestäminen, tuottaminen ja toteuttaminen
- hyvinvointialueen tehtävät ja vastuut
- perhehoitajan tehtävät ja vastuut
- perhehoitajan asema
- perhehoidon toimeksiantosopimus ja siinä sovittavat asiat
- perhehoitajan tuki
 - taloudellinen tuki: hoitopalkkiot ja kustannusten korvaukset
 - vapaa ja sijaishoidon järjestäminen
 - ennakkovalmennus, koulutus ja työnohjaus
 - hyvinvointi- ja terveystarkastukset
 - yhteistyö perhehoitajan ja perhehoidon vastuutyöntekijän kesken
 - vertaisuuteen perustuvat tuen muodot: mentorointi, vertaisryhmätoiminta
 - arjen apu ja käytännön tuki
- perhehoitoon sijoitetun ikäihmisen asema
- perhehoidon asiakasmaksut

5

Perhehoitajan ennako- valmennus

Perhehoitajaksi voi ryhtyä henkilö, joka on saanut tehtävän edellyttämän ennakovalmennuksen ja jolla on tehtävän edellyttämät valmiudet. Perhehoitajaksi voi ryhtyä parisuhteessa tai yksin elävä henkilö. Perheessä voi olla myös omia, kotona asuvia lapsia.

Perhehoitolain (6 §) mukaan ennakovalmennus tulee suorittaa ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä. Erityisistä syistä ennakovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. Riippumatta perhehoitajan tehtävästä kiinnostuneen henkilön koulutuksesta tai työkokemuksesta tulee hänen suorittaa ennakovalmennus. Valmennus on henkilökohtaisena prosessina oleellisen tärkeä osa perhehoitajan tehtävään valmentautumista.

Ennakovalmennuksen järjestämisestä vastaa hyvinvointialue. Valmennuksen tulee olla riittävän pitkä ja prosessinomainen ja sen tulee sisältää perhehoitajan asemaa, velvollisuuksia ja lainsäädäntöä koskeva osuus. Lisäksi valmennuksen aikana tulee arvioida osallistujan valmiuksia ja edellytyksiä toimia perhehoitajan tehtävässä.

Ikäihmisten perhehoidon valmennusohjelma

Perhehoitoliiton ikäihmisten perhehoidon valmennusohjelma otettiin käyttöön vuonna 2011. Perhehoitoliitto järjestää valmennusryhmien vetäjien koulutuksen (kouluttajakoulutus) sekä vastaa kouluttajien ja osallistujien valmennusmateriaalista. Kouluttajat pitävät alueillaan ennakovalmennuskursseja.

Valmennus on prosessi, joka sisältää kahdeksan ryhmätapaamista, yksilöllisiä tehtäviä, kaksi tapaamista valmennukseen osallistuvan kotona

Ikäihmisten perhehoitajalta edellytettävät valmiudet:

- Ikäihmisen yksilöllisyyden huomioiminen
- Hyvän arjen ja hoivan turvaaminen
- Ikäihmisen terveyden ja toimintakyvyn muutosten ymmärtäminen
- Yhteistyön tekeminen
- Omasta osaamisesta ja voimavaroista huolehtiminen
- Perhehoitajan aseman tunnistaminen

sekä yhteisen arvioinnin osallistujan valmiuksista.

Valmennus perustuu ikäihmisten perhehoitajan tehtäviin ja niissä tarvittaviin valmiuksiin. Valmennuksen aikana sekä valmennukseen osallistuja että kouluttajat arvioivat osallistujan valmiuksia perhehoitajan tehtävään. Valmennuksen lopussa he laativat yhdessä arvioinnista kirjallisen yhteenvedon (yhteisen arvioinnin loppuraportti).

Ennakovalmennuksen tarkoituksena on antaa tietoa ja mahdollisuus perehtyä ikäihmisten perhehoitajan tehtävään. Valmennustapaamisissa käsiteltävät teemat koskevat vanhuutta elämänvaiheena, ikääntymisen mukanaan tuomia muutoksia, toimintakyvyn tukemista, yhteistyötä ja muita perhehoitajana toimimiseen liittyviä kysymyksiä.

Valmennuksessa pohditaan, mitä perhehoitoon tuleminen merkitsee ikäihmiselle, hänen läheisilleen ja perhehoitoperheelle. Mikäli perhehoitajuutta suunnitteleva henkilö elää parisuhteessa, on perhehoidon luonteen vuoksi suositeltavaa, että molemmat puoliset osallistuvat valmennukseen.

Valmennuksessa käsitellään myös, mitä perhekodin tiloilta edellytetään. Valmennus sisältää perhehoitajan ja hyvinvointialueen välisen toimeksiantosopimuksen tekemistä koskevat asiat,

perhehoidon tukimuodot ja perhehoitajan asemaan liittyvät asiat. Myös yhteistyö muun muassa kotisairaanhoidon ja omaisten kanssa on keskeinen valmennuksen teema. Valmennuksessa on hyvä pohtia myös perhehoitajan sijaisen tehtävään liittyviä erityiskysymyksiä.

Valmennuksen käynnistymisvaiheessa ei tarvitse tietää tai olla varma halustaan tai valmiuksistaan ikäihmisten perhehoitajan tehtävään. Valmennuksessa opitaan tunnistamaan omia kykyjä, halukkuutta ja omaa elämäntilannetta perhehoitajan tehtävään ryhtymisen sekä edellytettävien valmiuksien näkökulmasta. Valmennuksessa saadut tiedot perhehoitajan tehtävästä auttavat tietoisien päätösten tekemisessä perhehoitajan tehtävään ryhtymisestä. Valmennuksen tehtävänä on myös auttaa tekemään päätös siitä, haluaako valmennukseen osallistuva toimia ikäihmisten lyhyt- vai pitkäkestoisena perhehoitajana tai haluaako hän tarjota perhehoitoa vain osavuorokautisesti. Yksi vaihtoehto on myös toimia perhehoitajan sijaisena vakituisen perhehoitajan kodissa tai perhehoitajana hoidettavan kotona.

Ennakkovalmennuksen tavoitteena on

- Taata jokaiselle perhehoitoon tulevalle ikäihmiselle mahdollisuus päästä hyvin valmentautuneeseen perheeseen.
- Antaa ikäihmisten perhehoitajuutta harkitseville mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa tehtävästä, jotta he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen tehtävään ryhtymisestä.
- Taata ikäihmiselle hyvä hoito ja huolenpito niin, että perhehoitajalla on riittävästi tietoja ja taitoja vastata ikäihmisen yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä ikäihmisen läheisten, hyvinvointialueen ja muiden tahojen kanssa.

Valmennustapaamisten sisältö:

1. Minustako perhehoitaja
2. Hyvän perhehoidon perustana on ikäihmisen tunteminen
3. Tehtävänä hyvän arjen ja hoivan turvaaminen
4. Ikäihmisen terveydentilan ja toimintakyvyn muutosten ymmärtäminen
5. Kokemuksia perhehoidosta
6. Perhehoito on yhteistyötä
7. Omasta osaamisesta ja voimavaroista huolehtiminen
8. Perhehoitajana aloittaminen ja perhehoitajan asema

Valmiuksien yhteinen arviointi valmennuksen aikana

Ennakkovalmennukseen sisältyvä arviointi pohjautuu perhehoitajalta edellytettäviin valmiuksiin. Valmennuksessa olevan henkilön valmiuksia perhehoitajan tehtävään arvioivat sekä henkilöt itse että valmennusryhmän kouluttajat. Ennakkovalmennukseen liittyvät ryhmätapaamiset, kotitehtävät ja perhekohtaiset tapaamiset ovat tärkeä osa arviointiprosessia.

Arviointikeskustelun tuloksena tehdään kirjallinen yhteisen arvioinnin loppuraportti, joka sisältää sekä kouluttajien että osallistujan arvioinnin ja yhteisen päätöksen valmiuksista.

Perhehoitajan sijaisena ja hoidettavan kodissa toimivan ns. kiertävän perhehoitajan valmennus

Perhehoitajan sijaisena ja hoidettavan kodissa toimivaa perhehoitajaa kutsutaan monesti kier-

täväksi perhehoitajaksi.

Sijaisena toimiva perhehoitaja mahdollistaa vakitukselle perhehoitajalle vapaan pitämisen ja esimerkiksi koulutukseen tai vertaistapaamiseen osallistumisen.

Hoidettavan kodissa järjestettävän perhehoidon tarpeen taustalla ovat yleisimmin omaishoitajan sijaisena toimiminen tai muu ikäihmisen lyhytkestoinen hoivan ja huolenpidon tarve.

Perhehoitajan sijaisena ja hoidettavan kodissa perhehoitajana toimiminen sisältää perhehoitajan omassa kodissa tapahtuvaan perhehoitoon verrattuna erityispiirteitä, joihin on tärkeää tutustua valmennusvaiheessa.

Perhehoitoliitto on tuottanut kiertävän perhehoitajan tehtävää harkitsevien henkilöiden ennakkovalmennusta varten erillisen materiaalin sekä valmennukseen osallistuville että kouluttajille. Valmennus koostuu viidestä tapaamisesta sekä yksilöllisistä tehtävistä, joiden tavoitteena on antaa tietoa ja auttaa ymmärtämään kiertävän perhehoitajan tehtävän erityispiirteitä sekä tukea valmiuksien arvioinnissa.

Ennakkovalmennuksen tavoitteena on

- Turvata ikäihmiselle hyvä hoiva ja huolenpito niin, että kiertävällä perhehoitajalla on riittävästi tietoa ja taitoja vastata ikäihmisen yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä ikäihmisen läheisten, vakituksien perhehoitajan, hyvinvointialueen ja muiden tahojen työntekijöiden kanssa.
- Antaa kiertävänä perhehoitajana toimimista harkitsevalle mahdollisuus saada riittävästi tietoa ja kuulla perhehoitajan kokemuksia oman päätöksenteon tueksi kiertäväksi perhehoitajaksi ryhtymisestä.
- Mahdollistaa ikäihmisen kotona annettava

perhehoito sekä vakituksien perhehoitajan ja omaishoitajan vapaiden pitämisen osaavien, tehtäväänsä valmennettujen kiertävien perhehoitajien avulla.

Valmennustapaamisten sisältö:

1. Tietoa perhehoidosta
2. Vanhuus elämänvaiheena
3. Ikäihmisen hyvä arki
4. Kokemuksia perhehoidosta
5. Kiertävän perhehoitajan asema ja arki

6

Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimus on virallinen kahden osapuolen välinen asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittava hyvinvointialue sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. **Sopimuksen tekeminen edellyttää aina neuvottelua siinä sovittavista asioista. Toimeksiantosopimus sitoo sen tekijöitä noudattamaan sopimusta.**

Toimeksiantosopimus tulee tarkistaa tilanteen muuttuessa ja toisen sopijapuolen sitä esittäessä. Sopimusta ei voi muuttaa yksipuolisesti. Myös sen tarkistaminen edellyttää neuvottelua. Toimeksiantosopimus tulee tarkistaa myös palvelusuunnitelman tarkastuksen yhteydessä.

Toimeksiantosopimuksessa tulee välttää tulkinnanvaraisia ilmauksia kuten ”tarvittaessa”, ”tarpeen mukaan” tai ”voidaan”. Ne jättävät helposti avoimeksi muun muassa sen, miten ja kuka tilanteen ja tarpeet arvioi.

Tässä luvussa käsitellään perhehoitolain (265/2015 10 §) mukaista toimeksiantosopimusta.

Tärkeää tietää

- Toimeksiantosopimuksella hyvinvointialue siirtää julkisen hallintotehtävän perhehoitajalle.
- Perhehoitajan asema määräytyy toimeksiantosopimuksen myötä. Allekirjoittaneet ovat perhehoitajia myös silloin, kun hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan vain toiselle heistä.
- Toimeksiantosuhde ei ole työsuhde. Perhehoitaja ei ole työsuhhteessa hyvinvointialueeseen (työsopimuslaki 2001).
- Hyvinvointialue ottaa perhehoitajalle eläkevakuutuksen (julkisten alojen eläkelaki 2016/ 81).
- Hyvinvointialue ottaa perhehoitajalle tapaturmavakuutuksen (työtapaturma- ja ammattitautilaki (2015/459))

Toimeksiantosopimuksen tekeminen

Toimeksiantosopimus tehdään ennen sijoittamista. Sen tekemistä normittaa perhehoitolaki ja ohjaa perhehoidon toimintaohje sekä perhehoitoon tulevan henkilön palvelusuunnitelma.

Toimeksiantosopimuksen tekemisen yhteydessä perhehoitajalle tulee selvittää perhehoitajan tehtävään liittyvät lakisääteiset vakuutukset ja muut mahdolliset vakuutukset (luku 12).

Toimeksiantosopimuksessa tulee sopia (Perhehoitolaki 10 §)

- perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta
- perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
- perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta
- hoidon arvioidusta kestosta
- perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta
- perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta
- hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä
- toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta
- tarvittaessa muista perhehoitajan ja perhehoitoa koskevista seikoista
- yhteistyöstä hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken

Alla olevat numeroidut kappaleet liittyvät liitteenä 8 olevan toimeksiantosopimuslomak-

keen saman numeroisiin kohtiin. Liitteenä oleva toimeksiantosopimuslomake sekä ikäihmisten perhehoidon sijaisena toimivan perhehoitajan toimeksiantosopimuslomakkeet ovat saatavissa Perhehoitoliiton nettisivuilta

1 Sopijapuolet

Sopijapuolina ovat perhehoidosta vastaava hyvinvointialue ja perhehoitaja tai -hoitajat.

2 Perhehoidossa oleva henkilö

Perhehoitoon tulevan ikäihmisen nimi ja henkilötunnus. Tarvittaessa hänelle nimetty palveluista vastaavan työntekijä (omatyöntekijä) ja hänen yhteystietonsa (sosiaalihuoltolaki 42 §).

3 Toimeksiantosopimuksen voimassaoloaika

Päivämäärä, jolloin perhehoito käynnistyy ja merkintä, mikäli perhehoito sovitaan jatkuvaksi toistaiseksi. Määräaikaisen sopimuksen kohdalla merkitään myös hoidon päättymispäivä sekä määräaikaisuuden peruste.

4 Hoitopalkkio

Hoitopalkkiosta neuvoteltaessa perhehoitajalla tulee olla riittävästi tietoa ikäihmisen tarpeista sekä hoidon vaativuudesta ja sitovuudesta.

Perhehoidon vaativuuden ja sitovuuden tulee vaikuttaa hoitopalkkioon korottavasti. Perhehoitoon sijoittaminen edellyttää aina ikäihmisen tarpeiden ja kokonaistilanteen arviointia, joiden perusteella hoidon vaativuus ja sitovuus voidaan määrittää. Myös perhehoitajalta mahdol-

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (hoitopalkkio). Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 775,00 euroa. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta ja sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne.

Edellä mainittu vähimmäispalkkio ja toimeksiantosopimuksessa sovittu hoitopalkkion määrä on tarkistettava kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitettulla palkkakertoimella.

Perhehoitolaki 16 § mom 1 ja 4

lisesti edellytettävät erityiset valmiudet, kokemus tai koulutus tulee huomioida hoitopalkkiosta sovittaessa. Hoidon tarpeet, perhehoidon tarkoitus ja tavoite kirjataan palvelusuunnitelmaan, ja siten ne ovat palkkiosta sovittaessa oleelliset asiakirjat.

Toimeksiantosopimuksen tekemisen jälkeen ja perhehoidon käynnistyttyä hoidon tarpeet voivat lisääntyä tai muuttua. Nämä tulevat esiin perhehoidon yhteisessä arvioinnissa työntekijän ja perhehoitajan kesken. Samassa yhteydessä on tärkeä arvioida myös hoitopalkkion tasoa suhteessa hoidon vaativuuteen ja sitovuuteen sekä tehdä tarvittavat muutokset toimeksiantosopimukseen.

Hoitopalkkion maksaminen

Hoitopalkkio voidaan maksaa perhehoitajina toimiville puolisoille jaettuna tai vain toiselle perhehoitajalle esimerkiksi verotus ja sosiaalietuudet huomioon ottaen. Eläkettä kertyy kaiken suuruisista hoitopalkkioista.

Hoitopalkkion maksamisesta perhehoidon kes-

keytyessä on myös tärkeä sopia. Hoito voi keskeytyä perhehoitajasta riippumattomasta syystä esimerkiksi perhehoidossa olevan ikäihmisen sairaalahoidon tai omaisten luona vierailun vuoksi. Ikäihmisen sairaalajakso voi jopa lisätä perhehoitajan tehtävää ja korostaa hänen rooliaan. Tällöin palkkiota määritettäessä on huomioitava, mitä perhehoitajalta edellytetään esimerkiksi yhteyksien pitämisessä ja ikäihmisen hyvinvoinnin tukemisessa.

Lyhytaikaisen ympärivuorokautisen perhehoidon hoitopalkkio määritetään yleensä vuorokausiperusteiseksi, Palkkio voidaan määrittää myös kuukausiperusteiseksi. Osavuorokautisen perhehoidon hoitopalkkion perusteena on yleensä toimintaohjeessa määritetyt tuntirajat tai palkkio voi olla tuntiperusteinen. Lyhytaikaisen ja osavuorokautisen perhehoidonhoidon erityisyys ja vaativuus otetaan huomioon palkkiota korottavina tekijöinä.

Hoitopalkkion maksutavasta ja maksupäivästä sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

5 Kustannusten korvaaminen

Kustannusten korvaaminen koostuu kulukorvauksesta, erityisten kustannusten korvauksesta ja käynnistämiskorvauksesta. On tärkeää, että korvattavat kustannukset on yksityiskohtaisesti avattu perhehoidon toimintaohjeessa.

Kulukorvaus

Hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvat kulut korvataan todellisten kustannusten mukaisesti. Perhehoitaja ei ole sijoitettavaan ikäihmiseen nähden elatusvelvollinen. Kulukorvausta korottavia tekijöitä ovat muun muassa vammasta tai sairaudesta johtuva tavanomaista suurempi kulutus.

Perhehoidossa hoidettavan ikäihmisen käyt-

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus (kulukorvaus), kuitenkin vähintään 410,66 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa, jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu. Kulukorvaus voidaan erityisestä syystä maksaa myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata. Lisäksi kulukorvaus sisältää lastensuojelulain (417/2007) nojalla perhehoitoon sijoitetulle lapselle tai nuorelle hänen omaan käyttöönsä mainitun lain nojalla annettavat käyttövarat.

Perhehoitolaki 17 §, 1-2 mom

tövarat eivät sisälly kulukorvaukseen eikä perhehoitaja maksa niitä. Käyttövaran vähimmäismäärä määräytyy lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (1992) mukaisesti. Käytännön järjestelyistä sovitaan esim. ikäihmisen edunvalvojan kanssa.

Toimeksiantosopimuksessa on hyvä sopia kulukorvauksen maksamisesta, mikäli perhehoito keskeytyy esimerkiksi hoidettavan sairaalassa olon ajaksi. Suositeltavaa on, ettei alle kahden viikon poissaolo vähennä kulukorvauksen määrää. Hoidettavan poissaolon aikana jatkuvat kulut, kuten asumiskulut tulee maksaa.

Toimeksiantosopimusta tehtäessä on tarkkaan selvitettävä, mitkä kulut sisältyvät kulukorvaukseen ja mitä tarkoitetaan erityisten kustannusten korvaamisella. Todellisten kustannusten

mukaisen korvauksen periaate tulee toteutua myös perhehoidon keskeytyessä tai lyhytaikaisen perhehoitojakson peruuntuessa. Pitkäkestoisen perhehoidon keskeytyessä varsin yleisesti käytetty korvausperuste on 50 % täyden kulukorvauksen määrästä. Malleja käytössä olevista käytännöistä lyhytaikaisen jakson peruuntuessa löytyy eri perhehoidon järjestäjien toimintaohjeista.

Toimeksiantosopimukseen tulee kirjata, miten peruskulukorvaukseen sisällyttömät, erikseen korvattavat kulut (esimerkiksi omaisten luona vierailuista tai retkistä aiheutuvat matkakulut) maksetaan perhehoitajalle. Peruskulukorvaukseen sisällyttömät, oman auton käytöstä aiheutuneet matkakustannusten korvaukset voidaan maksaa ennakonpidätystä toimittamatta Verohallinnon ennakonpidätysvelvollisuudesta vapauttamisesta antaman päätöksen mukaisesti (www.vero.fi > Syventävät vero-ohjeet > Diaarinumero: VH/1520/00.01.00/2021).

Erityisten kustannusten korvaaminen

Ikäihmisten perhehoidossa erityisiä kustannuksia voi aiheutua esimerkiksi hoitotarvikkeista (esim. haavanhoito) tai lääkärin määräämästä ruokavaliosta. Jos ikäihminen maksaa itse lääkkeensä, tulee se huomioida perhehoidon asiakasmaksua määriteltäessä.

Käynnistämiskorvaus

Käynnistämiskorvauksella katetaan perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvia kuluja, joita voivat olla muun muassa asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt, kalusteet, kodinkoneet, vuodevaatteet, astiat sekä harrastusvälineet. Myös ennakkovalmennuksen mahdollisia kustannuksia voidaan kattaa käynnistämiskorvauksella. Käynnistämiskorvauksesta

Kulukorvauksen lisäksi perhehoitajalle maksetaan korvaus sellaisista perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvista terapian ja terveydenhuollon sekä alle 21-vuotiaan lapsen tai nuoren opinnoista aiheutuvista erityisistä kustannuksista, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata.

Edellä 2–4 momentissa tarkoitettujen kustannusten lisäksi voidaan korvata perhehoidossa olevan lomavietosta johtuvat ja erityisten harrastusten tai harrastusvälineiden aiheuttamat ja muut jatkuvaluontoiset tai kertakaikkiset erityiset kustannukset.

Perhehoitolaki 17 §, 3-4 mom

Perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista korvaus (käynnistämiskorvaus), jonka suuruus on perhehoidossa olevaa henkilöä kohti enintään 2 916,43 euroa.

Perhehoitolaki 18 §

sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Käynnistämiskorvauksen myöntämisen perusteissa ja käytännöissä on hyvinvointialuekohtaisia eroja. Toivottavaa on, että perhehoitaja ja työntekijä yhdessä arvioivat ja listaavat etukäteen tarvittavat hankinnat kustannuksineen. Listauksen mukaan sijoittaja voi maksaa käynnistämiskorvauksen. Samalla sovitaan käynnistämiskorvauksen maksumuutoksista; maksaako hyvinvointialue hankinnat tositteita vastaan, käytetäänkö maksusitoumusta vai maksetaanko käynnistämiskorvaus rahana osana kustannusten korvausta.

Käynnistämiskorvauksen kuoleentumisaika vaihtelee 3–5 vuoteen. Mikäli perhehoito lakkaa lyhyemmän ajan kuluessa, tulisi mahdollisesta takaisinmaksusta sopia kohtuus ja kokonaistilanne huomioiden tai sopia esimerkiksi välineiden

luovuttamisesta hyvinvointialueelle. Myös tarvikkeiden käyttäjästä ja uudistamisen ajankohdasta on syytä sopia.

Käynnistämiskorvauksesta neuvoteltaessa on hyvä huomioida, että hankinta voidaan myöntää myös esimerkiksi vammaispalveluina tai lääkinnällisenä kuntoutuksena terveydenhuollon palveluna.

Indeksisidonnaisuus

Tämän lain 17 ja 18 §:ssä mainitut määrät sekä toimeksiantosopimuksessa sovitut kulukorvausten määrät on tarkistettava kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin (lokakuu 1951=100) edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti.

Perhehoitolaki 19 §

6 Oikeus vapaaseen

Vapaan tarkoitus on taata perhehoitajalle mahdollisuus irrottautua sitovasta tehtävästään ja tukea hänen jaksamistaan. Siten vapaan pitäminen palvelee myös perhehoidossa olevan henkilön hyvinvointia. Puolisoiden mahdollisuus yhteiseen vapaa-aikaan tukee parisuhdetta, mikä on merkittävä voimavara perhehoitajan tehtävässä.

Ikäihmistien perhehoidon sisältö ja luonne huomioiden on perhehoitajan jaksamisen ja perhehoidon laadun turvaamiseksi välttämätöntä sopia lain minimimäärää suuremmasta vapaan määrästä. Ikäihmistien jatkuvassa perhehoidossa vapaan määrä vaihtelee pääsääntöisesti 3–5 vuorokauden kuukaudessa.

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä perhehoitolain 6

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, hyvinvointialueen tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

Perhehoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi.

Perhehoitolaki 13 §

§:ssä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen.

Eri tapoja mahdollistaa perhehoitajan vapaa:

- Hyvinvointialue tekee perhehoitolain 14 § mukaisen toimeksiantosopimuksen sijaishoitajan kanssa ja sijaishoitaja tulee perhehoitajan kotiin, mikäli perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi.
- Perhehoidossa olevat henkilöt menevät lyhytaikaiseen perhehoitoon toisen perhehoitajan kotiin tai muuhun hyvinvointialueen järjestämään sijaishoitopaikkaan.
- Hyvinvointialue maksaa perhehoitajalle korvauksen vapaan ajalta ja perhehoitaja palkkaa sijaisen kotiin.
- Perhehoitajan vapaan palveluseteli.

Ikäihmistä koskevan tiedon siirtyminen sijaiselle on välttämätöntä ikäihmistien hyvän hoivan ja huolenpidon turvaamiseksi. Liitteessä 9 on mallilomake tätä tarkoitusta varten.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta,
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta,
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta,
- 4) tarvittaessa muista sijaishoittoa koskevista seikoista.

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Sijaishoitajalle järjestettävään koulutukseen ja tukeen sovelletaan 15 §:ää ja hänen sosiaaliturvaansa 20 §:ää.

Perhehoitolaki 14 §

Palkkion maksaminen vapaan ajalta:

Palkkio maksetaan toimeksiantosopimuksessa sovittun vapaan ajalta.

Kustannusten korvaaminen vapaan ajalta:

Silloin kun hyvinvointialue järjestää sijaishoidon perhehoitajan kotiin tai perhehoitaja järjestää ja kustantaa itse vapaan pitämisen, kulukorvaus tulee maksaa täysimääräisenä. Mikäli sijaishoito järjestetään muualla kuin perhehoitajan kodissa, tulee perhehoitajalle siinäkin tapauksessa korvata perhehoidosta aiheutuneet todelliset kulut. Kuluja ovat esimerkiksi asumiskulut.

7 Perhehoitajan koulutus ja tuki sekä perhehoitajan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen yhteistyön osalta sovitaan muun muassa yhteistyön muodoista, määrästä ja tavoista sekä yhteydenpidosta.

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee sopia:

- 6) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta
- 6a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä
- 9) yhteistyöstä hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken.

Perhehoitolaki 10 §

Perhehoidon järjestämisestä vastaava hyvinvointialue vastaa toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta. Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää.

Perhehoitolaki 15 §

Hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi

Perhehoitolaki 15a §

Toimeksiantosopimukseen tulee selkeästi kirjata, miten perhehoitajalla on mahdollisuus tavata vastuutyöntekijäänsä ja saada riittävästi tukea.

Perhehoitajan tarvitsema tuki määräytyy ensisijaisesti perhehoidossa olevan ikäihmisen

tarvitseman hoivan ja muiden hänen tarvitsemiensa palvelujen perusteella, jotka on kirjattu hänen asiakassuunnitelmaansa. Suunnitelmaan kirjatut palvelut ovat sijoittavaa hyvinvointialuetta velvoittavia. Tässä tietopaketissa perhehoidon tuki löytyy luvusta 7.

8 Perhekodin olosuhteiden selvittäminen

Hyvinvointialueen vastuulla on valvoa, että perhehoitaja ja perhekoti vuorovaikutussuhteineen täyttävät perhehoitolain mukaiset edellytykset, vaikka valmennukset olisi järjestänyt ulkopuolinen palveluntuottaja. Toimeksiantosopimukseen kirjataan sopivuus ja mahdolliset sijoituksen myötä tehtävät muutokset. Merkitään päivämäärä, jolloin sijoittaja on hyväksynyt kodin perhekokiksi.

9 Ilmoitusvelvollisuus ja valvonta

Perhehoitajat sitoutuvat ilmoittamaan vastuutyöntekijälle perhehoidossa tapahtuneista muutoksista ja aikomuksestaan ottaa perhehoitoon muita henkilöitä vastuutyöntekijälle sille hyvinvointialueelle, joka on sijoittanut hoidettavan sekä hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee (perhehoitolaki 21 §).

Sekä sijoituksen tehneellä hyvinvointialueella että hyvinvointialueella, jonka alueelle sijoitus on tehty, on oikeus tarkastaa perhehoitopaikan toiminta ja tilat, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy (perhehoitolaki 22 §).

Perhehoitajat sitoutuvat päästämään valvontaa suorittavan tarkastajan kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin sekä noudattamaan vaitiolovelvollisuutta ja tietojen hyväksikäyttökieltoa (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15 §).

10 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen

Perhehoitolain 12 § mukaan hyvinvointialue tai perhehoitaja voi irtisanoa toimeksiantosopimuksen, jolloin se päättyy irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Irtisanominen on epäselvyyksien välttämiseksi hyvä tehdä kirjallisena. Toimeksiantosopimuksessa voidaan sopia myös muunlaisesta irtisanomisajasta tai menettelytavasta.

On tärkeää erottaa irtisanominen ja purkaminen. Toimeksiantosopimuksen purkamisessa on kyse perhekodin tai perhehoidon sopimattomuudesta ja puutteellisuudesta. Tämän tullessa ilmi sijoittavan hyvinvointialueen tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos tilanne ei korjaannu tai se ei ole mahdollista, hyvinvointialue voi purkaa toimeksiantosopimuksen välittömästi.

11 Liitteet

Toimeksiantosopimuksen liitteenä on toimeksiantosopimusta solmiessa voimassa oleva perhehoidon toimintaohje, mahdolliset sopimussisältöön vaikuttavat yksityisen palveluntuottajan toiminta-ohjeet, ikäihmisen asiakassuunnitelma ja tarvittaessa muut mahdolliset liitteet.

12 Toimeksiantosopimuksen tarkistaminen

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta sekä asiakassuunnitelman tarkastuksen yhteydessä.

Perhehoitolaki 10 §, 2 mom

13 Allekirjoitukset

Perhehoitaja sitoutuu antamaan hyvää palvelusuunnitelman mukaista perhehoitoa.

Perhehoitajalla on oikeus saada oleelliset tiedot ikäihmisen elämäntilanteesta, terveydentilasta ja elämänhistoriasta (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000).

Allekirjoittanut hyvinvointialue vakuuttaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneen perhehoitajan/allekirjoittaneet perhehoitajat eläkevakuutuksella ja lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella (perhehoitolaki 20 §).

Toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneet osapuolet sitoutuvat yhteistyöhön laadukkaan perhehoidon toteuttamiseksi.

Toimiminen toimeksiantosuhteisena perhehoitajana toiminimellä

Toimeksiantosuhteinen perhehoitaja **voi toimia myös toiminimellä**. Perhehoitoa määrittää siinäkin tapauksessa perhehoitolaki ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö. Toiminimellä toimiessaan perhehoitajan tulee hakea Patentti- ja rekisterihallitukselta y-tunnus, ja hän voi halutessaan hakeutua ennakkoperintärekisteriin. Tämä ei kuitenkaan ole pakollista. Sijoittava hyvinvointialue ottaa perhehoitajan lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja eläkevakuutuksen myös toiminimellä toimivalle perhehoitajalle.

Mikäli toiminimellä toimivalla perhehoitajalla on perhehoitotehtävän lisäksi muuta yritystoimintaa, on hänellä mahdollisuus liittyä yrittäjien työttömyyskassan jäseneksi (Yrittäjäkassa). Tällöin hänelle muodostuu oikeus ansiosidonnaiseen

päivärahaan. Sen sijaan pelkästään toimeksiantosuhteiseen perhehoitoon liittyvän yritystoiminnan (toiminimi) perusteella ei voi liittyä yrittäjien työttömyyskassaan.

Suunnitellessaan toiminimellä toimimista perhehoitajan kannattaa tiedustella paikallisesta työ- ja elinkeinotoimistosta mahdollisuutta starttirahaan. Starttiraha on haettava ja se tulee olla myönnetty ennen yrityksen (toiminimen) perustamista ja toiminimellisenä perhehoitajana aloittamista. Starttirahaa voivat saada työttömät työnhakijat, kokoaikaiseksi yrittäjäksi esimerkiksi palkkatyöstä, opiskelusta tai kotityöstä siirtyvät tai jo sivutoimisinä yrittäjinä toimivat yritystoimintaa päätoimiseksi laajentavat henkilöt.

Toiminimellä toimivan toimeksiantosuhteisen perhehoitajan perhehoidosta saamat korvaukset eivät vaikuta starttirahan maksamiseen, mikäli perustettu toiminimi liittyy perhehoitoon. Sen sijaan, jos perhehoitaja perustaa yrityksen muuta toimintaa kuin perhehoitoa varten, starttirahaa ei makseta samaan aikaan kuin perhehoidon hoitopalkkiota ja kustannustenkorvausta (laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012 8. luku 3§). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, jos perhehoitaja tekee esim. lyhytaikaista perhehoitoa, niin muilta kuin perhehoitopäiviltä voi saada starttirahaa.

Lisätietoja: TE-keskukset, Yritys-Suomi -puhelinpalvelut

7

Hyvän perhehoidon tuki ja yhteistyö

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Yhteistyön ja tuen toimiessa perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla. Perhehoidon tukeen sisältyy perhehoitolain mukaisen tuen lisäksi muun muassa vertaisuuteen perustuvat tukimuodot perhehoitajalle ja hänen perheelleen sekä yhteistyö ja tuki perhehoitoon sijoitetun ikäihmisen ja hänen läheistensä kanssa.

Perhehoitajan ja hänen vastuutyöntekijänsä välinen yhteistyö on perustana toimivalle tuelle. Onnistuneen tuen perustana on luottamus, arvostus sekä halu ja kyky yhteistyöhön ja avoimeen vuorovaikutukseen. Yhteistyön rakentuminen alkaa usein jo rekrytoinnin yhteydessä ja erityisesti ennakoivalmennuksen aikana. Perhehoitajalla tulisi olla mahdollisuus saada jo siinä vaiheessa riittävästi tietoa niin asemastaan perhehoitajana kuin perhehoidon tuen muodoista. Työntekijöiden olisi hyvä tuntee perhehoitajien ennakoivalmennuksen sisältöä riittävästi.

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa ei ole kyse työsuhteesta, ja se toteutuu perhehoitajan yksityiskodissa tai ikäihmisen kodissa. Tämän tunnistaminen on tärkeää sekä hyvinvointialueen työntekijöille että perhehoitajalle yhteistyötä käynnistettäessä. **Yhteistyön toimivuuden kannalta työntekijöiden ja perhehoitajien erilaiset roolit ja tehtävät on myös hyvä avata.** Parhaimmillaan ne täydentävät toisiaan ja helpottavat tuen tarpeiden arviointia ja järjestämistä perhehoidossa olevan ikäihmisen parhaaksi. Perhehoitaja on asiantuntija omassa tehtävässään, samoin kuin työntekijä on ammattilainen ja asiantuntija omassaan. Molempien osaamista ja asiantuntijuutta tarvitaan.

Tuen toteutuminen ja järjestäminen yksilöllisesti edellyttävät riittävää ja toimivaa yhteistyötä

perhehoitajan, hänen vastuutyöntekijänsä ja perhehoidossa olevan henkilön työntekijän kesken. Mitä huolellisemmin sijoitusprosessi on edennyt, sitä helpompaa on yhdessä suunnitella ja toteuttaa tuki. Sen järjestämisessä myös perhehoidossa olevan henkilön läheisillä on oma merkityksensä. Mikäli perheessä on useamman hyvinvointialueen sijoittamia ikäihmisiä, on vastuutyöntekijöiden tärkeää tehdä yhteistyötä.

Perhehoidon tuen onnistumiseen vaikuttaa oleellisesti työntekijöiden ja perhehoitajan välinen säännöllinen yhteydenpito tarvittavan tuen mukaisesti. Perhehoitajan ei tule jäädä yksin sen enempää järjestämään tukea itselleen kuin perhehoidossa olevalle henkilöllekään. Perhehoitajan kuuleminen ja hänen kokemuksensa tuen suunnittelussa ovat keskeisiä joustavien ja yksilöllisten tuen muotojen löytymiseksi. Yhdessä tukea suunnitellen voidaan samalla arvioida perhehoidon onnistumista kaikkien kannalta.

Perhehoidon tuki on tärkeä räätälöidä yhdessä perhehoitajan kanssa. Perhehoidossa olevan ikäihmisen tarpeet ja tilanne sekä hänen asiakassuunnitelmansa ovat suunnittelussa välttämättömiä. Perhehoidon käynnistymis- ja alkuvaiheessa intensiivinen tuki on usein tarpeen. Näin alkavalle perhehoidolle ja yhteistyölle voidaan samalla luoda hyvää perustaa.

Perhehoitajan ja hänen perheessään tapahtuvat yllättävät muutokset kuten sairastuminen vaativat usein erilaisia järjestelyjä ja tukea. Sijoitusten ennakoimattomat purkautumiset eri syistä tai perhehoidossa olevan henkilön kuolema ovat aina erityisiä tilanteita ja edellyttävät työntekijöiltä osaamista ja resursseja kaikkien osapuolten tukemiseen.

Valtakunnallisesti arvioituna tuen saatavuudessa ja järjestämisessä on suuria eroja hyvinvointialu-

eiden kesken. Tarve kehittää erilaisia ja joustavia tuen muotoja on ilmeinen. Uuden hoivan ja huolenpidon muodon käyttöönotto edellyttää monenlaisista sekä hallinnollisista että käytännön asioista vastaamista. Perhehoidon suunnitelmallisen tuen järjestäminen on yksi näistä tehtävistä. Kokemusten mukaan alueellinen perhehoidon järjestämistapa tarjoaa parhaat mahdollisuudet suunnitelmallisen, kustannustehokkaan tuen järjestämiseen. Tästä johtuen hyvinvointialueiden käynnistyminen on perhehoidon järjestämisen kannalta positiivinen asia. Ratkaisevaa on myös hyvinvointialueen budjettiin varaamat määrärahat perhehoidon tuen toteuttamiseen ja kehittämiseen sekä henkilöstöresurssit.

Liitteessä 10 on perhehoitajan tarkistuslista ”Mikä auttaa jaksamaan – millaista tukea tarvitsen perhehoitajana?” ja liitteessä 11 sijoittajan tarkistuslista ”Mitä tukea voimme sijoittajana tarjota perhehoitajalle?”.

Perhehoitajan tuen muodot

Perhehoidon tuen muodot voidaan jakaa perhehoitolain mukaiseen, vertaisuuteen perustuvaan ja muuhun tukeen.

Perhehoitolain mukainen tuki

Taloudellinen tuki

Hoitopalkkio perustuu hoidon vaatavuuteen ja sitovuuteen. Päätoimisille perhehoitajille hoitopalkkio on usein ainoa toimeentulon lähde. Perhehoitajan kokema taloudellinen turvallisuus vaikuttaa myös perhehoitajana jaksamiseen. Hoitopalkkiosta sopiminen ja sen määräytyminen onkin tärkeä osa sijoitusprosessia.

Täydennyskoulutus ja työnohjaus

Perhehoidon onnistumisen kannalta perhehoitajien täydennyskoulutukseen ja työnohjaukseen kannattaa satsata. Nykyisin täydennyskoulutus ja työnohjaus nähdään jo perhehoitajan velvollisuuksina, ei pelkästään perhehoitolain mukaisina oikeuksina. Työnohjauksen merkitys perhehoitajille tärkeänä tukimuotona tulee hyvin esiin *Työnohjaus sijaisvanhemmuuden tukena -oppaassa*, joka on ladattavissa Perhehoitoliiton internet-sivuilla (www.perhehoitoliitto.fi/osallistu/tutustu/tuotteisiimme) sekä *Työnohjaus perhehoidossa -videosta* (katsottavissa Youtubessa Perhehoitoliiton sivulla).

Perhehoitajien osallistuminen koulutuksiin ja työnohjaukseen edellyttää yleensä sijaishoidon järjestämistä, jossa hyvinvointialue voi auttaa esimerkiksi järjestämällä sijaishoitajan perhehoitajan kotiin.

Perhehoitajan vastuutyöntekijä ja yhteistyö

Perhehoitajalle tulee nimetä vastuutyöntekijä, joka vastaa perhehoitajan saamasta tuesta. Perhehoitajalla tulee myös olla mahdollisuus tavata riittävästi vastuutyöntekijäänsä ja saada häneltä tukea hyvän perhehoidon toteuttamiseen. Riittävä yhteydenpito edistää myös yhteistyön toimivuutta. Yhteistyön tekemistä ja merkitystä avataan Yhteistyö perhehoidossa videolla (katsottavissa Youtubessa Perhehoitoliiton sivulla).

Perhehoitajan vapaa

Perhehoitajan oikeus vapaaseen on ensisijaisesti tukea jaksamiseen. Vapaan järjestäminen ja mahdollisuus irrottautua sitovasta ja usein myös vaativasta tehtävästä tukee perhehoidon onnistumista ja perhehoidossa olevan henkilön hyvinvointia.

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on edistää perhehoitajan hyvinvointia ja terveyttä. Painopisteenä on perhehoitajan voimavarojen tukeminen ja ongelmien syntymistä ja kehittymistä ennaltaehkäisevät toimet.

Tarkastuksissa selvitetään perhehoitajan hyvinvointia, terveydentilaa ja toimintakykyä kliinisillä tutkimuksilla tai muilla tarkoituksenmukaisilla ja luotettavilla menetelmillä sekä sovitaan tarvittaessa jatkotoimenpiteistä. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksen tekee terveydenhuollon ammattihenkilö, esimerkiksi terveydenhoitaja, joka on perehtynyt perhehoitajan tehtävään liittyviin erityiskysymyksiin.

Vertaisuuteen perustuva tuki

Vertaistuki on yksi keskeisimmistä, perhehoitajien hyväksi kokemista emotionaalisen tuen muodoista. Yksi vertaisuuteen perustuvia perhehoidon tukimuotoja ovat **mentorointi**. Mentoroinnissa mentorikoulutuksen käynyt perhehoitaja tukee aloittavaa tai haasteellisessa tilanteessa olevaa perhehoitajaa.

Perhehoitajille on tarjolla neuvontaa ja tukea myös vapaaehtoisina vertaisasiantuntijoina toimivilta perhehoitajilta. Tuki ja neuvonta tapahtuu pääsääntöisesti puhelimitse, mutta osa vertaisasiantuntijoista toimii myös verkossa, esimerkiksi Facebookin suljetussa ryhmässä.

Perhehoitoliitto järjestää muun muassa **valtakunnallisia ja alueellisia vertaistuki-, verkostoitumis- ja koulutuspäiviä** ikäihmisiä hoitaville perhehoitajille. Osallistamalla vertaistapaamisten kustannuksiin sekä sijaishoitaja-järjestelyihin hyvinvointialueet mahdollistavat vertaistuen saantia.

Paikallisia **vertaistukiryhmiä** toimii vaihtelevasti eri puolilla maata. Useimmiten vastuu niiden käynnistymisestä on Perhehoitoliiton jäsenyhdistyksellä ja sen aktiivisilla perhehoitajilla. Vertaistukiryhmiin osallistuminen edellyttää yleensä sijaishoidon järjestymistä, johon myös hyvinvointialueen tuki voi olla tarpeen. Myös tilojen järjestymiseen tarvitaan usein hyvinvointialueen apua.

Perhehoitoliiton jäsenyhdistystoiminnan kautta perhehoitoperheillä on mahdollisuus tavata toisiaan. Vertaistukea on saatavissa myös netin kautta yhä enenevässä määrin.

Lisätietoa Perhehoitoliiton järjestämistä mentorointi-, vertaisryhmäohjaaja- ja vertaisasiantuntijakoulutuksista saa Perhehoitoliitosta.

Muu tuki

Perhehoitajan tehtävä on erityisesti päätoimisilla perhehoitajilla sekä sitova että vaativa. Vapaaapäiviä on vähän eikä lyhyisiinkään hengähdystaukoihin ole riittävästi mahdollisuuksia.

Käytännön apua perhehoitajan arkeen tulisikin olla nykyistä huomattavasti enemmän. Esimerkiksi kotitöihin ja perhehoidossa olevien ikäihmisten hoitoon saatu apu tukisi perhehoitajan jaksamista. Myös perhehoitoperheillä tulisi olla mahdollisuus saada sosiaalihuoltolain mukaista kotipalvelua. Sijoittaja voi tarjota arjen tukea esimerkiksi palvelusetelien muodossa tai mahdollistamalla asioiden hoitamisen tai lisäavun erityistilanteissa kiertävän perhehoitajan avulla.

Tukea perhehoidossa olevalle ikäihmiselle ja perhehoitajalle:

- Kotihoito / kotisairaanhoido
- Kuljetuspalvelut

- Henkilökohtainen apu
- Perhekodin ulkopuolisiin toimintoihin osallistumisen mahdollisuus
- Harrastukset
- Seurakunnan työntekijöiden vierailut perhekodissa
- Vapaaehtoistoiminta (esim. ystäväpalvelu)
- Kansalais- ja työväenopiston palvelut
- Hyvinvointipalvelut (jalka- ja käsihoidot, kampaaja- ja hierontapalvelut perhekodissa hoidettavan varoin)
- Virkistystoiminta ja -retket (teatteri, konsertit jne)

Perhehoitoliitto ry ja alueelliset jäsenyhdistykset

Perhehoitoliitto toimii kattojärjestönä 20 alueelliselle jäsenyhdistykselle ja sijaisperheiden nuorten Sinut-yhdistykselle. Näissä yhdistyksissä on yli 4000 perhehoitajajäsentä. Yhdistykset järjestävät jäsenilleen ja jäsenperheilleen virkistys- ja vertaistukitoimintaa. Myös koulutukset ja vaikuttamistyö kuuluvat yhdistystoimintaan.

Yhdistyksen jäsenenä perhehoitaja saa mm. Perhehoito-lehden, alennusta Perhehoitoliiton koulutuksista ja tapahtumista sekä tietoa Kelan KIILA-kuntoutuksesta ja Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n tuetuista perhelomista. Jäsenyys antaa mahdollisuuden osallistua ja toimia omassa yhdistyksessä ja vaikuttaa perhehoidon ja perhehoitajien asemaan yhteistyössä Perhehoitoliiton kanssa. Perhehoitoliitto tarjoaa perhehoitajille myös neuvontaa, tukea ja konsultaatiota sekä lainopillista puhelinpalvelua.

Perhehoitoliiton jäsenyhdistykset

- Etelä-Pohjanmaan Sijaisvanhemmat ry
- Helsingin psykiatriset perhehoitajat ry – Helsingfors psykiatriska familjevårdare
- Hämeen Perhehoitajat ry
- Kainuun Perhehoitajat ry
- Keski-Pohjanmaan Perhehoitajat ry
- Keski-Suomen Perhehoitajat ry
- Keski-Suomen Sijaisvanhemmat ry
- Lapin Perhehoitajat ry
- Pirkanmaan Perhehoitajat ry
- Pohjanmaan Perhehoitajat ry - Österbottens Familjevårdare
- Pohjois-Karjalan Perhehoitajat ry
- Pohjois-Pohjanmaan Perhehoitajat ry
- Pohjois-Savon Perhehoitajat ry
- Päijät-Hämeen Sijaisvanhemmat ry
- Satakunnan Perhehoitajat ry
- Satakunnan Sijaisvanhemmat ry
- Suomen Perhehoitajat ry
- Uudenmaan Sijaisperheet ry – Nylands Fosterfamiljer rf
- Varsinais-Suomen Perhehoitajat ry
- Varsinais-Suomen Sijoituslasten Vanhemmat ry
- Suomen Sijaiskotinuoret - SINUT ry

Kumppanuusjäsenet

- Auta Lasta ry
- SOS-Lapsikylä ry

Yhdistysten ajantasaiset yhteystiedot ja tietoa jäseneksi liittymisestä löytyy:

www.perhehoitoliitto.fi/liitto/toimii/jäsenyhdistykset.

8

Perhehoidon laadunhallinta ja valvonta

Laadukas palvelu vastaa palvelutarpeisiin asiakaslähtöisesti, järjestelmällisesti, vaikuttavasti, säännösten mukaan ja kustannustehokkaasti. Hyvälaatuinen palvelu on turvallista ja hyvin koordinoitua (STM 2013).

Perhehoidon valvonnasta säädetään perhehoitolaissa. Valvonta koskee perhehoidon lain- ja tarkoituksenmukaisuuden valvontaa. Toimeksiantosuhteinen perhehoito on julkisen sektorin itsensä järjestämä palvelu, joten lakia yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) ei sovelleta.

Hyvä perhehoito vastaa sille asetettuihin vaatimuksiin ja siihen kohdistuviin odotuksiin – kuitenkin suhteutettuna voimavaroihin ja ympäristöön. Perhehoidolle vaatimuksia asettavat ja odotuksia kohdistavat useat tahot; tärkeimpinä ikäihminen ja hänen läheisensä, perhehoitaja, hyvinvointialue, yhteistyökumppanit sekä lain-säädäntö ja ohjeistukset.

Hyvin järjestetty ja toteutettu perhehoito tuottaa tyytyväisiä ikäihmisiä ja läheisiä sekä tehtävässä hyvin jaksavia perhehoitajia. Perhehoidon hyvästä laadusta vastaavat omalta osaltaan sekä hyvinvointialue että perhehoitaja. Tiivis yhdessäolo ikäihmisen kanssa antaa perhehoitajalle päivittäin mahdollisuuden havainnoida ja saada palautetta ikäihmisen hyvinvoinnista ja tyytyväisyydestä.

Hyvinvointialue vastaa perhehoidon laadusta

Hyvinvointialueen tulee seurata perhehoitoa kuten muidenkin palvelujen laatua järjestelmällisesti ja luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen, omavalvontaa. Perhehoidon laatukriteerit luovat pohjaa hyvälle palvelulle. Myös ikäihmisten toimintakykyä, turvallisuutta ja hyvinvointia tulee

Ikäihmisellä on oikeus saada laadultaan hyvää, asiakassuunnitelmaan perustuvaa perhehoitoa ja kohtelua (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000, 4§). Tärkeää seuranta- ja arviointitietoa saadaan keräämällä perhehoidossa olevilta ikäihmisiltä sekä heidän läheisiltään tietoja asiakastytyväisyydestä sekä palautetta perhehoitopalvelusta kokonaisuutena. Liitteessä 12 on mallilomake asiakaskyselyä varten.

Seuranta- ja arviointitietoa tulee hyödyntää hyvinvointialueen ja perhehoitajan toiminnan edelleen kehittämisessä. Toiminnan säännöllinen arviointi ja kehittäminen lisäävät perhehoidon laadun lisäksi sen tunnettuutta, imagoa ja arvostusta.

Suunnitelmallisuus edistää laatua

Hyvän perhehoidon edellytyksenä ovat hyvinvointialueen toimivat prosessit perhehoitoa järjestettäessä. Suunnitelmallinen tapa järjestää perhehoitoa helpottaa arjen työntekoa ja tukee perhehoidon laadukasta toteutumista. Ikäihmisten perhehoidon järjestämiseen liittyy useita toimijoita, joiden roolien ja tehtävien selkeys ja yhteistyön sujuvuus ovat tärkeitä tekijöitä laadun kannalta.

Ikäihmisten perhehoidon keskeiset järjestämisen, tuottamisen ja toteuttamisen vaiheet on esitetty sivuilla 12-13 olevassa kaaviossa. Perhehoitoon liittyvien prosessien kuvaaminen omassa organisaatiossa auttaa hahmottamaan perhehoidon kokonaisuuden, havaitsemaan mahdolliset kriittiset kohdat ja arvioimaan tuloksellisuutta ja laatua, sekä resurssien käyttöä. Prosessien kuvaaminen tuo näkyväksi sen, miten ikäihmiset saavat perhehoitopalvelun ja mitä yhteistyötahoja palvelun tuottamisessa on mukana.

Perhehoitoon liittyvä aineisto, kuten prosessien kuvaus, ohjeet (esim. toimintaohje, paloturvalli-

suusohje), laatukriteerit, arkistointisuunnitelma sekä palaute- ja muut lomakkeet voidaan koota esimerkiksi toimintakäsikirjaan, josta ne ovat helposti käytettävissä muun muassa perehdyttämisen apuna.

Hyvän toiminnan periaatteet

Ikäihmisten perhehoidossa keskeinen perusarvo on ihmisarvon kunnioittaminen, oikeus arvokkaaseen vanhuuteen ja hyvään kohteluun.

Perhehoitoliitto on laatinut laadunhallinnan tueksi hyvän ikäihmisten perhehoidon toiminnan periaatteet, joita tarkastellaan ikäihmisen, perhehoitajan, hyvinvointialueen ikäihmisten palveluiden ja Perhehoitoliiton näkökulmista. Hyvän toiminnan periaatteet toimivat yhtenä perhehoidon laadunarvioinnin lähtökohtana. Hyvän toiminnan periaatteet on koottu taulukkoon 1 seuraavalle aukeamalle (ss. 36-37).

Hyvän toiminnan periaatteiden tarkoituksena on tukea ikäihmisen ja hänen läheistensä luottamusta perhehoitoon, tukea ja ohjata perhehoitajaa hänen tehtävässään, luoda ja vahvistaa perhehoitajan identiteettiä sekä määrittää hyvinvointialueen ja Perhehoitoliiton tehtävät perhehoidon järjestämisessä ja tukemisessa.

Ikäihmisten perhehoitaja hoitaa ja pitää huolta ikäihmisistä oikeudenmukaisesti, voimavaralähtöisesti ja yksilöllisesti ikäihmisen turvallisuutta, osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta tukien. Hyvän perhehoidon toteutumiseksi perhehoitajan on tärkeää huolehtia myös omasta ja perheen hyvinvoinnista. Ikäihmisen tunteiden huomioiminen ja läsnäolo sekä yhteistyö ikäihmisten omaisten, läheisten ja ikäihmisen elämään kuuluvien eri tahojen kanssa on tärkeä osa hyvää perhehoitoa.

Hyvän perhehoitoarjen suositukset ikäihmisten perhehoitoon

Perhehoitoliiton Kotona perheessä -hankkeessa (2020-2023) luotiin ikäihmisten kokemuksiin perustuvat hyvän perhehoitoarjen suositukset. Suositukset ohjaavat perhehoitajan valintoja ja toimintaa arjessa sekä toimivat perhehoidon järjestämisen, ohjaamisen ja valvonnan tukena. Edellä mainitun lisäksi perhehoitajat voivat käyttää suosituksia muun muassa kertoessaan perhehoitoarjestansa, perhehoidon laadun lupauksena ja itsearvioinnin välineenä. Perhehoidon työntekijät voivat hyödyntää suosituksia myös perhehoitoon perehdyttämissä, palveluohjauksessa ja asiakastyytyväisyyttä selvittäessään. Suosituksia voidaan hyödyntää myös perhehoidon tunnetuksi tekemisessä ja kehittämisen tukena.

Suosituksien ja niihin liittyvä hyvän perhehoitoarjen tarkistuslista ovat ladattavissa Perhehoitoliiton verkkosivuilta (www.perhehoitoliitto.fi/kotonaperheessa).

1. Huolehdi siitä, että arkea eletään yhdessä ikäihmisen kanssa.
2. Kiinnitä huomio siihen, miten tapasi puhua ja kohdata vaikuttaa ikäihmiseen.
3. Varmista, että ikäihminen saa tehdä valintoja ja päätöksiä arjessa.
4. Näe ja hyödynnä ympäristön mahdollisuudet.
5. Rakenna perhettä ja yhteisyyttä yhdessä ikäihmisen kanssa.

Taulukko 1 Hyvä elämä ikäihmiselle - eri toimijoiden tehtävät hyvän perhehoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa

Hyvä elämä ikäihmiselle - eri toimijoiden tehtävät hyvän perhehoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa

HYVÄN TOIMINNAN PERIAATE	IKÄIHMIMEN JA HÄNEN LÄHEISENSÄ	PERHEHOITAJA	HYVINVOINTIALUE / VANHUSPALVELUT	PERHEHOITOLIITTO
ITSEMÄÄRÄÄMIS-OIKEUDEN JA YKSILÖLLISYYDEN KUNNIOITAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Minua (meitä) kuullaan ja kunnioitetaan asumiseeni ja huolenpitooni liittyvissä asioissa. • Elämähistoriani, tarpeeni, toiveeni ja hoitotahtoni tulevat huomioituiksi. • Saan olla oma itseni mm. arvojeni, mielipiteitteni, uskontoni suhteen. • Minulla on mahdollisuus yhteisöllisyyteen ja yksityisyyteen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvostan ikäihmistä ja hänen läheisiään. • Tunnistan ja huomioin ikäihmisen tarpeet yksilöllisesti. • Tutustun ikäihmisen elämäntarinaaan ja otan sen huomioon. • Olen läsnä henkisesti ja fyysisesti. • Kunnioitan ikäihmisen hoitotahtoa. • Luon arkeen ikäihmistä kiinnostavaa sisältöä. • Tarjoan mahdollisuuden yhteisöllisyyteen ja yksityisyyteen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Antaa tietoa vaihtoehtoista ja tarjoaa valinnan mahdollisuuden palveluiden suhteen. • Tunnistaa ikäihmisen tarpeet yhteistyössä ikäihmisen ja hänen läheistensä kanssa. • Tukee hyvän perhehoidon toteutumista. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tuottaa perhehoidon hyvän toiminnan periaatteet. • Tekee yhteistyötä hyvinvointialueiden, perhehoitajien sekä muiden toimijoiden kanssa perhehoidon kehittämiseksi mm. tiedotuksen, koulutusten ja konsultoinnin avulla.
OIKEUDEN-MUKAISUUDEN TOTEUTUMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Voin (voimme) luottaa, että saan tarpeitani vastaavaa hyvää hoivaa ja huolenpitoa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kohtelen ikäihmisiä oikeudenmukaisesti ja tasavertaisesti. • Huolehdin omalta osaltani, että ikäihminen saa muut tarvitsemansa palvelut. 	<ul style="list-style-type: none"> • Varmistaa, että perhehoito on todellinen hoivan ja huolenpidon vaihtoehto ikäihmisille. • Tekee perhehoidon toiminta-edellytykset turvaavan toiminta-ohjeen. • Myöntää perhehoidon ikäihmiselle, jolle se arvioidaan sopivaksi vaihtoehdoksi ja joka haluaa perhehoitoon. • Vastaa perhehoitoon liittyvistä viranomastehtävistä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedottaa perhehoidosta ja tukee näin mm. perhehoitajien rekrytointia ja yhdistystoimintaa. • Järjestää kouluttajakoulutusta ja vastaa valmennusmateriaalista. • Pitää perhehoidon tietopakettin ajan tasalla. • Toimii perhehoitajien aseman parantamiseksi ja valvoo heidän oikeuksiensa toteutumista mm. tekemällä lausuntoja ja laki-aloitteita sekä antamalla laki-neuvontaa.

<p>OSALLISUUDEN TUKEMINEN JA VOIMAVARA-LÄHTÖINEN TOIMINTA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnen kuuluvani perheeseen ja minulla on mahdollisuus ylläpitää suhteitani omaisiin, läheisiin ja ystäviin. • Minulla on mahdollisuus toteuttaa itseäni ja osallistua itselleni tärkeisiin toimintoihin ja tapahtumiin kotona ja kodin ulkopuolella voimavarojeni mukaan. • Saan liikkua ja ulkoilla säännöllisesti. • Saan kokea rakkautta ja läheisyyttä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Luon ikäihmiselle tasavertaisen aseman perheessä muuhin perhekodin jäseniin nähden. • Tuen ikäihmisen osallistumista perheen toimintoihin. • Mahdollistan ja tuen ikäihmisen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa. • Teen yhteistyötä ikäihmisen asioissa. • Luon mahdollisuuksia nauttia kulttuurielämyksistä. • Tuen arkiiliikuntaa. • Annan läheisyyttä ja lämpöä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Huolehtii perhehoitajien monipuolisesta ja riittävästä tuesta. • Varmistaa, että perhehoitajilla on mahdollisuus osallistua koulutus-, vertaistuki- ja virkistystilaisuuksiin. • Tukee perhekodin mahdollisuuksia käyttää kulttuuri- ja virkistys-palveluja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarjoaa omalta osaltaan perhehoitajille mahdollisuuden koulutus-, vertaistuki- ja virkistystilaisuuksiin.
<p>TURVALLISUUDEN HUOMIOIMINEN</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Minua (meitä) kohdellaan hyvin ja kunnioitavasti. • Minulla on turvallinen elinympäristö. • Saan apua sitä tarvittaessa ja lääkehoidostani huolehditaan. • Saan tarvitsemani terveyden- ja sairaanhoitoapalvelut. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noudatan salassapitovelvollisuutta. • Huolehdin siitä, että perhehoito on psyykkisesti, sosiaalisesti ja fyysisesti turvallista. • Huolehdin, että koti on turvallinen. • Noudatan viranomais määräyksiä ja –ohjeita. • Annan lääkkeet ohjeiden mukaan. • Ennaltaehkäisevän tapaturmia. • Seuraan ikäihmisen terveydentilaa ja välitän tietoa tarvittaessa eteenpäin. • Perehdytän sijaishoitajan hyvin. • Teen kirjaukset sovitusti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyväksyy perhehoitajan ja perhekodin. • Sijoittaa perhehoitoon ikäihmisiä, joidle perhehoito arvioidaan sopivaksi. • Seuraa perhehoitajien olevan ikäihmisen tilaa, toimintakykyä ja hoitomuodon soveltuvuutta ikäihmiselle. • Valvoo perhehoidon laatua. • Järjestää perhehoitajien olevan ikäihmisen muut palvelut. 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestää kouluttajakoulutusta ja vastaa siitä, että kouluttajilla on valmiudet arvioida ennakkovalmennukseen osallistuvien henkilöiden valmiuksia. • Antaa suosituksia perhekodin hyväksymisen kriteereistä ja hyväksymisen menettelyistä.
<p>VASTUULLISUUS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Minulla on mahdollisuus hyvään elämään ja saada tukea kuolemaan valmistautumisessa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoivaan ja pidän huolta ikäihmisestä hyvin asiakassuunnitelman huomioiden. • Pidän yhteyttä omaisiin ja yhteistyökumppaneihin. • Sitoudun perhehoitajan tehtävään. • Otan vastaan ohjausta ja osallistun täydennyskoulutukseen. • Arvioin omaa jaksamista ja hyvinvointia. • Noudatan lakeja, ohjeita sekä hyvän toiminnan periaatteita. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastaa siitä, että hyvän perhehoidon järjestämiselle on olemassa riittävät edellytykset. • Vastaa siitä, että ikäihmisten perhehoito järjestetään lakien, ohjeiden ja hyvän toiminnan periaatteiden mukaisesti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii lakien, ohjeiden ja perhehoidon hyvän toiminnan periaatteiden mukaisesti.

Valvonta ja ohjaus

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonta ja ohjaus ovat sekä sijoittavan hyvinvointialueen että sijaintihyvinvointialueen velvollisuuksia (perhehoitolaki 22 §). Ne ovat sekä hoidettavan että perhehoitajan oikeusturvan kannalta merkittäviä oikeuksia. Perhehoitajan vastuulla on olla itse aloitteellinen ja aktiivinen omien tietojensa ja taitojensa ylläpitämisessä.

Aluehallintovirasto, Valvira ja eduskunnan oikeusasiamies ohjaavat ja valvovat toimialueellaan olevien hyvinvointialueiden perhehoitotoiminnan lainmukaisuutta perhehoidossa olevan henkilön näkökulmasta. Valtakunnallisena sosiaalihuollon valvontaviranomaisena Valvira ohjaa aluehallintovirastoja mahdollisimman yhdenmukaiseen toimintaan koko maassa.

Toimeksiantosuhteessa toimivalla henkilöllä on sosiaalihuoltolain 48 §:n mukaan velvollisuus ilmoittaa, jos hän tehtävässään huomaa tai saa tietonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan sosiaalihuollon toteutumisessa. Ilmoitus tehdään hyvinvointialueen sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle salassapitosäännösten estämättä.

Perhehoitolain toimeenpanon tuki -julkaisussa (STM 2017) valvonnan toteuttamisen painopisteeksi nostetaan perhehoidon riittävän tuen järjestäminen, jotta puutteiden tai epäkohtien ilmaantuminen pystytään ehkäisemään ennalta tai niihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa.

Taulukossa 2 (s. 40) on esitetty valvonnan toimenpiteet perhehoidon eri vaiheissa.

Valvonta ja ohjaus ennen perhehoidon käynnistymistä

Hyvinvointialueen on varmistettava, että perhehoitajaksi hyväksytyt henkilöt on koulutuksensa, kokemuksensa ja henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella sopiva antamaan perhehoitoa (perhehoitolaki 6 §). Ennakovalmennus on yksi tärkeä osa valvontaa ennen perhehoidon alkamista.

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonta ja ohjaus ovat sijoittavan hyvinvointialueen velvollisuus. Jos hyvinvointialue sopii perhehoidon tuottamisesta yksityisen palveluntuottajan kanssa, noudatetaan perhehoitolain 11 §:ää, jonka mukaan sovitaan myös perhehoitajien valmennuksesta. Sopimusohjauksen kautta hyvinvointialue varmistaa, että perhehoitajien valmennuksessa on noudatettu perhehoitolakia ja muuta siihen liittyvää lainsäädäntöä. Ikäihmisten perhehoidossa hyvinvointialueet eivät ole vielä sanottavasti käyttäneet yksityisiä palvelunjärjestäjiä perhehoidon tuottamisessa.

Perhehoitajuutta harkitsevan ja hänen perheensä sekä valmentajien yhteisellä keskustelulla ennen valmennusta rakennetaan vahva perusta ohjaukselle ja valvonnalle ennen perhehoidon käynnistymistä, mutta myös perhehoidon toteutumisen aikaan. Valmennuksen järjestäjällä on oikeus noudattaa omia yksilöllisiä kriteereitä valmennukseen hyväksymisessä varmistaakseen, että perheen tilanne on vakaa ja tehtävää harkitsevilla on riittävästi voimia perhehoitotehtävään.

Perhehoitajuutta harkitsevat tarvitsevat tietoa sekä omasta asemastaan, oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan että perhehoidossa hoidettavan asemasta, oikeuksista ja velvollisuuksista. Valmennuksen tulee olla riittävän pitkäkestoisia, jotta sekä perhehoitaja itse että valmentajat voivat vakuuttua perhehoitajuutta harkitsevan

valmiudesta ottaa vastuulleen ja hoidettavakseen henkilön, jolla on esimerkiksi erityistarpeita sairautensa vuoksi.

Ennen valmennusta:

- Perhehoitajuutta harkitseva kertoo itsestään, perheestään, asumisestaan ja elämäntilanteestaan perustietolomakkeella, haastattelussa ja/ tai kotikäynnillä.
- Valmentajat kuvaavat mahdollisimman konkreettisesti perhehoitajaksi ryhtymisen edellytyksiä ja ehdottomia esteitä sekä kertovat, millaisia tietoja eri viranomaisilta pyydetään ennen toimeksiantosopimuksen solmimista.

Perhehoitajuutta harkitsevan tulee saada ennakoon riittävästi tietoa perhehoitajan tehtävästä ja mahdollisuus harkita rauhassa päätöstään ryhtymisestä tehtävään.

Myös perhekodin olosuhteiden tarkoituksenmukaisuuden varmistaminen kuuluu ennen perhehoidon alkamista tapahtuvaan valvontaan ja ohjaukseen. Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Perhekodin täytyy olla myös rakenteiltaan, tiloiltaan ja varusteiltaan siellä annettavalle perhehoidolle sopiva (perhehoitolaki 5 §).

Kun harkitaan perhekodin sopivuutta, erityistä huomiota on kiinnitettävä perhekodin ihmissuhteisiin sekä perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Valvontaan kuuluu myös sen selvittäminen, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko sijoitettava saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman.

Hoidettavan sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen hyvinvointialueen toimesta, jonka alueelle henkilö on sijoitettu. Sekä sijoituksen tehnyt hyvinvointialue, että se hyvinvointialue, jonka alueelle sijoitus on tehty, voi tarkastaa perhehoitopaikan tässä laissa tarkoitettun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. (8.7.2022/606)

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hyvinvointialueen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, hyvinvointialueen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan. (8.7.2022/606)

Perhehoitolaki 22 § 1-3 mom

Taulukko 2. Valvonnan toimenpiteet perhehoidon eri vaiheissa.

Valvonta ja ohjaus perhehoidon eri vaiheissa	Valvonnan ja ohjauksen toimenpiteet
Ennen perhehoidon käynnistymistä	<ul style="list-style-type: none"> • Perhehoidon toimintaohje; hyvän perhehoidon edellytysten turvaaminen • Ennakovalmennus; henkilön valmiuksien yhteinen arviointi • Ennen toimeksiantosopimusta: hyvinvointialueen lausunto • Henkilön hyväksyminen perhehoitajaksi • Kodin hyväksyminen perhekodiksi; kriteerit • Perhehoidon järjestäjän lääkehoitosuunnitelma • Perhehoidon järjestäjän omavalvontasuunnitelma
Perhehoidon aikana	<ul style="list-style-type: none"> • Perhehoidon toimintaohje • Toimeksiantosopimus; perhehoitajan tuesta sopiminen • Perhehoitajan vastuhenkilö; tuen koordinointi • Yhteydenpito perhehoitajaan, tavat/muodot ja määrä / vuosi • Ohjaus-/valvontakäyntien määrä / vuosi (kirjaaminen) • Muun tuen määrä / muodot • Ikäihmisiltä ja heidän läheisiltään hankittava palaute • Lääkehoitosuunnitelman toteutumisen seuranta • Perhekodin paloturvallisuuden valvonta; pelastusviranomaisten ohjeet ja tukema / suorittama valvonta
Epäkohtaan puuttuva valvonta	<ul style="list-style-type: none"> • Asianmukainen ja välitön reagointi tilanteissa, joissa perhehoidon laadusta on syntynyt huoli

Ennen toimeksiantosopimusta:

- Kun perhehoitoon sijoitettava on tiedossa, sijaintihyvinvointialueelta pyydetään tietoa siitä, onko niillä tiedossa asuinolosuhteisiin, talouteen, päihteidenkäyttöön, lastensuojeluasiakkuuteen tai muuhun sellaiseen liittyvää estettä toimia perhehoitajana. (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 20§)

- Perhehoitajuutta harkitsevaa voi pyytää toimittamaan lääkärinlausunnon sopivuudesta perhehoitajan tehtävään. Lausunnon voi pyytää myös ennen valmennusta. Lääkärin arviolla pyritään varmistamaan, että perhehoitaja on myös terveytensä puolesta tehtävänsä sopiva.

Tietopyyntöjen pitää olla sijoitettavan henkilön tarpeisiin kohdennettuja, ajallisesti rajattuja, sisällöltään yksilöityjä ja niistä pitää käydä ilmi tietojen käyttötarkoitus.

Valvonta ja ohjaus perhehoidon aikana

Valvonnalla ja ohjauksella perhehoidon aikana varmistetaan, että perhehoidossa oleva henkilö saa tarpeisiinsa vastaavaa hoitoa ja että perhehoito toteutuu lainmukaisesti muun muassa perhehoitajan ja hänen perheensä ohjauksen ja tuen keinoin.

Sijoittavan hyvinvointialueen tehtävä on valvoa, että perhehoitoon sijoitettu henkilö saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. Palvelut ja tukitoimet järjestää se hyvinvointialue, jonka alueelle henkilö on sijoitettu (perhehoitolaki 22§). Ajantasainen asiakassuunnitelma varmistaa, että perhehoito vastaa hoidettavan tarpeita.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa perhekodissa tapahtuvista muutoksista kaikille hyvinvointialueille, joista on perhekotiin sijoitettu henkilö, ja hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee (perhehoitolaki 21§) Muutokseksi katsotaan esimerkiksi se, että perhekotiin suunnitellaan uutta sijoitusta tai aiemmin lyhytaikaisessa perhehoidossa ollut henkilö muuttaa perhekotiin pysyvästi.

Perhehoidon aikaisella tuella voidaan ennaltaehkäistä epäkohtien syntymistä ja varmistaa hoidettavan tarpeisiin vastaavaa perhehoitoa. Suunnitelmallinen tuki perustuu perhehoitajan valmiuksiin ja hoidettavan tarpeisiin sekä huomioi koko perhehoitoperheen.

Perhehoitajan tuesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on jär-

Sosiaalihuollon henkilöstöön kuuluvan tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajina toimivien henkilöiden on toimittava siten, että asiakkaalle annettavat sosiaalipalvelut toteutetaan laadukkaasti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun henkilön on ilmoitettava viipymättä toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan sosiaalihuollon toteuttamisessa. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta hyvinvointialueen sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle.

Ilmoitus voidaan tehdä salassapitosääntösten estämättä.

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on tiedotettava henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista koskevat menettelyohjeet on sisällytettävä 47 §:ssä tarkoitettuun omavalvontasuunnitelmaan. Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena.

Sosiaalihuoltolaki 48 §

jestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää (perhehoitolaki 15 §).

Yhdessä tehty suunnitelma tuesta voi olla myös toimeksiantosopimuksen liitteenä. Suunnitelmassa voi olla kuvattuna organisaation kaikille perhehoitajille tarkoitettu tuki ja erityinen tuki, joka vastaa juuri kyseisen perhehoitajan ja hänen hoidettavansa tarpeisiin.

Ennalta sovitun, vähintään kerran vuodessa toteutuvan valvontakäynnin yhteydessä voidaan arvioida yhdessä muun muassa perhehoidossa olevien henkilöiden tilannetta, muiden palveluiden toimivuutta sekä perhehoitajan hyvinvointia ja tuen tarpeita. Liitteessä 13 on mallilomake valvontakäynnin pöytäkirjasta.

Epäkohtaan puuttuva valvonta ja ohjaus

Epäkohtaan puuttuva valvonta kohdentuu perhehoidossa esiin nousseeseen huoleen. Epäkohta voi tulla esiin esimerkiksi työntekijän ja perhehoitajan yhteydenpidon yhteydessä tai hoidettavan, hänen läheisensä tai jonkun muun kumppanin taholta. Huoli ilmaistaan ikäihmisten kohdalla huoli-ilmoituksena.

Huolenilmaisuus tulee aina selvittää yhdessä asianosaisten kanssa. Sekä sijoittavalla hyvinvointialueella että perhekodin sijaintihyvinvointialueella on oikeus perustellusta syystä tarkistaa perhehoitotoiminta ja siihen käytetyt tilat perhehoidossa olevan henkilön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Työntekijä ohjaa todettujen puutteiden korjaamisessa sovitussa määräajassa. Toimeksiantosopimus puretaan, mikäli puutteet ovat sellaisia, ettei niitä ole mahdollista korjata tai perhehoitaja ei korjaa niitä (perhehoitolaki 22 §).

Epäkohtaan puuttuvassa valvonnassa on huomioitava koko perheen tuki. Perhehoitoperheen tuen järjestäminen on sijoittavan hyvinvointialueen tehtävä riippumatta siitä, jatkuuko perhehoito perheessä vai ei.

Perhekodin paloturvallisuuden valvonta

Perhekodit kuuluvat paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin ja rakennuksen omistajan

ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta.

Pelastusviranomaiset ovat tärkeä yhteistyökumppani perhekodin turvallisuuden varmistamisessa. Yhteistyö pelastusviranomaisten kanssa on suositeltavaa jo kotia hyväksyessä perhekodiksi. Pelastuslaissa (2011) ja asetuksessa palovaroitintien sijoittamisesta ja kunnossapidosta (2009) säädetään muun muassa palovaroitintien määrästä ja sijoittamisesta (esim. vähintään yksi palovaroitin alkavaa 60 m² kohden), alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta. Pelastusviranomaiset voivat asettaa perhekodille erityisiä turvallisuusvaatimuksia pelastuslain perusteella.

”Palotarkastukset ovat muuttuneet riskiperusteisiksi. Pelastuslaki ei enää määrittele aikaväliä palotarkastusten suorittamiselle, vaan pelastuslaitokset laativat valvontasuunnitelman, jossa palotarkastuskohteet ja tarkastusvälit määritellään riskiperusteisesti. Asuinrakennusten palotarkastukset voivat olla teemaluontoisia tai asukkaiden itsensä tekemiä. Tarkastus voidaan tehdä omatoimisesti käyttämällä apuna lomaketta, joka lähetetään pelastuslaitokselle. Lomake auttaa kiinnittämään huomiota olennaisimpiin turvallisuuteen vaikuttaviin asioihin.” ([www.paloturvallisuus.info/asuminen/kodin palotarkastus](http://www.paloturvallisuus.info/asuminen/kodin%20palotarkastus)) Lomake omatoimisen palotarkastuksen tekemiseksi on ladattavissa edellä mainitulta internet-sivulta.

Alueelliset pelastuslaitokset ovat laatineet ohjeita turvallisuuteen liittyvistä asioista perhehoidossa. Näissä ohjeissa on suosituksia muun muassa siitä, että ikäihmisten huoneet ovat kodin ensimmäisessä kerroksessa poistumisen helpottamiseksi. Suositusten lisäksi on sitovia ohjeita muun muassa palotarkastuksen tekemi-

sestä perhekodissa esimerkiksi kahden tai viiden vuoden välein.

Perhehoidosta vastaavan yksikön on hyvä olla yhteydessä oman alueen pelastuslaitokseen ja varmistaa paloturvallisuusohjeet sieltä.

Perhehoidon asiakirjahallinta

Perhehoidon käyttöönoton suunnittelun yhteydessä on hyvä pohtia myös, mitä ohjeita ja lomakkeita perhehoitoon liittyy sekä miten ja mihin ne arkistoidaan. Arkistonmuodostussuunnitelman voi tehdä esimerkiksi perhehoidon prosessin pohjalta.

Arkistoitavia ohjeita voivat olla muun muassa perhehoidon toimintaohje, perhehoidon laatuvaatimukset ja -kriteerit, perhehoidon

perehdyttämissuunnitelma perhehoitajille ja sosiaali- ja terveystieteiden työntekijöille, tietosuojakäsikirja, turvallisuusohje, ja ohje perhehoidossa olevan ikäihmisen omaisuuden säilyttämisestä.

Arkistoitavia lomakkeita ovat muun muassa:

- hakulomake perhehoitajaksi / perustiedot
- perhehoidon toimeksiantosopimus
- perhehoitajan henkilökohtaisen osaamisen kartoitus
- koulutuskortti
- kuukausi-ilmoitus hoitopäivistä
- ilmoitus/ hakemus perhehoitajan vapaa, sairausloma, koulutus
- asiakaspalautteet
- perhehoitajien hyvinvointikysely

9

Lääkehoidon järjestäminen

Sosiaali- ja terveysministeriö on koonnut turvallisen lääkehoidon periaatteita ja hyviä käytäntöjä julkaisuun *Turvallinen lääkehoito - Opas lääkehoitosuunnitelman tekeminen* (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:6). Opas sisältää mallipohjan lääkehoitosuunnitelman laatimiseen

Keskeisiä ohjeita turvallisen lääkehoidon toteuttamiseen aikuisten perhehoidossa on myös koottu THL:n julkaisemaan TIEDÄ § TOIMI -korttiin (ss. 46-47).

Tässä luvussa esitetään tiivistetysti seikkoja, jotka edistävät turvallista ja voimassa olevien säädösten ja ohjeiden mukaista lääkehoidon toteuttamista perhehoidossa. Laajemmin asiaan voi perehtyä edellä mainittuun oppaaseen tutustumalla.

Perhehoidon lääkehoitosuunnitelma

Perhehoidon lääkehoitosuunnitelman tekee hyvinvointialue. Yksittäisen perhehoitajan ei tarvitse tehdä lääkehoitosuunnitelmaa. Vastuu lääkehoitosuunnitelman laatimisesta on perhehoidon toimintayksikön johdolla ja toimintayksikön terveydenhuollon toiminnasta vastaavalla lääkärillä. Kotihoito (kotisairaanhoido) on tärkeä yhteistyökumppani ikäihmisten perhehoidossa, joten sen edustajan mukana olo suunnitelman teossa on perusteltua. Perhehoito on avohoitoa, joten perhehoidossa oleva ikäihminen on oikeutettu esimerkiksi kotisairaanhoidajan palveluihin, mikäli hän niitä tarvitsee.

Hyvinvointialue voi tehdä perhehoitoon oman erillisen lääkehoitosuunnitelman tai sisällyttää sen osaksi laajempaa hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelmaa huomioiden perhehoidossa toteutettavan lääkehoidon erityispiirteet. Lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan yleisellä tasolla

toimintaperiaatteet. Keskeinen osa lääkehoitosuunnitelmaa on kirjata toimijoiden vastuut perhehoitajien lääkehoito-osaamisen varmistamisessa ja heidän perehdyttämisessään.

Lääkehoitosuunnitelma on käytännön työväline perhehoidosta vastaavalle toimintayksikölle ja tärkeä osa perhehoidon laadunhallintaa. Perhehoidon lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan muun muassa:

- minkätyyppistä lääkehoito perhehoidossa on ja millaista osaamista ja koulutusta sen asiakas-turvallinen toteuttaminen edellyttävät
- kuka vastaa perhehoitajan lääkehoitokoulutuksesta, lääkehoito-osaamisen varmistamisesta ja asiakaskohtaisesta perehdyttämisestä
- miten sijaishoitajana toimiva perhehoitaja perehdytetään?
- kuinka usein täydenniskoulutusta järjestetään
- perhehoitajien oikeudet ja vastuut lääkehoidon toteuttamisessa huomioiden heidän koulutustaustansa
- millaisia perhehoitajaan, asukkaaseen, lääkkeisiin ja lääkkeiden säilyttämiseen liittyviä riskitekijöitä perhehoidossa on
- lääkkeiden toimitus: onko käytössä apteekki-jakelu, jakaako kotihoito / omaiset lääkkeet
- lääkkeiden säilyttäminen ja hävittäminen
- lääkehoidon seuranta
- millaisissa tilanteissa lääkehoidon toteuttaminen edellyttää lääkehoidon koulutuksen saaneen laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön (esimerkiksi kotisairaanhoidaja) osallistumista lääkehoidon toteuttamiseen.
- toimintamalli eri tilanteissa, esimerkiksi kehen perhehoitaja ottaa yhteyttä tarvitessaan neuvoja ja ohjeita lääkehoidon suhteen (esim. havaitut haittavaikutukset, väärin annettu lääke).

Lääkehoidon toteuttaminen ikäihmisten perhehoidossa

Perhehoidossa olevan ikäihmisen lääkehoidon kokonaisuudesta vastaa lääkäri. Perhehoidosta vastaavalla yksiköllä tulisi olla nimettynä terveydenhuollosta vastaava lääkäri. Jokainen lääkehoitoa toteuttava ja siihen osallistuva henkilö kantaa kuitenkin vastuun omasta toiminnastaan. Hyvinvointialueen perhehoidosta vastaavan yksikön on omavalvonnan keinoin varmistettava lääkehoidon toteuttamisen asianmukaisuus. Lääkehoitosuunnitelmassa nimetyn vastuuhenkilön tulee huolehtia perhehoitajien riittävästä lääkehoito-osaamisesta ja sen ylläpitämisestä.

Kaikilla perhehoitajilla ei ole terveydenhuollon koulutusta. Yksittäisen perhehoitajan kohdalla määritellään lääkehoitosuunnitelman mukaisesti, mitä lääkehoidon tehtäviä hän voi lähtökohtaisesti hoitaa koulutustaustansa sekä perehdytyksen, lisäkoulutuksen ja osaamisen varmistamisen perusteella. On tärkeää perehdyttää perhehoitaja hyvin jokaisen hänellä perhehoidossa olevan ikäihmisen lääkehoitoon sekä sopia tehtävät ja kirjata sovitut asiat esimerkiksi ikäihmisen palvelusuunnitelmaan tai perhehoitajan toimeksiantosopimukseen.

Perhehoitaja toimii asiakaskohtaisen lääkehoitosuunnitelman puitteissa. Asiakaskohtainen lääkehoitosuunnitelma tarkoittaa lääkärin tekemää suunnitelmaa lääkehoidosta, joka on yksinkertaisimmillaan lääkemääräys eli resepti. Perhehoitajan perehdyttäminen siihen on keskeinen asia perhehoidossa toteutettavassa lääkehoidossa. Olennaista ikäihmisen lääkehoitoon perehdyttämisessä on, että perhehoitajan kanssa käydään läpi ikäihmisen lääkehoitoasioita hänen hoitoonsa osallistuvan terveydenhuollon ammattilaisen

kanssa, kuten lääkkeen määränneen lääkärin tai hoitoon osallistuvan hoitajan kanssa. On tärkeää, että ko. henkilöä voi konsultoida myös jälkikäteen. Mikäli ikäihmisellä on paljon lääkkeitä tai hänen lääkehoitonsa toteutus on vaativaa, niin yhteistyö kotihoitajan kanssa on perusteltua ja tärkeää.

Ikäihmisen asiakassuunnitelmaan on kirjattu ko. henkilön sairaudet ja lääkehoidon toteuttamistapa, esimerkiksi kuka toimittaa ja jakaa lääkkeet tai onko käytössä apteekin annosjakelu. Toimeksiantosopimusta tehtäessä tulee aina varmistaa, että perhehoitaja saa tietoonsa, mitä näistä asioista on sovittu. Hoitavalta lääkäriltä varmistettu ajantasainen lääkityslista ja asianmukaiset diagnoosit ovat lääkehoitosuunnitelman perusta.

Ennen ikäihmisen siirtymistä perhehoitoon tulee varmistaa perhehoitajan edellytykset toteuttaa ko. ikäihmisen lääkehoitoa ja tarvittaessa antaa lisäkoulutusta ja varmistaa hänen osaamisensa. Mikäli ikäihmisen lääkehoito muuttuu hänen ollessaan perhehoidossa, tulee perhehoitajan osaaminen varmistaa uuden lääkityksen osalta.

Perhehoitajalla on keskeinen rooli turvallisen ja tarkoituksenmukaisen lääkehoidon toteutuksessa ja lääkityspoikkeamien ennaltaehkäisyssä. Perhehoitaja tarkistaa viime kädessä, että perhehoidossa oleva ikäihminen saa oikean lääkkeen oikeaan aikaan ja oikein annosteltuna. Lähtökohtaisesti perhehoitoon ei tule sijoittaa ikäihmisiä, joiden hoito edellyttää suonensisäistä neste- tai lääkehoitoa.

Suosittelavaa on, että perhehoitajille järjestetään säännöllisesti perhehoitotehtävän erityispiirteet huomioivaa lääkehoitokoulutusta, joka sisältää sekä teoriaa että käytännön harjoittelua. Sen sijaan kirjalliset lääkeluvat ja samanlaiset teoriakokeet kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä on, eivät ole välttämättömiä.

Turvallinen lääkehoito – aikuisten toimeksiantosuhteinen perhehoito

MITÄ?

Turvallinen lääkehoito on osa hyvää perhehoitoa

Lääkehoidon lähtökohtana on aina asiakasturvallisuus, näin myös perhehoidossa. Lääkehoidon turvallisuus tarkoittaa lääkkeiden käyttöön ja lääkevalmisteisiin liittyvää turvallisuutta.

Perhehoidossa lääkehoidon vaaratilanteita voi aiheutua muun muassa siksi, että perhehoitaja ei saanut tarvittavia tietoja hoidettavan lääkehoidosta tai häntä ei ole perehdytetty asiakaskohtaiseen lääkehoidon toteuttamiseen. Lääkkeen antaminen sisältää aina myös inhimillisen erehdyksen riskin.

MIKSI?

Turvallisella lääkehoidolla varmistetaan sairauden hoitoa, toimintakykyä ja hyvinvointia

Turvallinen lääkehoito -oppaassa (STM 2021:6) suositellaan ja annetaan ohjeita turvallisen lääkehoidon toteuttamiseksi. Turvallisen lääkehoidon perustana on hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelma sekä hoidettavan asiakaskohtainen lääkehoitosuunnitelma.

Lääkehoitosuunnitelmassa, joka löytyy Turvallinen lääkehoito -oppaasta, nimetään lääkehoidosta vastaava työntekijä sekä määritellään yksittäisen perhehoitajan kohdalla, mitä lääkehoidon tehtäviä hän voi lähtökohtaisesti hoitaa koulutustaustansa sekä perehdytyksen, lisäkoulutuksen ja osaamisen varmistamisen perusteella.

Perhehoitaja toimii asiakaskohtaisen lääkehoitosuunnitelman puitteissa. Asiakaskohtainen lääkehoitosuunnitelma tarkoittaa yksinkertaisimmillaan lääkemääräystä eli reseptiä. Perhehoitajan perehdyttää perhehoidossa olevan henkilön terveydenhoidosta vastaavat työntekijät.

MITEN?

Turvallinen lääkehoito toteutuu yhteistyöllä

Aikuisten perhehoidossa tehdään usein yhteistyötä kotihoidon kanssa ja käytetään apteekin annosjakelupalvelua. Myös hoidettavan kotona tai sijaishoitajana toimivat perhehoitajat tulee perehdyttää hyvin hoidettavien lääkehoitoon.

Hoidettavan läheisillä ja sijaishoitotilanteissa vakinaisella perhehoitajalla on usein tärkeä rooli perehdyttämisessä. Lääkehoidon suunnittelussa huolehditaan siitä, että perhehoidossa oleva henkilö saa tietoa lääkehoidostaan hänen ymmärtämällään tavalla.

TIEDÄ & TOIMI -kortti. Turvallinen lääkehoito -aikuisten toimeksiantosuhteinen perhehoito.

Ladattavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022050332447>

10 keinoa varmistaa lääkeshoidon turvallisuutta perhehoidossa

1. Perhehoidon järjestäjällä on lääkehoitosuunnitelma.
2. Hoidettavan lääkehoitoon osallistuvien roolit ja tehtävät ovat selkeät.
3. Hoidettavan lääkelista on ajan tasalla ja siihen on kirjattuna lääkärin määräämien lääkkeiden lisäksi myös käytössä olevat itsehoitovalmisteet.
4. Perhehoitaja on perehdytetty hoidettavan asiakaskohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan ja sen toteuttamiseen.
5. Perhehoitaja antaa oikeat lääkkeet oikealle henkilölle, oikealla annostuksella, oikealla tavalla ja oikeaan aikaan.
6. Perhehoitaja tietää millaisia lääkehoidon vaikutuksia hänen tulee seurata sekä on tietoinen esimerkiksi lääkkeiden yhteisvaikutuksista alkoholin kanssa ja yhteydestä kaatumisriskiin.
7. Perhehoitaja säilyttää ja hävittää lääkkeet oikein.
8. Lääkehoidon toteuttamisessa hyödynnetään apteekin annosjakelupalvelua ja tarvittaessa kotihoitoa.
9. Perhehoitaja tietää mihin tahoihin ottaa yhteyttä lääkehoitoon liittyvissä kysymyksissä ja ongelmatilanteissa sekä haittatapahtumissa.
10. Perhehoitajan lääkehoito-osaamista ylläpidetään säännöllisellä täydennyskoulutuksella.

Syventävää tietoa

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean kansalaisille suunnattu verkkosivu, josta löytyy tietoa lääkkeiden oikeaan ja turvalliseen käyttöön liittyvistä asioista:
https://www.fimea.fi/kansalaisen_laaketieto

Lääkehoidon onnistumisen tarkistuslista LOTTA. Kahdeksan kysymystä, joiden avulla voi selvittää, onko lääkehoito kunnossa: https://www.fimea.fi/documents/160140/762468/Lotta_kyselylomake_FINAL.pdf

Suomalainen lääkäriseura Duodecimin ylläpitämä Terveyskirjasto, josta löytyy tietoa sairauksien hoidoista ja lääkeshoidoista: <https://www.terveyskirjasto.fi/>

Lääketietokeskuksen ylläpitämä Lääkeopas, josta löytyy tietoa lääkevalmisteista:
<https://www.terveyskirjasto.fi/sisalto/laakeopas>

Fimean lääkehaku, josta voi hakea lääkkeiden pakkauselosteet sekä tiedon lääkkeen mahdollisista saatavuushäiriöistä ja sopivuudesta iäkkäille: https://www.fimea.fi/laakehaut_ja_luettelot/laakehaku

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema Turvallinen lääkehoito -opas, jossa kerrotaan lääkehoidon turvallisesta toteuttamisesta ammattilaisen näkökulmasta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8682-4>

Yhteystiedot

Maria Kuukkanen, kehittämispäällikkö, Perhehoitoliitto ry,
maria.kuukkanen@perhehoitoliitto.fi

Raija Leinonen, ikäihmisten perhehoidon asiantuntija,
Perhehoitoliitto ry, raija.leinonen@perhehoitoliitto.fi

Johanna Jyrkkä, tutkija, Lääkealan turvallisuus- ja
kehittämiskeskus Fimea, johanna.jyrkka@fimea.fi

Riitta Koivula, kehittämispäällikkö, THL, riitta.koivula@thl.fi
thl.fi | [@THLorg](https://twitter.com/THLorg)

fimea

 Perhehoitoliitto

Sairauspäiväraha

Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan eli sairastumispäivän + 9 arkipäivän jälkeen vuositulon perusteella (sairausvakuutuslaki 2004). Vuositulo lasketaan työkyvyttömyyttä edeltävän 12 kalenterikuukauden tarkastelujakson ajalta. Tarkastelujakson ja päivärahan alkamisajankohdan väliin jää siten yksi kuukausi, jonka aikana saatuja tuloja ei oteta huomioon (sairausvakuutuslaki 1224/2004).

Perhehoitajan tulee ilmoittaa sijoittavalle hyvinvointialueelle välittömästi sairastumisestaan tai tapaturmasta. Sijoittavan hyvinvointialueen tulee arvioida, millä tukitoimenpiteillä perhehoito voi jatkua. Jos perhehoidon jatkumista ei voida turvata tukitoimenpitein, on harkittava perhehoitopaikan muutosta perhehoitajan sairausloman ajaksi.

Sairauspäivärahan tarkoituksena on korvata niitä tuloja, jotka perhehoitaja menettää sairauden takia. Jos perhehoidon hoitopalkkion maksaminen jatkuu sairausloman aikana, hän ei menetä tätä tuloa. Tällöin vuositulossa ei huomioida perhehoidon hoitopalkkiota (sairausvakuutuslaki 11 luvun 3 §:n 6 mom).

Perhehoitajan tulee sairauspäiväraha hakemuksessa osoittaa, kuinka perhehoidossa olevien henkilöiden hoito on järjestetty perhehoitajan sairausloman aikana. Perhehoitaja voi saada yhtä aikaa sekä perhehoidon hoitopalkkiota että sairauspäivärahaa lukuun ottamatta vakuutusyhtiön maksamaa tapaturmaan liittyvää sairauspäivärahaa (kts. s. 57–58), mutta hoitopalkkiota ei huomioida vuositulossa.

Seuraavaksi kerrotaan, kuinka hoitopalkkion maksaminen vaikuttaa Kelan maksaman päivärahan suuruuteen.

Perhehoitaja, jolla ei ole muuta tuloa kuin perhehoidon hoitopalkkio tarkastelujaksolla (ns. päätoiminen)

Jos perhehoidon hoitopalkkion maksaminen jatkuu sairausloman aikana, hoitopalkkiota ei huomioida sairauspäivän perusteena olevassa vuositulossa. Tällöin perhehoitajalle maksetaan sairausloman ajalta sairauspäivärahaa vähimmäismääräisenä (31,99 euroa/arkipäivä, vuonna 2023). Päätoimisen perhehoitajan on kuitenkin mahdollista siirtää hoitopalkkio sairausloman ajaksi perheen toiselle perhehoitajalle, mikäli perheessä on kaksi perhehoitajaa tai ikäihmiset siirtyvät sijaishoitopaikkaan. Tällöin sairauspäiväraha määräytyy vuositulon perusteella.

Perhehoitaja, jolla on myös muuta tuloa kuin perhehoidon hoitopalkkio tarkastelujaksolla (sivutoiminen)

Jos perhehoidon hoitopalkkion maksaminen jatkuu sairausloman aikana, sitä ei huomioida sairauspäivärahan perusteena olevassa vuositulossa. Jos perhehoitajalla on ollut tarkastelujaksolla muuta vuositulossa huomioitavaa tuloa kuin perhehoidon hoitopalkkio, lasketaan sairauspäiväraha kyseisen tulon perusteella. Mikäli hoitopalkkiot siirrettään sairausloman ajaksi perheen toiselle perhehoitajalle vuositulossa huomioidaan myös hoitopalkkiot.

Sairauspäivärahan hakeminen

Sairauspäivärahaa haettaessa perusteena on lääkärin todistus. Tehdessään päätöstä sairauspäivärahan myöntämisestä Kela arvioi perhehoitajan työkyvyttömyyttä perhehoitajan esittämän selvityksen

pohjalta. Perhehoitajan tulee sairauspäiväraha-hakemuksessaan selvittää, mitä perhehoitajan tehtäviä hän on estynyt hoitamasta sairauden tai vamman takia ja kuka tehtävät hoitaa hänen sairauslomansa aikana. Perhe tai sijoittava hyvinvointialue voi esimerkiksi järjestää tilapäisapua, jolla turvataan hyvän perhehoidon jatkuminen sairauslomasta huolimatta.

Toimeksiantosopimuksessa on hyvä sopia muun muassa siitä, että sijoittajava hyvinvointialue maksaa sairausloman omavastuuajan hoitopalkkion, ellei hoito perheessä jatku sairausloman ajan.

Lisätietoja: www.kela.fi

Huomioitava asia:

Sairauspäivärahan määrittäessään Kela hyödynää Tulorekisteriä, jossa näkyy hoitopalkkioiden maksutiedot ns. reaaliaikaisesti. Mikäli tulorekisterissä näkyy hoitopalkkioiden maksusuoritus sairausloman aikana, vaikka suoritus koskisi ennen sairauslomaa kertyneitä palkkioita ja hoitopalkkioiden maksu sairauslomalla olevalle perhehoitajalle olisi päättynyt sairausloman ajalta, ei hoitopalkkioita huomioida sairauspäivärahan perusteena olevassa vuositulossa. Tällöin sairauspäiväraha on vähimmäismääräinen tai perustuu mahdollisiin muihin palkkatuloihin.

Pidempien sairauslomien yhteydessä on kuitenkin tärkeää, että perhehoitaja ilmoittaa Kelaan, jos palkkioiden päällekkäinen maksaminen sairauspäivärahan kanssa päättyy. Tällöin sairauspäivärahan suuruus voidaan tarkistaa vuositulon mukaiseksi.

Perhehoitajan vanhempainpäiväraha

Perhehoitoon sijoitetun vauvan hoitaminen ei oikeuta perhehoitajaa saamaan vanhempainpäivärahaa (raskaus- tai vanhempainrahaa).

Perhehoitajan saadessa biologisen lapsen hänellä on oikeus vanhempainpäivärahaan. Päivärahan suuruus määräytyy pääsääntöisesti vuositulon perusteella. Hoitopalkkio huomioidaan vanhempainpäivärahan perusteena olevassa vuositulossa, mikäli hoitopalkkiota ei makseta yhtä aikaa päivärahan kanssa.

Perhehoidon hoitopalkkio vaikuttaa vanhempainpäivärahan suuruuteen samalla tavoin kuin sairauspäivärahaan (kts. edellinen sivu). Hoitopalkkiot voi siirtää maksettavaksi puolisolle, jolloin Kelalla ei ole estettä maksaa vanhempainpäivärahaa vuositulon perusteella täysimääräisenä. Kela.fi -sivuilta löytyy lisätietoa päivärahan määräytymisperusteista ja laskuri, jolla voi itse arvioida tulevan päivärahan määrän.

Lisätietoja: www.kela.fi / lapsiperheet

Huomioitava asia: Mikäli olet saanut päätöksen vähimmäismääräisestä vanhempainpäivärahasta, koska hoitopalkkiota on maksettu päällekkäin päivärahan kanssa, päällekkäisen maksamisen päättyessä ilmoita päättymisestä Kelaan ja pyydä päivärahan tarkistamista. Lisätietoja: www.kela.fi/lapsiperheet

Perhehoitajan eläketurva

Perhehoitajat tulivat työeläketurvan piiriin 1.7.1992. Perhehoitajan eläke-eduista säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (JuEL 81/2016). Julkisten alo-

jen eläkelain mukaan vakuutetaan perhehoitajat, jotka ovat tehneet perhehoitolain (263/2015) 3 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen hyvinvointialueen kanssa.

Toimeksiantosopimus perustui 31.3.2015 saakka perhehoitajalain (312/1992) 1 §:ään. Vuosilta 1992–1997 eläkettä karttui hoitopalkkioista, jotka ylittivät vuosittain määräytyvän kuukausittaisen alarajan. Lisäksi ennen vuotta 1998 toimeksiantosopimuksen keston tuli olla vähintään kuukauden pituinen. Vuodesta 1998 alkaen eläkettä on karttunut kaikista hoitopalkkioista ilman alarajaa, myös alle kuukauden pituisista toimeksiantosuhteista.

Ennen vuotta 2005 karttuneilla eläkkeillä on yläraja, ja niinpä perhehoitajan tehtävästä 31.12.2004 mennessä karttunut eläke sovitetaan yhteen muiden, ennen vuotta 2005 karttuneiden työeläkkeiden kanssa. Vuodesta 2005 lähtien karttuvalla eläkkeellä ei ole ylärajaa. Perhehoitaja voi lisätä eläketurvaansa vapaaehtoisella eläkevakuutuksella.

Vanhuuseläkkeellä ei ole ansiorajoja, ja hoitopalkkiot kerryttävät edelleen eläkettä. Uutta eläkettä kertyy eläkkeen kertymisen yläikärajaan saakka.

Vanhuuseläke

Vuonna 2017 voimaan tullut eläkeuudistus vaikuttaa muun muassa eläkeikään ja eläkkeen karttumiseen. Vanhuuseläkeiän alaraja nousee asteittain (3 kuukautta / syntymävuosi) 63 vuodesta 65 vuoteen vuonna 1955 tai sen jälkeen syntyneillä. Vuonna 1962 syntyneet ovat ensimmäinen ikäluokka, jonka vanhuuseläkeiän alaraja on 65 vuotta (vuonna 2027). Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden eläkeikäraja kytketään elinajan kehitykseen, kuitenkin siten, että alinta

vanhuuseläkeikää muutettaisiin enintään kahdella kuukaudella vuodessa (JuEL 10 §).

Vuodesta 2017 alkaen eläkettä on karttunut 1,5 prosenttia vuodessa koko palkkion osuudelta, eli eläkkeen perusteena olevasta palkkiosta ei enää vähennetä työntekijän työeläkevakuutusmaksua. Edellisestä poiketen ikävälillä 53–62 vuotta eläkettä karttuu 1,7 prosenttia 31.12.2025 saakka. Eläkkeen karttumisen pääteikä on noin viisi vuotta korkeampi kuin oma vanhuuseläkkeen alaraja (vuonna 1957 ja sitä ennen syntyneillä 68 vuotta, vuosina 1958–61 syntyneillä 69 vuotta ja vuonna 1962 ja sen jälkeen syntyneillä 70 vuotta).

Vanhuuseläkkeellä voi edelleen toimia perhehoitajana. Tammikuusta 2020 alkaen toimeksiantosuhtetta ei ole tarvinnut enää päättää ensikertaista vanhuuseläkettä hakiessaan, jos toimeksiantosopimus on ainoa eläkkeen alkaessa jatkuva julkisten alojen eläkelain mukainen palvelussuhde. Niin sanottua toimeksiantosopimuksen teknistä katkaisua ei siis tarvitse tehdä.

Jos hakijalla on ensikertaisen vanhuuseläkkeen alkaessa rinnakkain jatkuvat JuEL:in mukainen virka- tai työsuhte ja perhehoitajan palvelussuhde, näistä jommankumman pitää päättyä, jotta julkisen puolen eläke voidaan myöntää. Jatkuvasta palvelusta myönnetään eläkkeen alkamiseen mennessä maksetuista ansioista karttunut eläke.

Jos perhehoitaja hakee vanhuuseläkkeen maksuun vanhuuseläkeikänsä alarajan täytyttyä ja jatkaa perhehoitajana, kerryttävät hoitopalkkiot eläkettä eläkkeen karttumisen pääteikänsä asti. Tämän vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen saa hakemuksesta maksuun eläkkeen kertymisen pääteiän täytyttyä.

Jos henkilö jatkaa työn tekoa alimman vanhuuseläkeiän saavuttamisen jälkeen eikä ota elä-

kettä maksuun, eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaista lykkäyskuukautta kohti (lykkäyskorotus).

Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Vanhuuseläkettä voi ottaa osittain maksuun joko puolet tai neljäsosan. Vuonna 1963 ja sitä ennen syntyneet voivat hakea osittaista vanhuuseläkettä täytettyään 61 vuotta. Vuonna 1964 syntyneillä alaikäraja 62 vuotta ja vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä alaikäraja sopeutetaan eliniän muutokseen.

Jos jää osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle ennen ikäluokkansa alinta vanhuuseläkeikää, maksuun otettu eläkkeenos pienenee 0,4 % jokaista varhennettua kuukautta kohti. Varhennusvähennys on pysyvä.

Jos jää osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle sen jälkeen, kun on täyttänyt ikäluokkansa alimman vanhuuseläkeiän, eläkettä puolestaan korotetaan 0,4 % jokaista lykättyä kuukautta kohti. (JuEL 12 §).

Osittaisella varhennetulla vanhuuseläkkeellä voi tehdä tai olla tekemättä työtä. Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä normaalisti, eikä työn tekemisen ja tulon määrälle ole rajoituksia.

Lisätietoja: www.keva.fi; tyoelake.fi

Kuntoutustuki ja työkyvyttömyyseläke

Sairauspäivärahaa maksetaan enintään 300 arkipäivältä. Mikäli sairauden pitkittyessä työkyvyn palautumisesta on kuitenkin toiveita, voi työeläkelaitos tai Kela myöntää työkyvyttömälle henkilölle kuntoutustukea (määräaikainen työkyvyttömyyseläke, sairausvakuutuslaki 8 luvun 8 §).

Aina ennen työkyvyttömyyseläkepäätöksen tekemistä Keva selvittää hakijan oikeuden työeläke- ja muun lainsäädännön mukaiseen kuntoutukseen. Jos kuntoutuksen edellytykset täyttyvät ja kuntoutus katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, Keva antaa ennakkopäätöksen kuntoutusoikeudesta (JuEL 3 luvun 22 § ja 25 §).

Työeläkelaitos myöntää täyden kuntoutustuen, jos työkyky on heikentynyt 3/5 vähintään vuoden ajaksi. Jos työkyky on heikentynyt 2/5 vähintään vuoden ajaksi, voi työeläkelaitos myöntää osakuntoutustuen. Perhehoidon palkkio otetaan huomioon kuntoutustukea myönnettäessä.

Jos työkykyä ei voida palauttaa hoidon tai kuntoutuksen avulla, myönnetään työkyvyttömyyseläke joko täytenä (työkyvyn menetys 3/5) tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä (työkyvyn menetys 2/5). Kelan eläkkeisiin ei kuulu osatyökyvyttömyyseläkettä. Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä voi saada, jos muut eläkkeet ja korvaukset jäävät alle tulorajan, jolla kansaneläkettä voi saada (kansaneläkelaki 568/2007, 4 luku). Työkyvyttömyyseläke jatkuu vanhuuseläkeikään saakka, ellei työkyvyssä tapahdu muutoksia.

Työeläkelaitoksen maksaman täyden kuntoutustuen tai työkyvyttömyyseläkkeen aikana saa ansaita enintään 40 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä ollessa 60 prosenttia eläkettä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai vähintään 922,42 euroa (2023) kuukaudessa. Vakiintunut keskiansio lasketaan yleensä työkyvyttömyyden alkamista edeltäneiden viiden kalenterivuoden ansiosta. Kelan maksaman työkyvyttömyyseläkkeen aikana voi ansaita (bruttoansio) enintään 922,42 euroa kuukaudessa (2023). Ansiotuloista on ilmoitettava Kelalle ja työeläkelaitokselle, ja ansioraja on hyvä selvittää kummastakin paikasta.

Lisätietoja julkisen puolen eläkkeistä, eläkeistä ja eläkkeen määräytymisestä sekä linkki Omat eläketietosi -palveluun, missä voit laskea omaa eläkettäsi eri tilanteissa: www.keva.fi

Lisätietoa työeläkekuntoutuksesta: www.keva.fi/henkiliasiakkaalle/kuntoutus/

Lisätietoja Kelan etuuksista: www.kela.fi

Kuntoutus- ja osakuntoutusraha

Sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssien ajalta voidaan perhehoitajille maksaa kuntoutusrahaa (laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista 2005).

Kuntoutusraha edellyttää, että henkilö on estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Omana työnä pidetään muun muassa omassa tai perheenjäsenen yrityksessä tehtävää työtä. Perhehoitajan työ on katsottava tällaiseksi omaksi työksi, jos se on päätoimista. Jos perhehoitaja on estynyt tekemästä omaa työtään osallistuessaan kuntoutuskurssille, hänellä on oikeus kuntoutusrahaan.

Kuntoutusraha maksetaan täytenä, jos perhehoitaja on estynyt kokonaan hoitamaan tehtävänsä kuntoutuksen aikana. Mikäli perhehoitaja hoitaa tehtävänsä osittain, mutta vähintään 40 % normaalista päiväkohtaisesta työstään, maksetaan hänelle osakuntoutusrahaa. Osakuntoutusrahan määrä on puolet täyden kuntoutusrahan määrästä.

Kuntoutusraha määräytyy vuositulon perusteella. Jos perhehoito jatkuu perheessä ja KIILA-kuntoutusajalta maksetaan kuntoutuksessa olevalle hoitopalkkiota, se vaikuttaa kuntoutusrahan määrään. Kuntoutusrahan suuruus määräytyy samoin perustein kuin sairauspäiväraha (kts. s. 49).

Kuntoutusrahaa maksetaan omavastuuajan jälkeisiltä arkipäiviltä (maanantaista lauantaihin

poissulkien arkipyhät). Omavastuu aika riippuu kuntoutustoimenpiteistä: esimerkiksi KIILA-kuntoutuksen yhteydessä omavastuu aika on yksi päivä. Kuntoutusraha toimitetaan ennakonpidätys yleensä verokortin ennakonpidätysprosentin mukaisesti.

Lisätietoja: www.kela.fi

Työttömyysturva

Perhehoitajana toimiminen on aina ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistoon (TE-toimistoon). TE-toimisto ratkaisee, onko perhehoito esteenä työttömyysetuuden saamiselle. Työttömyyskassa tai Kela ratkaisee muut työttömyysetuuden saamisen edellytykset, kuten maksettavan etuuden määrän.

Vaikka toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa ei perhehoitolain mukaan ole kyse yritystoiminnasta, perhehoitajan tehtävää pidetään työttömyysturvajärjestelmässä joko **työllistymisenä yrittäjänä tai työllistymisenä omassa työssä**. Työttömyysturvalainsäädännön perusteella yrittäjänä pidetään muun muassa henkilöä, joka tekee ansiotyötä, mutta ei ole työ- tai virkasuhteessa. Jos siis perhehoitajan tarkoitus on tulonsaainta, hän on työttömyysturvajärjestelmässä yrittäjä. Perhehoitajan voidaan katsoa työllistyvän omassa työssä, mikäli hän toimii perhehoitajana ilman ansaintatarkoitusta.

TE-toimisto ratkaisee, onko työllistyminen yrittäjänä tai omassa työssä pää- vai sivutoimista. Työttömyysetuutta saadakseen perhehoitajan täytyy olla työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän saa työllistyä päätoimisesti (työttömyysturvalaki 1290/2002). Jos perhehoitotehtävä on kovin työllistävä, esimerkiksi perhehoidossa on monta

erityishoidettavaa, perhehoitaja ei voi olla työmarkkinoiden käytettävissä. Sijoittavan hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen tai perhehoitoon sijoitetun henkilön palveluista vastaava työntekijä voi lausunnollaan todentaa perhehoidon työllistävyyden.

Arvioidessaan perhehoitajan mahdollisuutta ottaa kokoaikatyö vastaan TE-toimisto arvioi tehtävän työllistävyyden lisäksi, miten ja missä aikataulussa hoidettavan hoito voidaan järjestää eli perhehoitaja voi irtautua perhehoitotehtävästä, jos hän saa työpaikan. Sijoittavan hyvinvointialueen työntekijän lausunto on pohja arvion tekemiselle.

Mikäli perhehoitaja on oikeutettu työttömyysetuuteen, hän voi hakea sitä joko työttömyyskassan (ansiopäiväraha) tai Kelan (peruspäiväraha tai työmarkkinatuki) kautta.

Ansioapäivärahan saaminen edellyttää sitä, että perhehoitaja on työttömyyskassan jäsen joko aiemman tai perhehoidon rinnalla olevan nykyisen palkkatyön tai yritystoiminnan kautta. Työttömyyskassasta ei siis kannata erota, vaikka ryhtyisikin päätoimiseksi perhehoitajaksi. Omasta työttömyyskassasta tulee kuitenkin selvittää, kuinka jäsenyys säilyy, jos on pois työmarkkinoilta perhehoitajan tehtävän takia.

Ellei perhehoitajalla ole oikeutta ansiopäivärahaan, työttömyysetuutta haetaan Kelasta. Perus- ja ansiopäivärahan enimmäiskesto riippuu työhistorian pituudesta ja vaihtelee 300 päivästä 500 päivään. Jos työtön perhehoitaja ei saa työttömyyspäivärahaa, hän voi hakea työmarkkinatukea. Työmarkkinatukeen ei edellytetä työssäoloa. Työmarkkinatuen tarveharkinnassa otetaan huomioon saajan omat tulot mukaan lukien perhehoidon hoitopalkkio.

Mikäli henkilö aloittaa perhehoitajana työttömänä ollessaan, toiminnan pää- ja sivutoimisuutta

ei yleensä arvioida neljän ensimmäisen kuukauden aikana. Työnhakijana ollessaan perhehoitaja saa tältä ajalta työttömyysetuutta.

Perhehoidosta saatu hoitopalkkio voidaan ottaa huomioon tulona laskettaessa ansio- tai peruspäivärahan suuruutta. Tällöin työttömyysetuus maksetaan soviteltuna, myös edellä mainitun neljän ensimmäisen kuukauden ajalta.

Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevaa työssäoloa, koska toimeksiantosuhte ei ole työsuhde. Perhehoitajana toimiminen voi kuitenkin olla hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta ja perhehoitajana toimiminen voi pidentää työssäoloa tarkastelujaksoa. Tarkastelujakso on pisimmillään noin yhdeksän vuotta, mutta jakson pituus on hyvä tarkistaa aina omasta työttömyyskassasta. Tätä arviota tehtäessä otetaan huomioon henkilön koko työhistoria.

Perhehoitajana toimivalla voi joissakin tilanteissa olla oikeus liittyä palkansaajia tai yrittäjiä vakuuttavaan työttömyyskassaan. Koska tilanteissa voi olla eroja, suositellaan yhteydenottoa työttömyyskassaan oman yksilöllisen tilanteen selvittämiseksi. Työttömyyskassojen yhteystiedot löytyvät Työttömyyskassojen yhteisjärjestön verkkosivuilta (www.tyj.fi).

Lisätietoja: www.kela.fi, www.tyj.fi, <http://tyomarkkinatori.fi/fi/itsensa-tyollistaminen/tyottomyysturva>; oma työttömyyskassa; Työ- ja elinkeinoministeriön kirje TE-toimistoille 3.4.2019, TEM/573/07.10.02/2019

Perhehoitajan työttömyysvakuutusmaksu

Perhehoitolaissa tarkoitettulta perhehoitajalta ei tule periä hoitopalkkiosta palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua, eikä myöskään sijoittava

hyvinvointialue ole velvollinen maksamaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksua. (Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta 1998 15 §).

Lisätietoja: www.tvr.fi

Vuorotteluvapaa

Vuorottelukorvausta ja hoitopalkkiota voi saada yhtä aikaa, mutta hoitopalkkio voi vaikuttaa oikeuteen saada vuorottelukorvausta, jos vuorotteluvapaakorvauksen hakija aloittaa perhehoitajana toimimisen vasta vuorotteluvapaalle jäätyään (vuorotteluvapaalaki 2002, 15§).

TE-toimisto arvioi, onko perhehoito omassa työssä työllistymistä vai yritystoimintaa sekä on kyse ansaintatarkoituksesta. Mikäli TE-toimisto katsoo perhehoitajana toimimisen päätoimiseksi ei vuorotteluvapaakorvausta myönnetä. Jos perhehoitotehtävä katsotaan sivutoimiseksi, vaikuttaa hoitopalkkio maksettavan korvauksen määrään.

Perhehoitajan tehtävästä ei voi jäädä vuorotteluvapaalle.

Asumistuki

Perhehoidon palkkio lasketaan perhehoitajan tuloksi sijoituksen käynnistymisestä alkaen arvioidessa perhehoitajan oikeutta yleiseen asumistukeen.

Yleisestä asumistuesta annetun lain 4 §:n mukaan samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt, joiden asuminen on kestänyt perhehoitajan taloudessa vuoden, kuuluvat samaan ruokakuntaan. Eli hoidettava henkilö otetaan huomioon ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärässä vuoden kuluttua perhehoidon

käynnistymisestä.

Perhehoidon kustannusten korvaus on yleisestä asumistuesta annetun lain 15 §:ssä säädettyä etuoikeutettua tuloa, eikä sitä huomioida tulona yleisessä asumistuessa.

Lisätietoja: www.kela.fi

Opintotuki

Perhehoitajan veronalaiset ansiotulot otetaan huomioon, kun arvioidaan perhehoitajan tai hänen kotonaan asuvan alle 20-vuotiaan biologisen tai adoptoidun lapsen opintotuen määrää. Alle 18-vuotiaan muualla asuvan opintorahassa ja asumislisässä huomioidaan vanhempien veronalaiset ansio- ja pääomatulot. Kulukorvausta ei ole säädetty verovapaaksi tuloksi, joten kulukorvaus on tuloverolain 29 §:n ja 61 §:n nojalla veronalaista ansiotuloa (opintotukilaki §19 2. mom).

Lisätietoja: www.kela.fi

Aikuiskoulutustuki

Kun työ- tai virkasuhteessa oleva henkilö jää vähintään kahdeksi kuukaudeksi palkattomalle opintovapaalle, on hänellä mahdollisuus saada aikuiskoulutustukea. Päätoimisesti perhehoitajana toimiminen ei ole työ- tai virkasuhteessa tehtyä työtä eikä perhehoitajana toimiva voi näin ollen saada aikuiskoulutustukea.

Lisätietoja: www.tyollisyysrahasto.fi

Verohallinto on julkaissut toimeksiantosuhteisen perhehoitajan verotusta koskevan ohjeen, joka sisältää yksityiskohtaista tietoa sekä niin sanotun tavallisen toimeksiantosuhteisen perhehoitajan että toiminimellä toimivan toimeksiantosuhteisen perhehoitajan verotuksesta (www.vero.fi > Syventävät vero-ohjeet > Hae: perhehoitajan verotus > Diaarinumero VH/656/00.01.00/2023). Verohallinto on myös koonnut selkokieliset ohjeet verkkosivuilleen (www.vero.fi > Henkilöasiakkaat > Verokortti ja veroilmoitus > Tulot > Ansiotulot > Perhehoitaja, tukiperhe).

Perhehoitajan veronalainen ansiotulo muodostuu perhehoidon hoitopalkkiosta ja kustannusten korvauksesta. Hoitopalkkio ei ole palkkaa vaan työkorvausta (KHO 10.3.1997 t. 561, www.edilex.fi). Vaikka hoitopalkkio on työkorvausta, siitä peritään poikkeuksellisesti eläkevakuutusmaksu (julkisten alojen eläkelaki 2016). Koska perhehoitaja ei ole elatusvelvollinen suhteessa hoidettaviin, vähennetään kustannusten korvaukset tulon hankkimisesta aiheutuneina menoina.

Perhehoitajan tulee hakea verokortti perhehoitajan palkkiota ja kustannusten korvausta varten. Sairaanhoidomaksun ja päivärahamaksun sisältävä sairausvakuutusmaksu on laskettu mukaan verokortin pidätysprosenttiin. Mikäli perhehoitajalle maksetaan korvausta ansionmenetyksestä joko erillisenä korvauksena hoitopalkkion lisäksi tai käynnistämiskorvauksena, perhehoitajan tulee hakea tätä varten erillinen verokortti. Työkorvausta (eli hoitopalkkiota ja kustannustenkorvausta) varten saatua verokorttia ei voi käyttää näissä tilanteissa.

Mikäli perhehoitaja haluaa, että perhehoidosta aiheutuvat kustannusten korvaukset otetaan huomioon vähennyksenä jo ennakoperinnässä, voi hän hakea muutosverokortin ennakonpidätysprosenttiin.

Hyvinvointialue toimittaa ennakonpidätyksen hoitopalkkion ja kustannusten korvausten yhteismäärästä. Hoitopalkkiosta ei peritä työntekijän työttömyysvakuutusmaksua (laki työttömyysetuuksien rahoituksesta 1998 15 §, KHO 10.3.1997 t. 561).

Perhehoitajalle maksettavat, perhehoidossa olevaan henkilöön liittyvät verovapaat sosiaalietuudet, kuten vammaistuki, ovat hänelle verovapaita. Vastaavasti perhehoitaja ei voi vähentää verotuksessa verovapailla sosiaalietuuksilla katettuja kuluja.

Hyvinvointialue voi antaa maksusitoumuksen tai maksaa suoraan tuotteen tai palvelun myyjälle perhehoidossa olevasta henkilöstä aiheutuneita kustannuksia, kuten perhehoidossa olevalle henkilölle hankittavan kalusteen. Koska korvausta ei makseta perhehoitajalle, korvaus ei ole perhehoitajan tuloa eikä maksusitoumuksella maksettua menoa myöskään voi vähentää tulonhankkimiskuluna.

Esitätetyssä veroilmoituksessa näkyvät tulona maksajan (hyvinvointialueen) ilmoittamat hoitopalkkiot, kustannusten korvaukset ja erikseen maksetut matkakustannusten korvaukset. Kustannusten korvaukset näkyvät lisäksi tulonhankkimismenona. Sen sijaan **erikseen maksetut matkakustannusten korvaukset eivät sisälly vähennyksenä näkyvään kustannusten korvaukseen, vaan perhehoitajan tulee itse hakea ne vähennykseksi** (ks. seuraava sivu).

Perhehoitajan vastuulla on tarkistaa tiedot esitätetyistä veroilmoituksista. Mikäli tuloissa tai kustannusten korvauksissa on korjattavaa, tulee perhehoitajan palauttaa korjattu veroilmoitus ja antaa pyydettyä selvitys muutoksista.

Toiminimellä toimivan perhehoitajan on pidettävä toiminnastaan tositteisiin perustuvaa kirjanpitoa tilikausittain. Mikäli perhehoitaja on

hakeutunut ennakkoperintärekisteriin, hyvinvointialue ei toimita ennakonpidätystä, mutta pidättää eläkemaksun. Perhehoitaja huolehtii itse verojensa maksusta maksamalla ennakkoveroa Verohallinnolle. Verohallinto määrää ennakkoverot etukäteen vuosittain (ennakkoperintälaki 1996 25§, 2 mom). Jos toiminimellä toimiva perhehoitaja ei kuulu ennakkoperintärekisteriin, hyvinvointialue toimittaa ennakonpidätyksen ja pidättää eläkemaksun.

Perhehoidosta aiheutuvien kulujen vähentäminen verotuksessa - kaksi vaihtoehtoa

Perhehoitajan vähennyskelpoiset kulut jakautuvat kahteen pääryhmään: hoidettavasta aiheutuneet kulut ja toimen hoitamisesta johtuvat muut kulut.

Perhehoitaja voi vähentää perhehoidosta aiheutuneet kulut joko:

- 1) sen suuruisena kuin hyvinvointialue on maksanut kustannusten korvauksia tai
- 2) perhehoitoon liittyneiden todellisten kulujen perusteella.

Vähennys hyvinvointialueen maksamien kustannusten korvausten mukaisesti

Yleisin ja helpoin käytäntö perhehoitajan verotuksessa on se, että kustannusten korvaukset (kulukorvaus, erikseen korvattavat kustannukset, käynnistämiskorvaus) vähennetään maksajan ilmoituksen suuruisena tulon hankkimisesta aiheutuneina kuluina. Hyvinvointialueen ilmoittamien tulonhankkimiskulujen lisäksi perhehoitaja voi vähentää erikseen maksettuja matkakulukorvauksia ja perhehoitajan tehtävään liittyviä muita kuin hoidettavasta johtuvia tulonhankkimiskuluja.

Toimeksiantosopimukseen tulee kirjata, miten peruskulukorvaukseen sisältyvät erikseen korvattavat kulut (esimerkiksi virkistysmatkoista aiheutuvat matkakulut) maksetaan perhehoitajalle.

Erikseen maksetut matkakulut

Hyvinvointi voi maksaa erillisiä perhehoitoon liittyviä matkakuluja perhehoitajan ilmoituksen perusteella. Työkorvauksen saajalle maksetut matkakorvaukset eivät ole verovapaita, vaan ne lisätään perhehoitajan ansiotuloon. Perhehoitaja voi kuitenkin vähentää omalla autolla tehdyt matkat hyvinvointialueelta laskutetun kilometrimäärän perusteella Verohallinnon vuosittain vahvistaman kilometrikorvauksen mukaisesti (0,30 euroa/kilometri vuonna 2023). Matkakorvauksista ei tarvitse toimittaa ennakonpidätystä maksuvaiheessa, jos korvausten perusteet ja määrät ovat Verohallinnon vuosittain antaman verovapaita matkakustannuksia koskevan päätöksen mukaiset (Verohallinnon päätös ennakonpidätysvelvollisuudesta vapauttamisesta VH/6061/00.01.00/2022).

Perhehoitaja ilmoittaa **erikseen maksetut matkakustannukset** (lukuun ottamatta matkat perhehoitajana hoidettavan kotona tai sijaisena, ks. seuraava kohta) **muiden kuin palkkatulojen eli muiden työtulojen tulonhankkimismenoina** sähköisessä OmaVero -asiointipalvelussa tai paperi-lomakkeella 50A. Omalla autolla tehdyt matkat vähennetään hyvinvointialueelta laskutetun kilometrimäärän ja Verohallinnon vuosittain vahvistaman päätöksen perusteella (0,30 €/km vuonna 2023). Vähennysperus te / kilometri on sama riippumatta siitä, minkä suuruisena hyvinvointialue on matkakorvauksen maksanut. Esimerkiksi jos hyvinvointialue on maksanut vuoden aikana matkakulukorvausta yhteensä 320 kilometrin perusteella, niin perhehoitaja

ilmoittaa tulonhankkimisvähennyksenä 320 x 0,30 € = 96,00 € (v. 2023).

Tositteiden perusteella laskutetut matkakulut (esim. junalippu) vähennetään todellisen kulun mukaisesti.

Matkakulut, kun perhehoito tapahtuu hoidettavan kotona tai perhehoitaja toimii sijaisena perhekodissa

Verohallinto rinnastaa kyseiset matkat asunnon ja työpaikan välisiin matkoihin, jotka vähennetään verotuksessa halvimman käytettävissä olevan kulkuneuvon mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa joko bussilippua halvimman mukaan (esimerkiksi kuukausi- tai matkakortti) tai omalla autolla kuljettaessa 0,30 euroa/kilometri (vuonna 2023). Verohallinnon sivuilta löytyy ohje, mitkä ovat perusteet oman auton käytölle vähennystä haettaessa. Vähennykseen liittyy omavastuu (750 euroa vuonna 2023). Jos kulut ylittävät omavastuun, koko summa kirjataan omavastuuta vähentämättä Omavero-asiointipalvelussa kohdassa asunnon ja työpaikan väliset matkat tai paperilomakkeella 1A.

Muut perhehoitotehtävään liittyvät kulut

Perhehoitajan itsensä maksamat täydennyskoulutuskulut matkakuluineen ovat vähennyskelpoisia. Matkakuluvähennys myönnetään edellä kuvatun mukaisesti. Perhehoitoon liittyvien yhdistysten jäsenmaksut sekä tehtävään liittyvien kirjojen ja lehtien hankintakustannukset ovat vähennyskelpoisia verotuksessa. Lisäksi vähennyksenä voi saada työhuone-, puhelin- ja tietokonekuluja.

Vähennykset hoidettaviin kohdistuvien todellisten kulujen perusteella

Todellisiin kuluihin perustuva kulujen vähentäminen voi olla perhehoitajalle kannattavampi vaihtoehto varsinkin, jos perheeseen on sijoitettu useita henkilöitä. Kun perhehoitaja vaatii tulonhankkimisvähennyksen todellisten kulujen mukaan, siihen sisältyy sekä hoidettavasta että perhehoitajan tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kulut.

Perhehoitaja on **velvollinen tekemään muistiinpanoja** perhehoidosta aiheutuneista kustannuksista. Muistiinpanot on säilytettävä kuusi vuotta verovuoden päättymisestä lukien. Muistiinpanojen tulee perustua päivätyihin tositteisiin, ja tuloista ja menoista on tehtävä eriteltyt muistiinpanot. Kuluista on syytä tehdä myös yhteenveto, jossa kulut on ryhmitelty kululajien mukaisesti, esimerkiksi ruokakulut, asumiskulut, vaatekulut, matkakulut ja harrastukset.

Perhehoitajan on esitettävä selvitys kaikista perheen ja hoidettavien henkilöiden todellisista kuluista ja kulujen jakaantumisesta elantomenoiksi (perhehoitajan oman perheen kulut) ja tulonhankkimiskuluiksi (perhehoidossa oleviin henkilöihin kohdistuvat kulut). Laskelmien ja tositeselvitysten perusteella täytyy voida päätellä perhehoidossa olleisiin henkilöihin kohdistuvien menojen määrä eriytettynä perheen kokonaismenoista. Tämän takia on suositeltavaa tehdä yhteenveto ja säilyttää tositteet kaikista perhekunnan kokonaismenoista, joista voidaan todeta muiden perheenjäsenten vastaavat menot (esimerkiksi puhelinkulut ja vapaa-ajan virkistys- ja harrastuskulut).

Hyvä käytäntö mahdollisia Verohallinnon lisäselvityspyyntöjä varten on kirjata ja tehdä yhteenveto myös perheen vähennyskeltottomista

kuluista vastaavasti kuin hoidettavien kuluista.

Muistiinpanovollisuus on verrattavissa yritysten kirjanpitoon. Kirjanpitopalvelun voi myös ostaa tilitoimistosta. Jos molemmat puoliset ovat perhehoitajia, hoidettavaan liittyvät todelliset kulut jaetaan samassa suhteessa kuin toimeksiantosopimuksessa on sovittu kulukorvauksen maksamisesta puolisoille.

Asumiskulujen sekä koneiden ja laitteiden hankinnan osalta vähennyskelpoinen osuus lasketaan perhehoidossa olevien henkilöiden määrän ja perhehoitajan oman perheen jäsenten lukumäärän mukaisessa suhteessa. Kokonaan tulonhankkimisesta aiheutuviin, vähennyskelppoiisiin kustannuksiin luetaan vain perhehoidossa olevien henkilöiden yksinomaisessa käytössä olevat huoneet ja näiden kulut, jotka vähennetään pinta-alojen mukaisessa suhteessa. Perhehoitaja voi vähentää työhuonevähennyksen, mikäli hän tekee kotonaan perhehoitoon liittyviä muistiinpano- ja raportointitöitä.

Perhehoidossa olevien henkilöiden henkilökohtaiseen käyttöön hankitun irtaimen omaisuuden hankintamenojen poistot käyttöikä huomioiden ja mahdolliset juoksevat kustannukset otetaan huomioon tulonhankkimiskuluna.

Vähennyskelpoisia perhehoitoon liittyviä **matkakuluja** ovat esimerkiksi matkat kauppaan, lääkäriin tai virkistystapahtumaan. Menot voidaan vähentää kokonaan, vaikka matkalla on ollut mukana myös perhehoitajan omia perheenjäseniä.

Oman auton käyttöön liittyviä matkakuluvähennyksiä varten tulee pitää ajopäiväkirjaa, johon merkitään kaikki matkat, joita perheen autolla ajetaan. Ajopäiväkirjasta tulee näkyä päivittäin ajettu kilometrimäärä eriteltyinä perhehoitoon liittyvien ajojen ja yksityisajojen osuuteen. Yksityisajoista riittää pelkkä kilometrimäärä. Perhe-

hoitoon liittyvistä ajoista ajopäiväkirjaan on lisäksi merkittävä ajon alkamis- ja päättymisajankohta, ajon alkamis- ja päättymispaikka, tarvittaessa ajoreitti, matkamittarin lukema ajon alkaessa ja päättyessä, matkan pituus, ajon tarkoitus sekä autossa mukana olleet henkilöt.

Mikäli perhehoitaja ei selvitä luotettavasti oman auton käytöstä aiheutuvia todellisia kuluja, voidaan vähennys myöntää Verohallinnon vuosittain matkakuluvähennyksen määrästä antaman päätöksen mukaisesti (0,30 euroa kilometriltä vuonna 2023). Tällöin vähennys kattaa kaikki auton käytöstä aiheutuneet kulut. Perhehoitaja voi vähentää Verohallinnon päätöksen mukaisen matkakuluvähennyksen riippumatta siitä, mikä hyvinvointialueen maksama kilometrikorvaus on ollut.

Muulla kuin omalla autolla tehtyjen matkojen todelliset kustannukset ovat vähennyskelpoisia tositteista ilmenevien määrien mukaisina.

Perhehoitajan tehtävään liittyvät **puhelin**kulut ovat vähennyskelpoisia tulonhankkimiskuluja. Jos perhehoitaja on hankkinut puhelimen, jolla hän hoitaa vain perhehoitoon liittyviä puheluita, kaikki kyseiseen puhelimeen liittyvät menot ovat vähennyskelpoisia. Samoin perhehoidossa olevalle henkilölle hankitun puhelimen menot ovat vähennyskelpoisia.

Ruoka- ja kodin yleiskulut (esimerkiksi siivoustarvikkeet, pesuaineet, lehdet) ovat vähennyskelpoisia. Kulut jaetaan perhehoitajan oman perheen jäsenten ja perhehoidossa olevien henkilöiden lukumäärän mukaisessa suhteessa.

Perheeseen hankitut **kodin ulkopuoliset palvelut**, esimerkiksi siivouspalvelu, on vähennyskelpoista vain perhehoidossa oleviin henkilöihin kohdistuvalta osalta. Perhehoitaja ei ole oikeutettu kotitalousvähennykseen kotitalouspalvelujen

hankinnan siitä osuudesta, joka perustuu perhehoitajan tulonhankintaan.

Perhehoito hoidettavan kotona tai sijaisena perhekodissa

Perhehoitajan toimiessa hoidettavan kotona tai sijaisena toisen perhehoitajan kodissa hänelle ei aiheudu varsinaisia perhehoitoon liittyviä kustannuksia (esimerkiksi asumis- ja ruokakulut), mutta siirtymisestä omasta kodista hoidettavan tai perhehoitajan kotiin aiheutuu matkakuluja. Matkakulujen vähentäminen verotuksessa on kuvattu sivulla 55-56.

Tulorekisteri

Tulorekisteri on vuonna 2019 käyttöön otettu eri viranomaisten yhteinen tietokanta, joka kokoaa yhteen ansio-, eläke- ja etuustiedot.

Hyvinvointialue ilmoittaa tulorekisteriin maksamansa sekä ns. tavallisten toimeksiantosuhteisten että toiminimellä toimivien perhehoitajien hoitopalkkiot ja kustannusten korvaukset jokaisen maksutapahtuman jälkeen. Tiedot ovat siten rekisterissä reaaliajassa.

Hoitopalkkiot ilmoitetaan tulolajilla Perhehoitajan palkkio (tulolaji 328) ja kustannusten korvaukset tulolajilla Perhehoitajan kustannusten korvaus (tulolaji 327). Jos perhehoitaja ei kuulu ennakkoperintärekisteriin, matkakustannustenkorvaukset ja hoitopalkkio voidaan ilmoittaa samalla ilmoituksella, mutta ne on eriteltävä erillisiksi tulolajeiksi. Molemmat ilmoitetaan tulolajilla Perhehoitajan palkkio (328), mutta kustannusten korvausten osuuteen on liitettävä Vakuuttamistiedon tyyppi -tiedot, jos suoritus ei

ole joidenkin oletuksena olevien sosiaalivakuutusmaksujen alainen. Kustannusten korvausten osuutta ei tarvitse ilmoittaa, jos saaja kuuluu ennakkoperintärekisteriin.

Tulolajilla 327 (kustannusten korvaukset) ilmoitetut tulot vähennetään **automaattisesti** verotuksessa tulonhankkimiskuluna. Sen sijaan, jos hyvinvointialue on maksanut perhehoitajalle **erikseen korvattavia matkakustannuksia** ja on ilmoittanut ne edellä kuvatulla tavalla (tulolaji 328), eivät ne tule automaattisesti vähennykseksi, vaan perhehoitajan **tulee itse vaatia ne vähennyksenä**. Vähennysten teko on kuvattu sivulla 56-57.

Jos perhehoitaja ei kuulu ennakkoperintärekisteriin, ilmoittaa hyvinvointialue perhehoitajalta perityt työntekijän eläkevakuutusmaksut tulolajilla Työntekijän työeläkevakuutusmaksu (tulolaji 413).

Jos toiminimellä toimiva perhehoitaja kuuluu ennakkoperintärekisteriin, hyvinvointialue ei ilmoita perimiään työntekijän työeläkevakuutusmaksuja tulorekisteriin, mutta merkitsee ilmoitukseen työeläkelaitoksen yhtiötunnuksen ja eläkejärjestelynumeron. Perhehoitajan tulee itse ilmoittaa perityt työeläkevakuutusmaksut vähennyksenä verotuksessa.

Lisätietoja: www.vero.fi

Tulorekisteri > Yritykset ja organisaatiot > Yksityiskohtaiset tulorekisterin ohjeet: Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin: työntekijän palkitseminen, yrittäjälle maksettavat suoritukset ja muut erityistilanteet, kappale 5.5

Perhehoitajan työtapaturma- ja ammattitautiturva

Sijoittava hyvinvointialue vakuuttaa perhehoitajat perhehoitajan tehtävässä tapahtuvan tapaturman ja siinä ilmenneen ammattitaudin varalta työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisella vakuutuksella (perhehoitolaki 20 § 2 mom, työtapaturma- ja ammattitautilaki 459/2015). Mikäli perhehoidosta vastaa kaksi perhehoidossa asuvaa henkilöä, tulee heidän molempien allekirjoittaa toimeksiantosopimus, jotta he molemmat ovat tapaturmavakuutuksen piirissä.

Työtapaturmana pidetään tapaturmaa, joka on sattunut perhehoitajalle perhehoitajan tehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa, jotka on määritelty laissa. Perhehoitajan tehtävässä tapahtuneen tapaturman lisäksi perhehoitaja on oikeutettu saamaan korvausta myös ammattitaudista.

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiset korvaukset koskevat sairaanhoitoa (lääkärin antama tai määräämä hoito, lääke-, proteesi- ja apuvälinekulut sekä erityisessä laitoksessa annettava pysyvä hoito), päivärahaa, tapaturmaeläkettä, kuntoutusta ja kuntoutusrahaa, haittarahaa, erilaisia lisiä kuten hoitotukea, perhe-eläkettä sekä hautausapua.

Toimintamalli kun perhehoitajalle sattuu työtapaturma:

1. Perhehoitaja hakeutuu lääkäriin. Lääkäri antaa todistuksen mahdollisesta sairauslomasta ja tarvittavat läheteet jatkotoimenpiteisiin.
2. Perhehoitaja ilmoittaa mahdollisimman nopeasti tapaturmasta ja mahdollisesta sairauslomasta hyvinvointialueen työntekijälle sekä täyttää vahinkotapahtumailmoituksen / antaa tiedot hyvinvointialueen työntekijälle vahinkotapah-

tumailmoituksen täyttämistä varten.

3. Hyvinvointialueen työntekijä toimittaa tapaturmailmoituksen vakuutusyhtiöön 10 arkipäivän kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon vahinkotapahtumasta.
4. Jos vakuutusyhtiöllä on käytössään vakuutustodistusmenettely, hyvinvointialueen työntekijä täyttää vakuutustodistuslomakkeen ja toimittaa sen sairaanhoitolaitokselle tai perhehoitajalle, joka toimittaa sen sairaanhoitolaitokselle.
5. Mikäli tapaturma edellyttää tutkimuksia, hoitoja/terapiaa, on tärkeää varmistaa maksusitoumus etukäteen vakuutusyhtiöltä (esim. magneettitutkimus, leikkaus).
6. Sairaanhoitolaitos lähettää laskut suoraan vakuutusyhtiölle käsiteltäväksi.

Mikäli asian käsittely vakuutusyhtiössä viivästyy hakijasta riippumattomasta syystä, Kela voi maksaa sairauspäivärahaa, kunnes päätös on tehty. Ennen päivärahan hakemista Kelasta perhehoitajan kannattaa selvittää, miten pitkään käsittely kestää vakuutusyhtiössä.

Ennakoidusta käsittelyajasta riippuen kannattaa päivärahaa hakea Kelastakin samaan aikaan kuin vakuutusyhtiöltä. Kela perii mahdollisesti maksamaansa päivärahaa vastaavan osuuden takaisin vakuutusyhtiöltä.

Päivärahan maksaminen perhehoidon keskeytyessä

Jos perhehoito keskeytyy tapaturmavakuutuksen perusteella korvattavan sairausloman vuoksi, vakuutusyhtiö maksaa päivärahaa ansionmenetyksen korvaukseksi. Ellei vakuutusyhtiö maksa päivärahaa, perhehoitaja voi hakea sairauspäivärahaa Kelasta.

Päivärahan maksaminen perhehoidon jatkuessa sairausloman aikana:

Jos perhehoito jatkuu perheessä perhehoitajan sairausloman aikana, perhehoitaja ei voi saada yhtä aikaa hoitopalkkiota ja vakuutusyhtiön maksamaa päivärahaa. Mikäli perheessä on kaksi perhehoitajaa, hoitopalkkiot voidaan maksaa sairausloman ajalta toiselle perhehoitajalle. Perhehoitajan tulee ottaa yhteyttä hyvinvointialueen työntekijään ja sopia asiasta.

Mikäli sairauspäivärahan maksaja on Kela, perhehoitaja voi saada sairauspäivärahaa kuten sivulla 46 on kuvattu.

Tapaturmasta johtuvan sairauspäivärahan hakeminen Kelasta:

- Selvitys tapaturmasta joko sähköisesti Kelan asiointipalvelussa (www.kela.fi) tai tulostettavalla tapaturmailmoituslomakkeella (www.kela.fi/lomakkeet)
- Hakemus sairauspäivärahasta joko sähköisesti Kelan asiointipalvelussa tai (www.kela.fi) tai tulostettavalla lomakkeella (www.kela.fi/lomakkeet). Lomakkeella tulee kertoa miten perhehoito on sairauden aikana hoidettu (esimerkiksi mistä tehtävistä on estynyt, mitä järjestelyjä on joutunut tekemään).
- Lääkärintuomio hoitavalta lääkäriltä (A tai B)

Perhehoitoon sijoitettua ikäihmistä koskevat vakuutukset

Sijoittajalla ei ole lakisääteistä velvoitetta ottaa vakuutuksia perhehoidossa olevalle ikäihmiselle (esimerkiksi tapaturma- tai vahingonkorvausvakuutus). Osa sijoittajista on ottanut

perhehoitoon sijoitetuille vakuutuksia, mikä on erittäin suositeltavaa. Toimeksiantosopimusta tehtäessä tulee selvittää, onko sijoittaja ottanut kyseisiä vakuutuksia, ja päivittää muun muassa oma kotivakuutus.

Vahingonkorvausvastuu

Perhehoitoon sijoitetun henkilön aiheuttaman vahingon vahingonkorvausvastuuta selvittäessä tarkastellaan perhehoitajan vastuuta ja valvontavelvollisuutta sekä sijoittajan vastuuta perhehoidon järjestäjänä. Vahingonkorvausta voidaan myös sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuus ja muut olosuhteet (vahingonkorvauslaki 412/1974, 2 luvun 1 §).

Perhehoitoliitto suosittaa, että perhehoitaja ottaa laajan kotivakuutuksen. Perheeseen sijoitetun henkilön omaisuus sisältyy lähtökohtaisesti perhehoitajan koti-irtaimiston vakuutukseen. Edellytyksenä kuitenkin on, että sijoitettu henkilö asuu perheessä perheenjäsenenä eikä kyseessä ole lyhyt- tai väliaikainen järjestely. Esimerkiksi jos pysyvästi sijoitetun henkilön pyörä varastetaan, se voidaan korvata perhehoitajan kotivakuutuksesta.

Vakuutussopimusta tehtäessä on syytä selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti tai tarkistaa jo tehdyn vakuutussopimuksen ehdot omasta vakuutusyhtiöstä. Esimerkiksi kotivakuutuksen osalta on tärkeää selvittää, tuleeko kaikki perheenjäsenet luetella vakuutussopimuksessa ja millainen tilapäisesti perhehoitoon sijoitettujen henkilöiden vastuuvakuutusturva on.

Jos perheeseen pysyvästi sijoitettu henkilö aiheuttaa perhehoitajan omaisuudelle vahinkoa, sitä ei lähtökohtaisesti korvata perheen kotivakuutuksesta. Tällaisessa tilanteessa kannattaa aina olla yhteydessä sijoittaneeseen hyvinvointialueeseen.

Vahingonkorvauslaki (1974) on Suomessa yleislaki, jonka perusteella korvausvastuu toiselle aiheutetuista vahingoista määräytyy. Korvausvastuu syntyy, kun vahinko on aiheutettu tahallaan tai huolimattomalla menettelyllä (tuottamusvastuu). Korvausvastuun syntyminen edellyttää aina, että henkilö on täydessä ymmärryksessä ja mieltää tekonsa seuraukset.

Eläkettä saavan hoitotuki

Eläkettä saavan hoitotuki on tarkoitettu tukemaan pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen eläkkeen-saajan selviytymistä jokapäiväisessä elämässä; hänen toimintakykynsä tukemista, kuntoutusta ja hoitoa (laki vammaisetuksista 570/2007, 9 §). Tuki korvaa myös osin sairaudesta tai vammasta aiheutuvia erityiskustannuksia. Hoitotukea maksetaan myös pitkäaikaisen perhehoidon aikana.

Hoitotukea voi hakea eläkkeen saaja itse, hänen valtuuttamansa henkilö, hyvinvointialue tai edunvalvoja. Hakija voi olla myös lähiomainen tai muu henkilö (mukaan lukien perhehoitaja), joka pääasiallisesti on huolehtinut eläkkeen saajasta (laki vammaisetuksista 15§ 2 mom). Kela päättää tapauskohtaisesti henkilön hyväksymisestä hoitotuen hakijaksi. Perhehoitaja voi myös avustaa hoidettavaa hakemuksen teossa, jolloin hoidettava toimii itse hakijana.

Eläkettä saavan hoitotuki on porrastettu kolmeen ryhmään avuntarpeen, ohjauksen ja valvontatarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella. Henkilölle, jolle maksetaan korotettua tai ylintä hoitotukea ja rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaista ylimääräistä rintamalisää, hoitotuki maksetaan veteraanillisellä korotettuna. Hoitotuki on verotonta tuloa, eikä riipu hakijan tuloista tai varallisuudesta.

Hyvinvointialue voi periä eläkettä saavan hoitotuen järjestämänsä perhehoidon korvaukseksi siltä ajalta, jonka perhehoito kestää (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 14 §). Hyvinvointialueen on tehtävä kirjallisesti ilmoitus etuuden perimisestä Kelalle vähintään kaksi viikkoa ennen hoitotuen maksupäivää.

Lisätietoja: www.kela.fi

Kotihoito ja terveydenhoito

Perhehoidossa olevalla ikäihmisellä on oikeus saada kotihoidon (pääsääntöisesti kotisairaanhoidon) tai kotisairaalan palveluja. Tarvittavat palvelut määritellään ikäihmisen asiakassuunnitelmassa.

Terveyskeskuksella säilyy vastuu perhehoidossa olevan ikäihmisen sairaanhoidosta. Tarvittavat palvelut ja hoidosta vastaava(t) henkilö(t) kirjaetaan asiakassuunnitelmaan.

Kuntoutus

Yli 65-vuotiaiden lääkinällinen kuntoutus kuuluu hyvinvointialueiden järjestämisvastuun alle. Kelan harkinnanvaraista kuntoutusta voivat joissain tapauksissa saada myös yli 65-vuotiaat, joiden toimintakykyä ja elämänlaatua voidaan parantaa kuntoutuksella.

Alle 65-vuotiaille henkilöille Kela järjestää vaativaa lääkinällistä kuntoutusta ja korvaa kuntoutuksesta aiheutuneita kustannuksia.

Lisätietoja: www.kela.fi, terveyskeskukset

Apuvälineet

Päävastuu apuvälinepalvelujen järjestämisessä on hyvinvointialueilla. Palveluun kuuluu apuväline-tarpeen arviointi, sovitukset, hankinta, käytön opetus, seuranta sekä apuvälineen huolto ja korjaus.

Lähtökohtaisesti tavanomaisiksi luokiteltavat apuvälineet ja apuvälinepalvelu ovat asiakkaalle maksuttomia.

Vammaispalvelulain mukaan hyvinvointialueen on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän

vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Hyvinvointialue voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi. Tämä on sovellettavissa myös jatkuvaan perhehoitoon.

Terveyskeskusten vastaamiin perustason apuvälineisiin (esimerkiksi kävelykeppi, suihkutuoli, rollaattori, käsikäyttöinen pyörätuoli, näkövammaiselle mm. valkoinen keppi, sanelukone) ei tarvita lähetettä. Apuvälineen tarvitsija tai hänen läheisensä voivat olla suoraan yhteydessä terveyskeskusten apuvälinelainaamoon

Lisätietoa: www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet; <https://sosiaaliturva-opas.fi/apuvälineet/>

Kuljetus- ja tulkkipalvelut

Vaikeavammaisuuden kriteerit täyttävällä henkilöllä on subjektiivinen oikeus käyttää kuljetuspalveluja ja tarvittaessa saattajaa.

Vaikeasti kuulo-, näkö- tai puhevammaisilla on subjektiivinen oikeus saada tulkkipalveluja. Palveluja voi saada esimerkiksi asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen ja virkistykseen yhteydessä tapahtuvaan tulkkaukseen.

Lisätietoja: www.kela.fi, www.verneri.fi, www.papunet.net, www.kvtl.fi, terveyskeskukset, sosiaalitoimistot

Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Liikkumisesteisen pysäköintitunnuksen myöntämisen edellytykset täyttyvät pääasiassa kehitysvammaisten, näkövammaisten, liikuntavammasta

kuntoutuvien henkilöiden ja ikäihmisten kohdalla.

Liikkumisesteisen pysäköintitunnus haetaan lähtökohtaisesti hoidettavan henkilön nimellä. Lupa on voimassa 10 vuotta, jos vamma on pysyvä. Hakijan tulee antaa selvitys kuljetuksen säännöllisyydestä tai toistuvuudesta. Lääkärinlausunnosta tulee käydä ilmi, ettei henkilö selviydy kuljetuksen jälkeen ilman saattajaa. Pääsääntöisesti lupa myönnetään aina liikkumisesteiselle henkilölle itselleen, eikä esimerkiksi liikkumisesteistä henkilöä kuljettavalle henkilölle.

Jos perhehoidossa on useampi asukas ja kuljetustarpeita sekä saattajan tarvetta on säännöllisesti, perhehoitaja voi olla luvan hakijana. Pysäköintitunnusta myönnettäessä arvioidaan kuljettamis- ja pysäköintitarvetta. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan vapaamuotoinen selvitys toiminnasta, asukkaista, kuljetustarpeista ja mahdollisia liikkumisen apuvälineitä. Asian ratkaisemista auttaa myös sijoittavan hyvinvointialueen lausunto asukkaista ja heidän liikkumisesteistään. Lupa on voimassa viisi vuotta.

Liikkumisesteisen pysäköintitunnusta haetaan Ajovarman palvelupisteestä. Samassa yhteydessä voi hakea vapautusta ajoneuvon perusverosta. Mikäli vapautus ajoneuvon perusverosta myönnetään, sitä ei kuitenkaan myönnetä käyttövoimaverosta eli niin kutsutusta dieselverosta. Liikkumisesteisen pysäköintitunnus korvasi vammaisen pysäköintiluvan 1.6.2020 alkaen. Aiemmin myönnettyt luvat ovat voimassa luvan voimassaolon loppuun asti.

Lisätietoja: www.traficom.fi, www.ajovarman.fi

14

Perhehoito ja muutto toiselle hyvinvointialueelle

Toisen hyvinvointialueen alueella sijaitsevan kunnan asukkaaksi muuttava henkilö voi hakea perhehoitoa ja lisäksi muita tarvitsemiaan sosiaalipalveluja, jos hän ei kykene enää asumaan ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi ilman näitä palveluja. Ikäihminen voi siten hakea toiselle hyvinvointialueen perhehoitoon, vaikkei hän kotikuntansa hyvinvointialueella vielä olisikaan perhehoidossa (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021 55§).

Hyvinvointialueen, johon ikäihminen on muuttamassa, tulee välittömästi ilmoittaa hakemuksesta ja sen käsiteltäväksi ottamisesta hakijan hyvinvointialueelle. Yhteydenotto hakijan hyvinvointialueeseen voi tapahtua salassapitovelvollisuuden estämättä. (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021 55§).

Toiselta hyvinvointialueelta muuttavaa henkilöä ei saa kohdella palvelujen tarjoamisessa eri tavalla kuin hyvinvointialueella jo asuvia henkilöitä. Uusi hyvinvointialue päättää palvelujen järjestämisestä ja perii asiakkaalta järjestämistään palveluista asiakasmaksut omien perusteittensa mukaisesti.

Kotikunnan muuttuminen ja perhehoito

Kotikuntalain (1377/2010) maaliskuussa 2023 voimaan tulleen 3b§:n muutoksen perusteella henkilön kotikunta muuttuu hänen muuttaessaan oman asuinkuntansa ulkopuolelle perhehoitoon. Kotikunta muutoksesta tulee ilmoittaa välittömästi Digi- ja väestötietovirastolle (kotikuntalaki 7 §).

Asuinpaikkaa muuttavan henkilön on ilmoitettava myös tilapäinen asuinpaikkansa Digi- ja väestötietovirastolle, jos asuminen kestää yli kolme kuukautta (kotikuntalaki 7 §).

Henkilö, joka haluaa muuttaa toisen hyvinvointialueen alueella sijaitsevan kunnan asukkaaksi, mutta ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan siellä ilman perhehoitoa, laitospalveluja tai asumispalveluja, voi hakea näitä palveluja ja näiden lisäksi tarvitsemiaan muita sosiaalipalveluja siltä hyvinvointialueelta, jonka alueella kyseinen kunta sijaitsee, samoin perustein kuin jos hän olisi kyseisen kunnan asukas.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021 55§ 1 mom

Henkilön kotikunta muuttuu, jos hän muuttaa toiseen kuntaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 55 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa.

Kotikuntalaki 1377/2010 3 b §

Hoidettavan sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen hyvinvointialueen toimesta, johon henkilö on sijoitettu. ...

Perhehoitolaki 22 § 1 mom

Muutoksenhaku ja vaikutusmahdollisuudet

Perhehoitaja ja perhehoidon järjestäjä ovat yhteistyökumppaneita

Hallintolain (434/2003, 8 §, 49 a §-49 g §) mukaan sosiaalihuollon henkilöstöllä on yleinen velvollisuus antaa tietoa asiakkaan asian vireillepanosta. On tärkeää, että perhehoitajalla on aina mahdollisuus saada tukea, tietoa ja neuvoja sijoittavalta taholta kaikissa perhehoitoon liittyvissä asioissa. Perhehoitajan tehtävässä perhehoitaja ei ole sijoittavan hyvinvointialueen asiakas – sen sijaan perhehoidossa oleva henkilö on.

Sosiaalihuoltolain 48 §:n mukaan myös toimeksiantosuhteessa toimivan henkilön tulee ilmoittaa epäkohdista asiakkaan sosiaalihuollon toteutumisessa. Ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäädösten estämättä.

Perhehoidossa hoidettavan muutoksenhaku- ja vaikutusmahdollisuudet

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaan viranomaisella on yleinen velvollisuus antaa tietoa asiakkaan asian vireillepanosta sekä käsittelystä. Neuvonnalla tarkoitetaan myös vastaamista asiakasta koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta voi koskea myös viranomaisen noudattamia käytäntöjä ja mahdollisia vakiintuneita tulkintalinjoja.

Palveluja ja etuuksia haetaan pääsääntöisesti kirjallisella hakemuksella. Hakemuksesta tulee ilmetä mitä haetaan, kuka hakee ja miksi, ja sen liitteenä voi olla asiantuntijalausuntoja. Hakemus on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä, ja siitä on annettava kirjallinen päätös perusteluineen. Viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta

sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin (hallintolaki 8 § ja 23).

Päätöksen perusteluissa on oltava yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu tai miten asia on muutoin ratkaistu sekä mitkä seikat ovat vaikuttaneet ratkaisuun.

Päätökseen, johon saa hakea muutosta, on liitettävä valitus- tai oikaisuvaatimusosoitus. Oikaisuvaatimus tai valitus tulee laatia muutoksenhakuohjeiden mukaisesti ja noudattaa annettua määräaikaa. Muutoksenhaku aika alkaa kulua siitä hetkestä, kun päätös on vastaanotettu tai saatu tiedoksi. Jos tiedoksianto on toimitettu kirjeellä vastaanottajalle, hänen katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä. Jos päätös saadaan tiedoksi todisteellisesti eli saantitodistuksella tai haastetiedoksiannolla, lähtee valitus aika kulumaan siitä päivästä, kun saantitodistus on allekirjoitettu tai haastetiedoksianto vastaanotettu (hallintolaki 2003, 46 § - 47 § ja 59 § - 60 §).

Hyvinvointialueen viranhaltijan päätökseen voi vaatia oikaisua hyvinvointialueelta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista (sosiaalihuoltolaki 50 § - 51 §). Hyvinvointialueen päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa tietyin rajoituksin korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 808/2019 107 §).

Terveydenhuollon hoitoratkaisuihin, kuten kuntoutuspäätöksiin, ei yleensä voi hakea muutosta valittamalla, vaan palveluihin tyytymätön voi valituksen sijaan tehdä muistutuksen tai kantelun (laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 3 luku). Muutoksenhakuun terveydenhuollon päätöksissä saa neuvoja ja apua potilasasiamie-

heltä ja sosiaaliasioissa sosiaaliasiamieheltä. Viranomaisten on aina neuvottava ja ohjattava asiakasta valitus- ja muistutusasioissa.

Sosiaaliasiamies

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa hyvinvointialueita nimeämään hyvinvointialueelle sosiaaliasiamiehen. Sosiaaliasiamiehen tehtävä on muun muassa

- neuvoa ja avustaa asiakkaita lain soveltamiseen ja muistutukseen liittyvissä asioissa
- tiedottaa asiakkaan oikeuksista
- toimia asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi

Sosiaaliasiamies on puolueeton henkilö, joka toimii asiakkaiden edun turvaajana. Sosiaaliasiamiehen tehtävä on neuvoa-antava – asiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliasiamies voi toimia myös asiakkaan ja työntekijän välisenä ongelmatilanteissa.

Muistutus, kantelu ja kuntalaisaloite

Asiakkaan tai potilaan oikeudesta tehdä muistutus hoidostaan tai kohtelustaan säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 23§:ssä. Oikeusturvakeinoa valittaessa on arvioitava, onko kohtelu kohdistunut perhehoidossa olevaan, perhehoitajaan vai muuhun perheenjäseneseen.

Muistutuksen voi tehdä asiakkaan puolesta hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu läheinen, ellei asiakas pysty siihen itse. Muistutuksesta annettuun vastaukseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Muistutuksen tekeminen

ei vaikuta oikeuteen kannella asiasta valvoville viranomaisille.

Kantelun voi tehdä kuka tahansa. Oikeus kantelun tekemiseen ei siten ole rajattu kantelijan omaan asiaan. Aluehallintoviraston lisäksi kanteluviranomaisia ovat eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri. Lisätietoja saat heidän verkkosivuiltaan, ja esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehelle on omat verkkosivut lapsille. Hyvinvointialueen nimeämä sosiaaliasiamies voi neuvoa kantelun tekemisessä.

Perhehoitajan muutoksenhakuja vaikuttamismahdollisuudet

Perhehoitaja voi hakea hyvinvointialueelta tehtäväänsä tukea joko suullisesti tai kirjallisesti. Toimeksiantosopimus ei itsessään ole päätös tuen myöntämisestä, joten tuesta tehdään erilliset päätökset. Jos toimeksiantosopimuksessa on sovittu jostain oikeudesta, esimerkiksi oikeudesta työnohjaukseen, tästä veloitteesta tulee huolehtia. Ellei tuki toteudu, perhehoitaja voi pyytää sosiaalityöntekijältä valituskelpoista päätöstä. Valituskelpoisessa päätöksessä on liitteenä valitusohjeet.

Jos toimeksiantosopimusta tulkittaessa perhehoitajan ja hyvinvointialueen välillä on erimielisyyttä eikä erimielisyys ratkea neuvottelun keinoin, perhehoitaja voi riitauttaa asian tekemällä hallintoriitahakemuksen hallinto-oikeuteen (kts. video Perhehoitoliiton Youtube-kanavalta: www.youtube.com/perhehoitoliitto).

Toimeksiantosuhteista perhehoitoa ja sen järjestämistä normittavia lakeja

Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992/912
Hallintolainkäyttölaki 1996/586
Hallintolaki 2003/434
Holhoustoimilaki 1999/442
Julkisten alojen eläkelaki 2016/81
Kotikuntalaki 1994/201
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012
Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 2019/808
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992/734
Laki työttömyysturvan muuttamisesta 2017/1138
Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 2011/922
Perhehoitolaki 2015/263
Sairausvakuutuslaki 2004/ 1224
Sosiaalihuoltolaki 2014/ 1301
Työsopimuslaki 2001/55
Työtaturma- ja ammattitautilaki 2015/459

Kirjallisuutta

Laine M., Kemppainen A-K., Eloranta S. & Rappe E. 2022. Ikäihmisen hyvä perhehoito. Perhehoitoliitto.
Sosiaali- ja terveysministeriö 2013;2017;2020. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö, julkaisuja 2013:11; 2017:6; 2020:29
Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Hyvä perhehoito -työryhmä: Perhehoitolain toimeenpanon tuki. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja ja muistioita 2017:25.
Sosiaali- ja terveysministeriö 2021. Turvallinen lääkehoito - Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:6.

Tietopakettissa mainitut liitteet

Liitteet ovat ladattavissa www.perhehoitoliitto.fi/osallistu/tutustu_tuotteisiimme -> Maksuttomat kirjat, raportit, käsikirjat ja esitteet

1. Perhehoitolaki
2. Malli asiakassuunnitelmasta
3. Perhehoidon rekrytointiprosessi
4. Perhehoidon prosessi
5. Malli käynnistämiskorvauslomakkeesta
6. Muistilista perhehoitosijoituksen toimista
7. Toimeksiantosopimuksen irtisanomislomake
8. Toimeksiantosopimus (perus)
9. Perustietoa ikäihmisestä perhehoitajan sijaiselle
10. Mikä auttaa jaksamaan lista - millaista tukea tarvitsen perhehoitajana? -tarkistuslista
11. Mitä tukea voimme sijoittajana tarjota perhehoitajalle? -tarkistuslista
12. Malli asiakaskyselylomakkeesta
13. Malli perhehoidon valvontakäyntipöytäkirjasta

Lisäksi ladattavissa verkkosivuiltamme:

Perhehoitolain toimeenpanon tuki -julkaisu. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:25

Toimeksiantosopimus sijainen

Liite 1 Perhehoitolaki 263/2015

1 § Lain tarkoitus ja tavoite

Tämän lain tarkoituksena on turvata hoidettavalle perheenomainen ja hoidettavan tarpeiden mukainen perhehoito.

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.

2 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämiseen perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Jollei toisin säädetä, se mitä tässä laissa säädetään perhehoidosta, koskee myös ammatillista perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa.

3 § Perhehoito (8.7.2022/606)

Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Hyvinvointialue tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa.

4 § Ammatillinen perhehoito

Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa.

5 § Perhekodin olosuhteet

Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Perhekodin sopivuutta harkittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin, perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Lisäksi on selvitettävä, hyväksyttävätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Perhekodin tulee myös rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva.

6 § Perhehoitajan kelpoisuus

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa.

Ennen 10 §:ssä tarkoitettua toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta.

Ammatillisessa perhehoidossa edellytetään 1 momentissa säädetyn lisäksi olevan vähintään kaksi perhehoitajaa, joista ainakin yhdellä perhehoidon hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä.

7 § Perhekodissa hoidettavien määrä

Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina.

Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus. (29.6.2016/510)

8 § Ammatillisessa perhekodissa hoidettavien määrä

Ammatillisessa perhekodissa saadaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin yhdellä on 6 §:n 1 momentissa ja yhdellä 3 momentissa säädetty kelpoisuus. Samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt lasketaan mukaan enimmäismäärään.

9 § Hoidettavien määrästä poikkeaminen

Jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voi perhekodissa tai ammatillisessa perhekodissa olla samanaikaisesti hoidettavana useampi henkilö kuin 7 ja 8 §:ssä säädetään.

Lisäksi erityisestä syystä voidaan 7 ja 8 §:ssä säädettyä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä poiketa. Erityisenä syynä pidetään lähinnä tilannetta, jossa perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä.

Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

10 § Toimeksiantosopimus

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee sopia (8.7.2022/606):

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;
- 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;
- 4) hoidon arvioidusta kestosta;
- 5) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;
- 6a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä; (29.6.2016/510)
- 6) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta; (29.6.2016/510)
- 7) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta; (29.6.2016/510)
- 8) tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista; (29.6.2016/510)
- 9) yhteistyöstä hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken. (8.7.2022/606)

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.

Tässä laissa tarkoitettua toimeksiantosopimuksen tehnyt ei ole työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettua työsuhhteesta sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. (8.7.2022/606)

11 § Sopimus perhehoidon järjestämisestä

Hyvinvointialueen ja yksityisen perhehoidon tuottajan välisessä sopimuksessa perhehoidon antamisesta tulee sopia: (8.7.2022/606)

- 1) perhehoidosta maksettavasta korvauksesta;
- 2) perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;
- 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;
- 4) hoidon arvioidusta kestosta;
- 5) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;
- 6) sopimuksen irtisanomisesta;

7) tarvittaessa muista perhehoitoa koskevista seikoista.

Perhehoidosta tehtyä sopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.

12 § Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkamisen

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavaan kahden kuukauden kuluuttua.

Jos valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi. (8.7.2022/606)

13 § Oikeus vapaaseen (8.7.2022/606)

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, hyvinvointialueen tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

Perhehoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi.

14 § Sijaishoito perhehoitajan vapaan ja muun poissaolon aikana

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä 6 §:ssä säädetty edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitetulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi. (8.7.2022/606)

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta;
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Sijaishoitajalle järjestettävään koulutukseen ja tukeen sovelletaan 15 §:ää ja hänen sosiaaliturvaansa 20 §:ää. (8.7.2022/606)

15 § Koulutus ja tuki (8.7.2022/606)

Perhehoidon järjestämisestä vastaava hyvinvointialue vastaa toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta. Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuuyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuuyöntekijää.

15a § Hyvinvointi- ja terveystarkastukset (8.7.2022/606)

Hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Päätoimiselle perhehoitajalle

mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi.

16 § Hoitopalkkio

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (hoitopalkkio). Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 775,00 euroa. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta ja sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne. (29.6.2016/510)

Hoitopalkkiota ei makseta perhehoitajan omasta alle 18-vuotiaasta lapsesta. Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös 1 momentissa säädetty vähimmäismäärää pienempänä.

Kun lapsen hoito ja huolenpito on järjestetty kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta läheisverkoston kartoituksen perusteella huoltajuus- tai oheishuoltajuusmääräyksellä muun kuin biologisen vanhemman luona, tulee lasta hoitavalle henkilölle maksaa tämän lain mukainen hoitopalkkio, 17 §:n mukainen kulukorvaus ja 18 §:n mukainen käynnistämiskorvaus. Lasta hoitavalle henkilölle on tarvittaessa järjestettävä myös 10 §:ssä tarkoitettuja palveluja ja tukitoimia. (29.6.2016/510)

Edellä 1 momentissa mainittu ja toimeksiantosopimuksessa sovittu hoitopalkkion määrä on tarkistettava kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

17 § Kustannusten korvaaminen

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus (kulukorvaus), kuitenkin vähintään 410,66 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa, jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu. Kulukorvaus voidaan erityisestä syystä maksaa myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lain-säädännön nojalla ei korvata. Lisäksi kulukorvaus sisältää lastensuojelulain (417/2007) nojalla perhehoitoon sijoitetulle lapselle tai nuorelle hänen omaan käyttöönsä mainitun lain nojalla annettavat käyttövarat.

Kulukorvauksen lisäksi perhehoitajalle maksetaan korvaus sellaisista perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvista terapian ja terveydenhuollon sekä alle 21-vuotiaan lapsen tai nuoren opinnoista aiheutuvista erityisistä kustannuksista, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata.

Edellä 2–4 momentissa tarkoitettujen kustannusten lisäksi voidaan korvata perhehoidossa olevan lomanvietosta johtuvat ja erityisten harrastusten tai harrastusvälineiden aiheuttamat ja muut jatkuvaluontoiset tai kertakaikkiset erityiset kustannukset.

18 § Käynnistämiskorvaus

Perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista korvaus (käynnistämiskorvaus), jonka suuruus on perhehoidossa olevaa henkilöä kohti enintään 2 916,43 euroa.

19 § Indeksisidonnaisuus

Tämän lain 17 ja 18 §:ssä mainitut määrät sekä toimeksiantosopimuksessa sovitut kulukorvausten määrät on tarkistettava kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin (lokakuu 1951=100) edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti.

20 § Sosiaaliturva (8.7.2022/606)

Toimeksiantosuhteisen perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelain (81/2016).

Toimeksiantosopimuksen tehneen hyvinvointialueen on vakuutettava perhehoitaja työtaturma- ja ammattitaitulain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Perhehoitajaan sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään työntekijästä, ja hyvinvointialueeseen sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään työnantajasta

21 § Ilmoittamisvelvollisuus (8.7.2022/606)

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijälle sille hyvinvointialueelle, joka on sijoittanut hoidettavan sekä hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee.

22 § Ohjaus ja valvonta (8.7.2022/606)

Hoidettavan sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen hyvinvointialueen toimesta, jonka alueelle henkilö on sijoitettu. Sekä sijoituksen tehnyt hyvinvointialue, että se hyvinvointialue, jonka alueelle sijoitus on tehty, voi tarkastaa perhehoitopaikan tässä laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. (8.7.2022/606)

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatus todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hyvinvointialueen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, hyvinvointialueen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan. (8.7.2022/606)

Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan ammatillisten perhekotien ja muiden yksityisten perhehoidon palveluntuottajien osalta, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 luvussa säädetään omavalvonnasta ja valvonnasta. (8.7.2022/606)

23 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2015.

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään, ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen perustuva perhehoito voi jatkua lain voimaan tultua niin pitkään kuin hoidettavan hoidon tarve sitä edellyttää.

Tällä lailla kumotaan perhehoitajalaki (312/1992) sekä sosiaalihoitolain (710/1982) 25, 26 ja 26 a §, sellaisina kuin ne ovat, 25 ja 26 a § laissa 311/1992 sekä 26 § laeissa 311/1992, 604/1996 ja 923/2011.

Kunnan tai kuntayhtymän on muilta kuin 2 momentissa tarkoitetuilta osin ryhdyttävä toimenpiteisiin ennen lain voimaantuloa tehdyn perhehoitoa koskevan sopimuksen tarkistamiseksi siten, että se vastaa tämän lain säännöksiä viimeistään kolmen kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulopäivästä.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan tällä lailla kumottuun perhehoitajalakiin, sen asemesta sovelletaan tätä lakia. (29.6.2016/510)

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

Laki perhehoitolain muuttamisesta 510/2016

23 § Voimaantulo

.....

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2016.

Kunnan tai kuntayhtymän on ryhdyttävä toimenpiteisiin ennen lain voimaantuloa tehdyn toimeksiantosopimuksen tarkistamiseksi siten, että se vastaa tämän lain säännöksiä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään, ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen perustuva perhehoito voi jatkua lain voimaan tultua niin pitkään kuin hoidettavan hoidon tarve sitä edellyttää.

Laki perhehoitolain muuttamisesta 606/2022

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Liite 2 Malli asiakassuunnitelmasta (OSSI-hanke, I&O kärkihanke 2016-2018)

IKÄIHMISTEN PERHEHOITO

Asiakassuunnitelma (käydään läpi ja täytetään tarvittavilta osin)

Perustiedot

Henkilötiedot	Nimi	Henkilötunnus
	Osoite	Puhelin
Perhesuhteet	☐ Avioliitossa ☐ Avioliitossa ☐ Naimaton ☐ Leski ☐ Eronnut Yhteyshenkilö(t): _____ Yhteystiedot: _____ Muut lähiomaiset: _____	
Omaiset ja kotilomat	Omaiset vierailevat perhekodissa Kotilomat omaisten luona Omaiset pitävät yhteyttä myös Soillatte omaisille ☐ aina halutessanne ☐ sovitusti Lisätietoa omaisten roolista: _____	
Hoitavat tahot	Perhehoitajat	Kotihoito
	Sairauksien hoito	Hammashoito

Toimintakyky ja apuvälineet

Liikkuminen ja apuvälineet	Käytättekö tai voisitteko tarvita apuvälineitä liikkumiseen? ☐ en ☐ voisin hyötyä apuvälineen käytöstä, minkä? ☐ kyllä, mitä? ☐ keppi/sauvat ☐ rollaattori ☐ kelkka ☐ pyörätuoli ☐ muu, mikä: _____		
Aistitoiminnot	Näkö ☐ hyvä ☐ silmälasit ☐ heikko, lisätietoa: _____ ☐ sokea Kuulo ☐ hyvä ☐ kuulolaite ☐ heikko, lisätietoa: _____ ☐ kuuro Tasapaino ☐ hyvä ☐ huimausta, horjahtelua ☐ kaatuilua, lisätietoa: _____		
Muut apuvälineet	Käytättekö tai voisitteko tarvita muita apuvälineitä? ☐ en ☐ voisin hyötyä apuvälineen käytöstä, minkä? ☐ kyllä, mitä? ☐ hygieniapatja ☐ turvaranneke ☐ näkövammaisen apuvälineet ☐ hengityshoidon apuvälineet ☐ kuulolaite ☐ sairaalasänky ☐ muu, mikä: _____		
Syöminen ja apuvälineet	Ruokailutekko ☐ itsenäisesti ☐ ohjattuna ☐ avustettuna ☐ syötettynä Onko ruokahalunne ☐ hyvä ☐ vaihteleva, lisätietoa: _____ ☐ heikko, lisätietoa: _____ Apuvälineet ☐ ruokalappu ☐ nokkamuki ☐ isokahvaiset ruokailuvälineet ☐ hienonnettu ruoka		
Peseytyminen ja apuvälineet	☐ itsenäisesti ☐ ohjattuna ☐ avustettuna ☐ täysin autettuna Apuvälineet ☐ tukikahva ☐ suihkutuoli ☐ muu, mikä: _____		
Pukeutuminen	☐ itsenäisesti ☐ ohjattuna ☐ avustettuna ☐ täysin toisen pukemana lisätietoa: _____		
Wc-käynnit	☐ itsenäisesti ☐ ohjattuna ☐ avustettuna ☐ täysin autettuna Apuvälineet ☐ tukikahva/-kahvat ☐ korotettu wc-pönttö ☐ vaippa ☐ sorsa/wc-tuoli		
Arjen aktiivisuus/ osallistuminen	Keskierto arkeen kuuluu ☐ ulkoilu ☐ kodin askareet ☐ seurustelu muiden kanssa ☐ yhteydenpito omaisiin/ystäviin ☐ musiikki ☐ lukeminen ☐ radio/tv ☐ käsityöt/askartelu ☐ muistelu ☐ muu, mikä? _____		

Sairaudet, tutkimukset ja aiemmat arviot (kooste)

Huomioitavat sairaudet	☐ muistisairaus ☐ syöpä ☐ liikuntaelinten sairaudet	☐ diabetes ☐ osteoporoosi ☐ muu, mikä?	☐ aivotapahtuma (esim. infarkti) ☐ psyykkinen sairaus	☐ sydän- ja verisuonisairaudet ☐ päihdeongelma
Eryittyiset ongelmat	☐ harhat ☐ karkailu/eksyminen	☐ pelot ☐ kaatuu	☐ sekavuus ☐ lääkekelleisyys	☐ aggressiivisuus ☐ lääkkeiden väärinkäyttö ☐ yksinäisyys
Fyysinen tila	RaVa Indeksi Barthel	Ikä pvm pvm	IADL RAI	pvm pvm
Muisti ja mieliala	MMSE Cerad	pvm pvm	Kellotesti GDS-30	pvm pvm
Kuntoutus	Fysio-/ toimintaterapeutin konsultaatio tehty, pvm Huomiot ja jatkotoimenpiteet:			
Geriatrinen/kokonaisvaltainen arviointi	Geriatrinen tai muu kokonaisvaltainen arviointi tehty, pvm Lisätietoja:			☐ Sisältää lääkehoidon kokonaisvallaisen arvioinnin
Sosiaaliohjeantajan arvio				

Voimavarat, tarpeet ja tuki

Fyysiset voimavarat ja tukemisen keinot	Sanallinen kuvaus
Psyykkiset voimavarat ja tukemisen keinot	Sanallinen kuvaus
Sosiaaliset voimavarat ja tukemisen keinot	Sanallinen kuvaus
Hengelliset tarpeet ja toteutustavat	Vakaumus, arvot ja hengelliset tottumukset
Muu tuen ja avun tarve	Sanallinen kuvaus
Rajoittaminen	Sanallinen kuvaus

Palvelujen kuvaus

Kotihoidon palvelut	
Terveystieteiden palvelut	
Lääkehoidon toteutus	
Kuljetuspalvelut	☐ ei ☐ kyllä, matkaa/kk

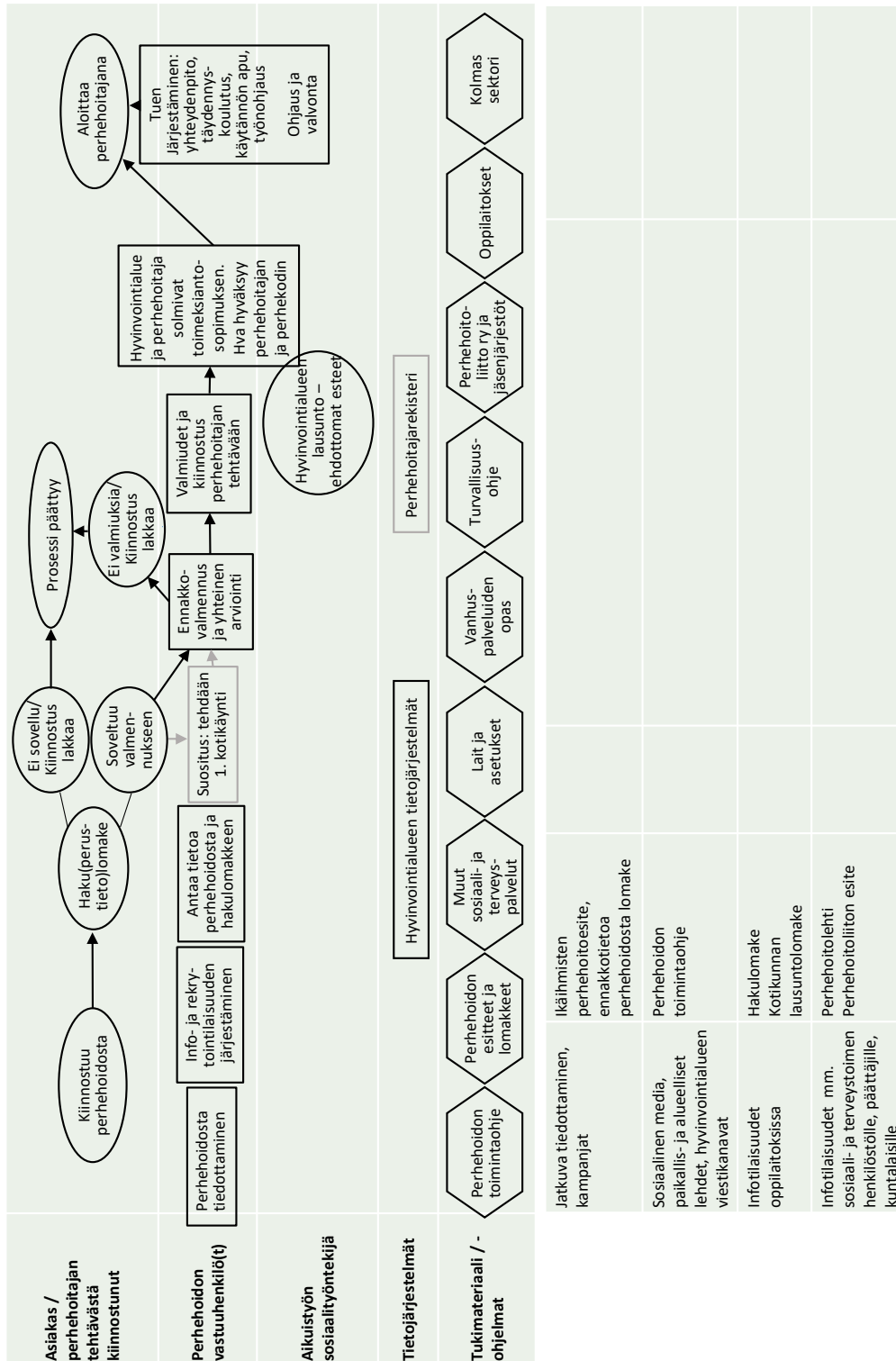
Tavoitteet

Tavoitteet	Lähtötilanteen tavoitteet perhehoidossa
------------	---

Käytännön asiat ja suostumukset

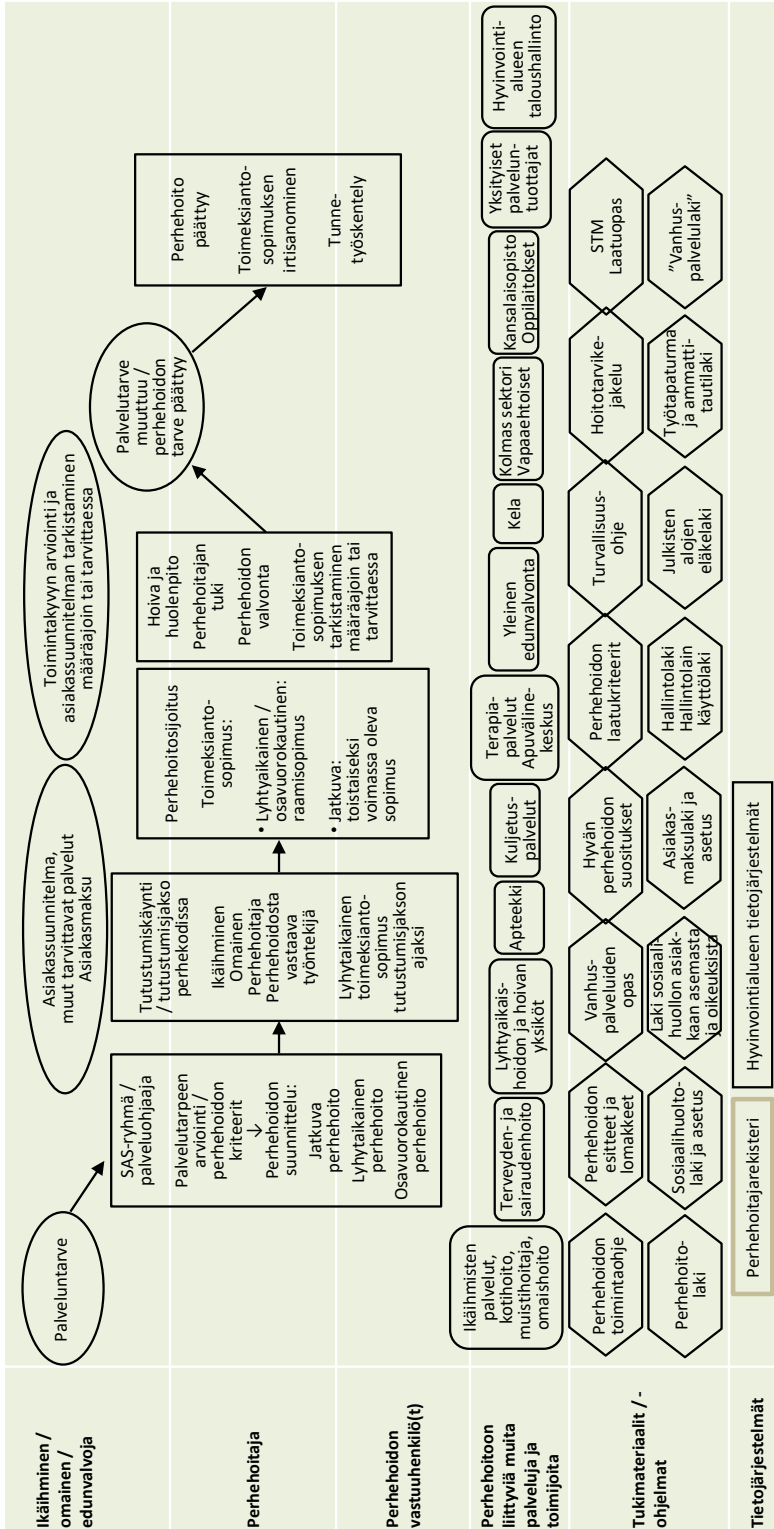
Hoitotahto tai elämänlaatu-testamentti	Oletteko ilmaisseet tahtonne tulevasta hoidostanne siltä varalta, ettette itse pysty osallistumaan hoitoratkaisuihin tajuttomuuden, vanhuudenheikkouden tai muun vastaavan syyn vuoksi, tai haluatteko, että se nyt kirjataan? ☐ Kyllä, hoitotahtoni on kirjattu ☐ Haluaisin sen nyt tehtäväksi ☐ Ei, en halua hoitotahtoaani kirjattavaksi	
Elvytyskielto / hoitolinjaus	☐ elvytyskielto (DNR-päätös) ☐ sallitaan luonnollinen kuolema (AND)	
Hautausjärjestelyni	Oletteko ilmaisseet tahtonne hautausjärjestelyistänne, tai haluatteko, että se nyt kirjataan? ☐ Kyllä, hautausjärjestelyt on kirjattu ☐ Haluaisin sen nyt tehtäväksi ☐ Ei, en halua hautausjärjestelyjäni kirjattavaksi	
Edunvalvonta	☐ asiainhoitaja: ☐ edunvalvoja, läheinen: ☐ yleinen edunvalvoja:	
Omaisuusluettelo perhekodissa		
Suostumukset	☐ Suostun siihen, että hyvinvointialue luovuttaa perhehoidon kannalta välttämättömät tiedot terveydentilastani perhehoitajalle. ☐ Suostun siihen, että hyvinvointialue, jossa perhekoti sijaitsee, luovuttaa perhehoidon kannalta välttämättömät tiedot terveydentilastani perhehoitajalle. ☐ Perhehoitajilla on lupa kuljettaa asukasta omalla autollaan ☐ Valokuvauslupa medialle, nimen saa ☐ / ei saa ☐ ilmoittaa kuvatekstissä tai jutun yhteydessä	
Lisätietoa tai muuta huomioitavaa		
Seuraava kokous/ suunnitelman päivittäminen		
Päiväys		
Allekirjoitukset ja nimenselvennykset	Asiakas	Omainen
	Perhehoitaja	Perhehoidon vastuutyöntekijä/ohjaaja tms
	Sosiaalityöntekijä	Kotisairaanhoidtaja

Liite 3 Perhehoitajien rekryointiprosessi

Liite 4 Perhehoidon prosessi

Perhehoidon prosessi

Liite 5 Malli käynnistämiskorvauslomakkeesta.

Perhehoidon järjestämisestä vastaava hyvinvointialue				
Perhehoitaja(t)				
Perhehoidon asiakas		Asiakkaan henkilötunnus		
<p>Käynnistämiskorvauksella tehdyt kaluste-, väline- tms. hankinnat ovat sijoittavan hyvinvointialueen omaisuutta. Perhehoitaja ja sijoittava hyvinvointialue voivat sopia, että hankinnoista tulee perhehoitajan omaisuutta neljän vuoden poistoajan jälkeen. Hankinnan arvo alenee neljän vuoden poistoajan kuluessa niin, että jokaisena vuonna poistuu neljäsosa (25 %) hankinnan arvosta. Mikäli perhehoito lakkaa poistoajan kuluessa, perhehoitajalla on mahdollisuus lunastaa hankinnat itselleen sillä arvolla, joka hankinnoilla on poistoarvon mukaan.</p>				
Tehty hankinta	Hankinta-hinta	Hankinta-päivä	4.poisto 100% hankinta-hinnasta	Omistaja poistoajan jälkeen
		. .20	. .20	
		. .20	. .20	
		. .20	. .20	
		. .20	. .20	
<p>Käynnistämiskorvauksella hankittavat kulutustavarat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta, eivät ole poiston alaisia. Nämä tavarat siirtyvät perhehoitajan omaisuudeksi alla mainittuna päivänä.</p>				
Käynnistämiskorvauksella hankittavat kulutustavarat	Hankinta-hinta	Siirtyy perhehoitajan omaisuudeksi (päivämäärä)		

Käynnistämiskorvauksella tehdyt hankinnat yhteensä: €.

Allekirjoitukset:

Paikka ja aika	Paikka ja aika
Perhehoitajan allekirjoitus	Perhehoitajan allekirjoitus
Paikka ja aika	
Perhehoidon järjestämisestä vastaavan allekirjoitus ja nimenselvennys	

Liite 6 Muistilista sijoitusta tehtäessä.

MUISTILISTA PERHEHOITOSIJOITUKSEN TOIMISTA

Asiakas:

- päätös perhehoidosta on tehty ja toimitettu asiakkaalle
- asiakkaalle ja omaisille on toimitettu perhehoidon tiedote, opas omaiselle, elämänkaarilomake
- tutustuminen perhehoitajaan/ perhekotiin on toteutunut
- perhehoitajalle on toimitettu asiakasta koskevat tarvittavat tiedot (diagnoosit, lääkehoito, apuvälineet, toimintakyvyn kuvaus, MMSE, RAI yms.)
- terveydenhuoltoon on toimitettu tieto ikäihmistä koskevien tietojen luovuttamisluvasta perhehoitajalle
- tarvittavat maksusitoumukset, jos sijoitus yli hyvinvointialueen rajojen, on tehty
- kaikki tarvittavat yhteystiedot on välitetty perhehoitajalle
- perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvat kulut on arvioitu yhteistyössä perhehoitajan kanssa ja käynnistämiskorvauksella tehtävistä muutostöistä ja hankinnoista on sovittu
- toimeksiantosopimus on tehty ja toimitettu; yksi hyvinvointialueelle, yksi perhehoitajalle, kopio perhehoidon vastuutyöntekijälle / koordinaattorille
- perustiedot perhehoitajasta hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksatuksia varten on toimitettu ko. työntekijälle
 - verokortti on toimitettu
 - varmistettu maksuun myös eläke- ja tapaturmavakuutus (EI työttömyysvakuutusmaksua)
- asiakassuunnitelma on tehty tai päivitetty
- oikeus Kelan hoitotukeen tai sen korotukseen on tarkistettu ja hakemus tehty
- päätös asiakasmaksusta on tehty
- perustiedot asiakkaasta asiakaslaskutusta varten on välitetty ko. työntekijälle
- lääkehoidon toteutuksesta on sovittu:
 - apteekin annosjakelu
 - kotihoito jakaa
 - perhehoitaja jakaa (koulutus)
- tarvittavat apuvälineet sekä hoitotarvike- ja vaippajakelu on hoidettu
- tarve kuljetuspalveluun on tarkistettu ja päätös on tehty
- muista asiakkaan tarvitsemista palveluista, mistä? on sovittu

Liite 7 Toimeksiantosopimuksen irtisanomislomake

Lähettäjä:

Ilmoitus

Vastaanottaja:

TOIMEKSIANTOSOPIMUKSEN IRTISANOMINEN

Irtisanomme _____ kanssa _____ tehdyn toistaiseksi voimassa olevan toimeksiantosopimuksen lyhytaikaisesta/pitkäaikaisesta perhehoidosta koskien _____ hoitoa. Irtisanomisesta on keskusteltu perhehoitajan kanssa ennen tätä ilmoitusta.

Sopimuksessa on kahden kuukauden irtisanomisaika, joten sopimus päättyy _____ . Irtisanomisajan maksut päättyvät, mikäli tilalle sijoitetaan toinen perhehoitoon sopiva pitkäaikainen asiakas.

Irtisanomisen syy:

Ilmoitus on tehty kahtena samansisältöisenä kappaleena irtisanotun toimeksiantosopimuksen molemmille osapuolille.

Paikka ja päivämäärä:

Hyvinvointialueen edustajan nimenselvennys ja yhteystiedot:

Liite 8 Toimeksiantosopimus

IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON TOIMEKSIANTOSOPIMUS

(muokattu 8.12.2022)

Hyvinvointialue:

1 Sopijapuolet	Perhehoidon järjestämisestä vastaava hyvinvointialue			
	Hyvinvointialueen edustajan nimi ja yhteystiedot			
	Puhelinnumero		Sähköpostiosoite	
	Perhehoitajan sukunimi ja etunimet		Henkilötunnus	
	Perhehoitajan sukunimi ja etunimet		Henkilötunnus	
	Osoite			
	Puhelinnumero		Puhelinnumero	
	Sähköpostiosoite		Sähköpostiosoite	
2 Perhehoidossa oleva henkilö	Sukunimi ja etunimet		Henkilötunnus	
	Kotikunta			
	Sosiaalihuollon asiakkaalle on nimettävä tarvittaessa omatyöntekijä, jolle hänelle ole nimetty muuta palveluista vastaavaa työntekijää. (Sosiaalihuoltolaki 42 §) ☐ Omatyöntekijä nimetty Omatyöntekijä / palveluista vastaava, nimi ja yhteystiedot:			
3 Sopimuksen voimassaoloaika Perhehoitolaki 10 §	☐ Sopimus on voimassa toistaiseksi. Perhehoidon alkamispäivämäärä ☐ Määräaikaisen perhehoidon alkamis- ja päättymispäivämäärä - Määräaikaisuuden peruste:			
	Perhehoidon muoto	Perhehoidon muoto: ☐ Pitkäaikainen perhehoito ☐ Lyhytaikainen ympärivuorokautinen perhehoito perhekodissa ☐ Lyhytaikainen ympärivuorokautinen perhehoito hoidettavan kodissa ☐ Osavuorokautinen perhehoito perhekodissa ☐ Osavuorokautinen perhehoito hoidettavan kodissa		
4 Hoitopalkkio Perhehoitolaki 16 §	Hoitopalkkion saaja/saajat, nimi		Pankkiyhteys	
	Hoitopalkkion määräytymisen perusteet		Pitkäaikainen	
	Hoitopalkkio		€/kk	€/vrk/pvä
	☐ Hoitopalkkion korotus		€/kk	€/vrk/pvä
	Korotuksen peruste			
	Hoitopalkkio yhteensä		€/kk	€/vrk/pvä
	☐ Hoitopalkkion maksaminen vähimmäismäärää pienempänä Perustelut:		€/kk	€/vrk/pvä

IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON TOIMEKSIANTOSOPIMUS

(muokattu 8.12.2022)

	Hoitopalkkion maksupäivä	Hoitopalkkion tarkistamispäivä
	Hoitopalkkion maksaminen perhehoidon keskeytyessä ☐ Perhehoitajasta johtuvasta syystä Hoitopalkkio maksetaan seuraavasti: ☐ Perhehoidossa olevasta henkilöstä johtuvasta syystä Hoitopalkkio maksetaan seuraavasti:	
5 Kustannusten korvaaminen Perhehoitolaki 17 §, 18 §	Kulukorvauksen määrä Pitkäaikainen: €/kk Lyhytaikainen/osavuorokautinen: €/vrk/pvä Muu korvaus (esim. matkakulut):	
	☐ Kulukorvauksen maksaminen vähimmäismäärää pienempänä €/kk Perustelut:	
	Kulukorvauksen maksupäivä	Kulukorvauksen tarkistamispäivä
	Kulukorvauksen maksaminen perhehoidon keskeytyessä ☐ Perhehoitajasta johtuvasta syystä Kulukorvaus maksetaan seuraavasti: ☐ Perhehoidossa olevasta henkilöstä johtuvasta syystä Kulukorvaus maksetaan seuraavasti:	
	Perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen Käynnistämiskorvauksen määrä € ☐ Suunnitelma tarvittavista hankinnoista liitteenä	
	Kulukorvausten lisäksi maksetaan ☐ yksilöllisistä tarpeista johtuvan terapian ja terveydenhuollon kustannukset ☐ erityisistä harrastuksista aiheutuvat erityiset kustannukset ☐ muut jatkuvaluonteiset tai kertakaikkiset erityiset kustannukset, mitkä	
6 Perhehoitajan vapaa Perhehoitolaki 13 §	Perhehoitajan vapaan määrä ☐ Vapaan määrä perhehoitolain 13 §:n 1. momentin mukainen ☐ Muu, mikä vrk/kk	
	Vapaan toteutuminen ☐ Sijoittaja järjestää sijaishoidon, miten Sijoittajan järjestäessä sijaishoidon, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio. Sijoittajan järjestäessä sijaishoidon, perhehoitajalle maksetaan kulukorvaus, maksuperuste	
	☐ Sijoittaja avustaa sijaishoidon järjestelyissä maksamalla €/kk/v, perhehoitaja järjestää sijaishoidon. Sijoittajan avustaessa sijaishoidon järjestämisessä vapaan ajaksi perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus kokonaisuudessaan.	
7 Perhehoitajan koulutus ja tuki sekä perhehoitajan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö Perhehoitolaki 10 §, 15 §, 15a §	Yhteistyö hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken: Perhehoitajalle nimetty vastuutyöntekijä: Puhelinnumero Sähköpostiosoite	
	Ennakkovalmennus ☐ Ennakkovalmennus käyty: järjestäjä, ajankohta ☐ Yhteinen arviointi valmiuksista esitetty sijoittajalle	
	☐ Ennakkovalmennusta ei ole käyty, järjestetään seuraavasti:	

IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON TOIMEKSIANTOSOPIMUS

(muokattu 8.12.2022)

	☐ Täydennyskoulutus päivä/vuosi/perhehoitaja	
	☐ Työnohjaus, toteutustapa	
	☐ Hyvinvointi- ja terveystarkastukset, toteutustapa Ensimmäinen tarkastus, ajankohta: (esim. kk/vuosi)	
	☐ Vertaistuki (mentorointi, vertaisryhmä):	
	Muuta, mitä	
	Perhehoidossa olevan ikäihmisen hoidon järjestäminen perhehoitajan osallistuessa täydennyskoulutukseen, työnohjaukseen, vertaisryhmätoimintaan jne.	
8 Perhekodin olosuhteet Perhehoitolaki 5 §	☐ Koti hyväksytty perhekodiksi, päivämäärä: Huomioita:	
9 Ilmoitusvelvollisuus, ohjaus ja valvonta Perhehoitolaki 21 §, 22 §	Perhehoitajat sitoutuvat ilmoittamaan vastuutyöntekijälle sille hyvinvointialueelle, joka on sijoittanut henkilön hoitoon sekä hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee, perhehoidossa tapahtuneista muutoksista ja aikomuksestaan ottaa perhehoitoon muita henkilöitä. Perhehoitajat sitoutuvat päästämään valvontaa suorittavan tarkastajan perhekodin perhehoitotoimintaan käytettäviin tiloihin sekä noudattamaan vaihtolovelvollisuutta ja tietojen hyväksikäyttökieltoa. Perhehoitajat sitoutuvat noudattamaan vaihtolovelvollisuutta ja tietojen hyväksikäyttökieltoa (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000, 15 §).	
10 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen Perhehoitolaki 12 §	☐ Irtisanomisaika perhehoitolain 12 §:n 1 momentin mukainen 2 kk ☐ Muu, mikä	
11 Liitteet	☐ Asiakassuunnitelma ☐ Sijoittajan perhehoidon toimintaohje	☐ Perhehoitolaki ☐ Perhehoidon tietopaketti
12 Toimeksiantosopimuksen tarkistaminen Perhehoitolaki 10 §	Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa ja sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun tarkistamiseen on muutoin aihetta. Seuraava tarkistamisajankohta	
13 Allekirjoitukset	Perhehoitajat sitoutuvat antamaan hyvää hoito- ja palvelusuunnitelman mukaista perhehoitoa. Hyvinvointialue sitoutuu antamaan perhehoitajalle perhehoidon toteuttamisen kannalta kaikki tarvittavat tiedot perhehoitoon sijoitetusta henkilöstä (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 26 §, 3 momentti, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 17§) sekä ilmoittamaan perhehoitajalle, mikäli perhehoitoon sijoitetun henkilön asioista vastaava työntekijä vaihtuu. Allekirjoittanut hyvinvointialue vakuuttaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneen perhehoitajan / allekirjoittaneet perhehoitajat eläkevakuutuksella ja lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella (Perhehoitolaki 20 §). Tämän toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneet osapuolet sitoutuvat yhteistyöhön laadukaallaan perhehoidon toteuttamiseksi. Tätä toimeksiantosopimusta on tehty kaksi kappaletta, josta kumpikin sopijaosapuoli saa omansa. Paikka ja päiväys Paikka ja päiväys Perhehoitajan / perhehoitajien allekirjoitukset Perhehoidon järjestämisestä vastaavan allekirjoitus	
	Tämä sopimus on hyväksytty ja merkitty pöytäkirjaan.	
	Päätöspäivämäärä	Pöytäkirjan pykälä

Liite 9 Perustietoa hoidettavasta perhehoitajan sijaiselle.

Ikäihminen	Nimi	Henkilötunnus	
	Kotikunta ja sijoittajan yhteystieto (hyvinvointialue)		
Kuvaus ikäihmisen persoonasta			
Lähiomainen	Lähiomainen + sukulaisuussuhde	Osoite	Puhelinnumero
Näkö	☐ normaali	☐ heikko	☐ silmälasit ☐ sokea
Kuulo	☐ normaali	☐ alentunut	☐ kuulokoje ☐ kuuro
	Ohje kuulokojeen suhteen, mm. missä varapatterit?		
Liikkuminen	☐ itsenäisesti	☐ rollaattori	☐ pyörätuoli ☐ muu, mikä?
	valvonnan tarve:		
Ruokailut	☐ itsenäisesti	☐ tarvitsee avustamista	☐ nielemisvaikeuksia ☐ häntä syötetään
	ateriat:	☐ paloitetuna	☐ soseutettuna
	erityisruokavalio:		
	lempiruoka:		
	ruoka, joka ei maistu:		
	ruokajuoma: vesi/ maito/ piimä/ mehu		
	lämmin juoma: kahvi/ tee/ kaakao + sekaan: maito/vesi, sokeri		
Lääkkeiden ottaminen	☐ itse kupista	☐ tarvitsee avustamista	☐ aamu ☐ iltapäivä / ilta
	☐ tarvitsee valvontaa	☐ muuta huomioitavaa:	☐ päivä ☐ yö
Pukeutuminen	☐ itsenäisesti	☐ tarvitsee ohjausta	☐ tarvitsee avustamista
	Pukeutuu mieluiten... (lempivaatteet, värit jne.)		
Peseytyminen	☐ itsenäisesti	☐ tarvitsee ohjausta	☐ tarvitsee avustamista
	voiko sauna?		
	muita ohjeita:		
Ihon kunto	☐ hyvä	☐ tarvitsee hoitoa, miten?	

Hampaat	☐ pesee itse ☐ tarvitsee ohjausta ☐ tarvitsee avustamista ☐ omat hampaat ☐ proteesi; lisäohje:
WC-käynnit	☐ itsenäisesti ☐ tarvitsee ohjausta ☐ tarvitsee avustamista, miten?
Vaipat	päivällä: ☐ housuvaippa ☐ vyövaippa ☐ muu, mikä?
	yöllä: ☐ housuvaippa ☐ vyövaippa ☐ muu, mikä?
Huomioitavat sairaudet	☐ muistisairaus ☐ diabetes ☐ liikuntarajoite ☐ sydän- ja verisuonisairaudet ☐ aivotapahtuma (esim. infarkti) ☐ psyykinen sairaus ☐ päihdeongelma ☐ muu, mikä
Päivärytmi	☐ aamuvirkku ☐ iltavirkku ☐ päivälepo ☐ tarvitsee herättää
Mieleiset ja tärkeät asiat / tekemiset	
Päivän tärkeimmät rutiinit	
Muuta huomioitavaa	

Liite 10 Mikä auttaa jaksamaan- millaista tukea tarvitsen perhehoitajana? -tarkistuslis-

ta

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tunnen jaksavani hyvin, vaikka tehtävää on paljon.					
Minulla on silloin tällöin riittämättömyyden tunteita.					
Nukun hyvin ja riittävästi.					
Vaikka välillä on vaikeaa, koen, että tämä on minun tehtäväni.					
Ärsyynnyn helpommin kuin ennen.					
Perhehoidossa olevien traumaattiset kokemukset, sairaudet yms. eivät vaikuta jaksamiseeni liikaa.					
Ihmissuhteet läheisten (puoliso ja lapset, sukulaiset, ystävät) kanssa ovat kunnossa.					
Minulla on usein huono omatunto suhteessa omaan perheeseeni.					
Kun aloitin perhehoitajana, odotin enemmän myönteisiä asioita.					
Saan riittävästi tukea, kun sitä tarvitsen.					
Minusta tuntuu, että laiminlyön lapsiani ja puolisoani.					
Tarvitsisin täydennyskoulutusta/työnohjausta joihinkin asioihin.					
En tarvitse vertaistukea.					
Minulla on aikaa pitää itsestäni huolta ja tehdä itselleni tärkeitä asioita.					
Terveydentilani, ruokailu- ja/tai alkoholin käyttötottumukseni tai unirytmieni eivät ole muuttuneet.					
Perheen taloudellinen tilanne ja käytännön asioiden sujuminen eivät aiheuta huolta.					
Minulla on ollut huolia ja vaikeuksia jaksamisessa viime aikoina.					
Minulla on tarpeeksi aikaa olla yhdessä puolisoni ja lasteni kanssa.					
Minun on helppo pyytää tukea ja/tai apua.					

Liite 11 Mitä tukea voimme tarjota perhehoitajalle? -tarkistuslista

Perhehoitaja ja tuesta vastaava työntekijä voivat käydä listan yhdessä läpi ja sen pohjalta neuvotella ja sopia tarpeen mukaisesta tuesta.

Perhehoitaja on saanut tiedot hyvinvointialueen perhehoidon toimintakäytännöistä = perhehoidon toimintaohje ✓

Mentori:

- sijoituksen alkuvaiheessa ✓
- erityistilanteissa ✓

Perhehoitaja on saanut ennakoivalmennuksen ✓

Käytännön apua arkeen (esim. asiointiapu yksin perhehoitajana toimivalle) ✓
Muuta tukea, mitä? ✓

Mahdollinen täydennyskoulutuksen tarve? ✓

Täydennyskoulutus molemmille puolisoille pv/vuodessa ✓

Toimeksiantosopimuksessa sovittu taloudellinen tuki perustuu ikäihmisen hoidettavuuteen ja tarpeisiin. ✓

Miten perhehoitajat voivat vaikuttaa saatavilla olevaan täydennyskoulutukseen? ✓

Perhehoitajien vapaan järjestelyt sujuvat hyvin. ✓

Perhehoitaja/perhehoitajat saavat/osallistuvat:

- yksilötyönohjaukseen ✓
- ryhmätyönohjaukseen ✓
- intensiivistä tukea sijoituksen alkuvaiheessa ✓
- ohjattuun vertaisryhmätoimintaan ✓
- ohjattuun pienryhmätoimintaan ✓

Perhehoitaja on tietoinen perhehoitajien paikallisyhdistyksestä. ✓

Perhehoitaja on tietoinen ikäihmisten hyvinvointiin liittyvien yhdistysten (esim. muistiyhdistys) tarjoamasta tuesta. ✓

Perhehoidon tuen järjestämistä tukevat

- perhehoitajien osallistuessa täydennyskoulutukseen, työnohjaukseen tai vertaisryhmätoimintaan on ikäihmisille järjestetty sijaishoitoa tms.
- ikäihmiselle nimetty työntekijä pitää yhteyttä / tapaa häntä säännöllisesti
- perhehoitajan vastuutyöntekijä pitää säännöllisesti yhteyttä, on helposti tavoitettavissa ja yhteistyö sujuu hyvin
- asiakassuunnitelma tarkistetaan riittävän usein ja toimeksiantosopimukseen
- ikäihmisten tarpeet, perhehoitajan valmiudet ja tarvittava tuki arvioidaan yhdessä
- ikäihmisten tarvitsemat erityispalvelut ovat käytettävissä
- yhteistyö ikäihmisten omaisten ja läheisten kanssa sujuu hyvin
- ikäihmisen ja hänen omaistensa sekä läheistensä yhteydenpitoa ja tapaamisia tuetaan

Liite 12 Malli asiakaspalautekyselystä.

PERHEHOIDON ASIAKASKYSELY

Tällä asiakaskyselyllä kerätään tietoa ja palautetta ikäihmisten perhehoidosta. Vastaamalla autatte meitä parantamaan ja kehittämään toimintaamme vastaamaan yhä paremmin tarpeisiin. Kyselyn voi täyttää ikäihminen ja hänen omaisensa/läheisensä kumpikin erikseen omalle lomakkeelleen tai voitte täyttää lomakkeen yhdessä. Osa kysymyksistä on osoitettu enemmän omaiselle, mutta tärkeää olisi saada kuuluviin myös ikäihmisen mielipide. Omaisena voit vastata *omasta ja läheisesi näkökulmasta*. Toivomme vastauksianne, vaikka ette juuri tällä hetkellä käyttäisikään perhehoitoa.

Vastauksen voi antaa nimettömänä. Vastaukset toimitetaan oheisella palautuskuorella perhehoidon yhteyshenkilölle . . . mennessä.

Arvioinnin merkkien selitykset:

täysin eri mieltä

jokseenkin eri mieltä

ei samaa eikä eri mieltä

jokseenkin samaa mieltä

täysin samaa mieltä

Merkitse kultakin riviltä yksi, parhaiten mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto rastittamalla kyseinen ”hymynaama”. Vapaamuotoisiin kysymyksiin voit kertoa kokemuksesi, antaa palautetta ja ehdottaa uusia ratkaisuja. Tarvittaessa voit jatkaa vastauksia kääntöpuolelle.

PERHEHOITOPAIKAN SAAMINEN

1. Sain etukäteen riittävästi tietoa perhehoidosta

2. Tutustumiskäynti perhekotiin järjestyi helposti ja nopeasti.

3. Mielipiteeni huomioitiin hoidon aloittamiseen liittyvissä asioissa

4. Minulla oli mahdollisuus vaikuttaa asioihin perhehoidon alkaessa

5. Muutto tai siirtyminen hoitotilalle perhekotiin sujui hyvin

6. Vapaamuotoinen palaute perhehoitopaikan saamisesta:

ASUMINEN PERHEKODISSA

7. Asuminen perhekodissa on turvallista
8. Perhekodissa on riittävä mahdollisuus yksityisyyteen
9. Perhekodissa on seuraa ja sosiaalisia suhteita
10. Perhekoti on viihtyisä.
11. Perhekodissa on hyvä ilmapiiri.
12. Perhehoitajalla on aikaa keskustella ja olla yhdessä ikäihmisen kanssa
13. Vapaamuotoinen palaute perhekodissa asumisesta:

PERHEKODIN ARKI

14. Ikäihmistä kohdellaan arvostavasti
15. Ikäihmistä kohdellaan oikeudenmukaisesti
16. Perhehoitaja ottaa huomioon ikäihmisen persoonan ja elämäntaaran
17. Ikäihmisen vuorokausirytmä on oikea (päivä/yö)
18. Ikäihminen syö tarpeeseensa nähden riittävän hyvin perhekodissa
19. Ikäihmisen puhtaudesta huolehditaan
20. Vapaamuotoinen palaute perhekodin arjesta:

YHTEYDENPITO JA VIERAILUT PERHEKODISSA

21. Vierailusta sopiminen on vaivatonta
22. Ikäihmisen omaiset/ läheiset ovat tervetulleita perhekotiin
23. Omaisen/ läheisen on sujuvaa hakea ikäihmistä ulkoilemaan/kotilomalle/perhejuhliin tms.
24. Ikäihmisen yhteydenpito omaisiin/läheisiinsä on mahdollista.
25. Vapaamuotoinen palaute vierailuista perhekodissa:

IKÄIHMISEN TOIMINTAKYVYN YLLÄPITÄMINEN

26. Ikäihmistä kannustetaan omatoimisuuteen ja omien voimavarojensa käyttöön
27. Ikäihminen saa osallistua omista asioistaan päättämiseen
28. Perhehoitajilla on toimintakykyä ylläpitävä tapa ohjata ikäihmistä
29. Ikäihmisen on mahdollista osallistua perhekodin askareisiin
30. Perhekodissa huomioidaan ikäihmisen yksilölliset tarpeet
31. Perhekodissa on mahdollisuus ulkoilla sään salliessa
32. Vapaamuotoinen palaute toimintakyvyn ylläpitämisestä:

IKÄIHMISEN TERVEYDEN- JA SAIRAANHOITO

33. Ikäihmisen kokonaisvaltainen terveydentila otetaan huomioon.
34. Asiakassuunnitelma on ajan tasalla.
35. Ikäihminen saa tarvittaessa kotihoidon käynnin.
36. Ikäihminen pääsee tarvittaessa lääkäriin.
37. Ikäihmisen turvallisesta lääkähoidosta huolehditaan.
38. Läheiset saavat riittävästi tietoa ikäihmisen terveydentilasta ja hyvinvoinnista.
39. Vapaamuotoinen palaute ikäihmisen terveyden- ja sairaanhoidosta:

PERHEHOITAJAN VAPAAN SIIAISJÄRJESTELYT

40. Perhehoitajan oma tukiverkosto (perheenjäsenet, ystävät ym.) on toimiva tapa järjestää perhehoitajalle lyhyitä vapaajaksoja.
41. Tehtävään valmennetun sijaisen toimiminen perhekodissa perhehoitajan vapaan ajan on toimiva vaihtoehto järjestää perhehoitajan vapaajakso.
42. Vapajaksojen järjestäminen niin, että ikäihmiset siirtyvät toiseen perhekotiin, on yksi toimiva vaihtoehto perhehoitajan vapaalle.
43. Ikäihmisen kotiloma omaisten luona perhehoitajan vapaan aikana on yksi hyvä vaihtoehto omaisten niin halutessa.
44. Perhehoitajan vapaan järjestelyihin on riittävästi vaihtoehtoja

Liite 13 Malli valvontakäyntipöytäkirjasta

IKÄIHMISTEN PERHEHOITO Valvontakäynti

Perustiedot

Perhehoitaja/ perhehoitajat	Nimi	Henkilötunnus (tarvittaessa)
	Nimi	Henkilötunnus (tarvittaessa)
	Osoite	Puhelin
Tapaamisen tiedot	Päivämäärä Osallistujat	
Valvontakäynnin tarkoitus, sisältö ja toteutus	<p>Valvontakäynti on osa perhehoitolain mukaista yhteistyötä ja perhehoidon laadun valvontaa (Perhehoitolaki 10§, 22§). Tavoitteena on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja hoidettava saa hyvää hoivaa ja huolenpitoa sekä tarvitsemansa tukitoimet. Käynnin aikana on tarkoitus keskustella niistä ajankohtaisista aiheista, jotka liittyvät perhehoidon hyvän laadun edellytysten toteutumiseen.</p> <p>Käykää yhdessä läpi lomakkeella olevat asiat. Sopikaa yhdessä, mistä asioista erityisesti olisi hyvä keskustella tapaamisen aikana:</p> <p>Keskustelussa on hyvä pohtia mm., miten asiat ovat sujuneet, onko tarpeen tehdä jotain muutoksia ja uhkaako jokin seikka perhehoidon hyvää laatua? Miten asian voisi korjata?</p> <p>Valvontakäynnistä täytetään yksi pöytäkirja, jossa asiat huomioidaan kaikkien ikäihmisten osalta. Huomioi, että lomakkeeseen ei kirjata esim. ikäihmisten lääkehoidon sisältöä, vaan ovatko lääkehoidon järjestelyt toimineet, onko ollut ongelmia ja voisiko sen toimivuutta edelleen kehittää.</p>	

Ikäihmisten saamat palvelut

Asiakassuunnitelman ajantasaisuus	
Koti(sairaana)hoito	
Kuljetuspalvelut	
Lääkehoidon toteutuminen	
Muut yksilöllisiä tarpeista johtuvat palvelut	
Käyttövara	
Yhteistyö omaisten kanssa ja saatu palaute	

Perhekodin arki

Ruokailut	
Ulkoilu	
Pukeutuminen ja puhtaudesta huolehtiminen	

Ikäihmisten osallistuminen kodin askareisiin	
Yhteinen toiminta ja harrasteet	
Muu arjen sisältö	
Hoidolliset tehtävät ja hoidon sitovuus	

Perhekodin olosuhteet

Rakenteet, tilat, varustetaso ja esteettömyys (muutokset hyväksymisen jälkeen)	
Kodikkuus ja viihtyisyys	
Terveydelliset olosuhteet ja turvallisuus	
Ihmissuhteet	
Ikäihmisen asema	
Hoidettavien määrä	

Perhehoitajan jaksaminen ja hyvinvointi

Uni ja lepo	
Ruokailu	
Liikunta	
Oma aika, yksityisyys	
Sosiaaliset suhteet, ystävät ja tukiverkosto	
Terveystila ja siinä tapahtuneet muutokset	
Mieliala ja suhtautuminen tulevaisuuteen	

Perhehoitolain mukainen tuki

Taloudellinen tuki	
Perhehoitajan vapaiden järjestelyt	
Täydennyskoulutus	
Työnohjaus	
Vastuuyöntekijän tavoitettavuus	
Yhteistyö hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken	
Hyvinvointi- ja terveystarkastus	
Toimeksianto-sopimusten ajantasaisuus	

Vertaisuuteen perustuvat ja muut tukimuodot

Vertaisryhmät tai -tapaamiset	
Mentorointi	
Alueyhdistystoiminta	
Käytännön apu (esim. asiointiapu)	
Muu tuki (esim. vapaaehtois-toiminta)	

Lisätietoa tai muuta huomioitavaa	
Yhteenvedo sovitusta asioista ja niiden seurannasta	
Seuraava valvontakäynti	

Tätä pöytäkirjaa on tehty kaksi samansisältöistä kappaletta, yksi kappale perhehoitajalle ja toinen perhehoidon järjestäjälle.

Allekirjoitukset ja nimenselvennykset	Perhehoitaja	Perhehoitaja
pvm	Perhehoidon vastuuyöntekijä	

Tietopakettiin on koottu ajantasaista tietoa perhehoitajille, ikäihmisten perhehoidosta ja palveluista vastaaville työntekijöille ja muille ikäihmisten perhehoidon parissa työskenteleville. Tietopaketti toimii tietolähteenä perhehoidon moninaisissa kysymyksissä ja tilanteissa perhehoitoa käynnistettäessä ja järjestettäessä.

Tietopakettiin on koottu helposti käyttöön-otettavia ja tarvittaessa muokattavia mallilomakkeita ja materiaaleja.

Toivomme tietopaketin tukevan tavoitetta lisätä ikäihmisten mahdollisuuksia päästä hyvin järjestettyyn perhehoitoon.

